

Møte torsdag den 12. februar 2009 kl. 10

President: Eirin Faldet

Dagsorden (nr. 51):

1. Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. februar 2009)
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 125 av 28. september 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for Fellesskapets vannpolitikk (vanndirektivet)
(Innst. S. nr. 131 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 75 (2007–2008))
3. Referat

Presidenten: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Berit Brørby fra og med 12. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Synnøve Brenden *Klemetrud*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Synnøve Brenden Klemetrud er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagsmøtet – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tid kl. 16 til dagens kart er ferdigbehandlet.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag; det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:01:02]

Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. februar 2009)

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av Regjeringen settes til 10 minutter og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

– Det anses vedtatt.

Olav Akselsen (A) [10:01:53] (leiar i komiteen): Sju veker inn i det nye året må me kunna slå fast at det har vore ein hendingsrik start på den internasjonale arenaen

– på godt og vondt. Uroa i Kongo held fram, i Midtausten er det på nytt våpna og valdshandlingane som talar, og på Sri Lanka rasar krigshandlingane.

Sanninga er noko av det første som blir ofra i ein krig. Direkte manipulasjon eller utestenging av journalistar kan gje eit feilaktig eller fordreidd bilete av situasjonen. Men òg manglande interesse eller dekning av ein konflikt kan gjera at det biletet som blir presentert, er lite dekkjande for realitetane. Men me kan likevel slå fast at der krig og krise rasar, er det dei sivile som ber dei største byrdene og dei største tapa. Alle normale rettar forsvinn. Det å verna seg og sine, skaffa mat og hus overskyggjer alt anna. Vald avlar vald, heiter det. Ekstremismen har grobotn der håp og framtidstru blir borte. Så lenge våpen talar, tapar dei moderate kreftene. Forhandlingsløysingar får ikkje oppslutning der frykt og mistillit råder. Valet i Israel bekreftar at det er langt fram til ei fredeleg løysing på konflikten mellom Israel og dei palestinske områda. På nytt er det dei som spelar på frykt og retorikk om tøffare metodar, som vinn oppslutning.

No når våpna har stilna, må det vera lov å spørja om kva ein oppnådde med krigshandlingane på Gazastripa. Svært lite, om noko, må svaret bli. Tusenvis blei drepne eller lemlesta. Gaza blei bomba sund, infrastruktur, hus og heim blei øydelagde. Å straffa sivilbefolkninga kollektivt, ta frå dei det vesle dei hadde, kan ikkje gje grobotn for fred. Israel sin taktikk var feilslått. Eg trur ikkje, dessverre, at Israel sitt rettmessige ønske om ei tryggare framtid for sine innbyggjarar er noko nærmare no etter hendingane på Gazastripa enn det det var før krigshandlingane tok til. Eg er heilt sikker på at krigshandlingane har auka ekstremismen og fanatismen på palestinsk side, og, dessverre, valet i Israel tyder på at det same gjeld der.

Det har kome fram påstandar om brot på ei rad internasjonale reglar og konvensjonar. Det har òg kome fram påstandar om bruk av ulovlege våpen. Eg trur at me alle hadde vore tente med at desse påstandane blei undersøkte nøyare. Med dei humanitære lidingane som me no ser i Gaza, er det viktig å få til ei rask gjenoppbygging og få samfunnet til å fungera igjen. Her spelar Noreg ei viktig rolle som leiar av gjevarlandsgruppa. Eg vil nytta denne anledninga til å ønskja utanriksministeren lykke til med det viktige arbeidet som Noreg her skal gjera på vegner av det internasjonale samfunnet.

Skal Gaza på sikt kunna fungera normalt igjen, skal dei som bur der, igjen få framtidshåp, skal økonomien i området ha ei moglegheit til å utvikla seg, er det avgjerande at situasjonen får normalisert seg, og ein føresetnad for det er at grensene mot omverda blir opna opp, slik at bl.a. ei naturleg økonomisk utvikling kan skje. Det er viktig at det internasjonale samfunnet no legg press på Israel for å få opna grensene og igjen skapa ein så normal situasjon som mogleg i området.

Noreg har hatt ein politikk som har gått ut på at me skal snakka med alle involverte partar. Eg ser at dette no er ei haldning som får større og større internasjonal oppslutning, ja, til og med Framstegspartiet sin utanrikspolitiske talsperson tek no til orde for å involvera Hamas i dei vidare fredsforhandlingane. Dette er ei realitetstilpassing

som er gledeleg, og eg er heilt sikker på at det er avgjerande, om me skal koma vidare i retning av ei meir fredeleg utvikling, at alle partar blir tekne med på råd.

Den internasjonale finanskrisa aukar i styrke. Ho rammar etter kvart alle. Det som begynte som ei bankkrise i USA, spreier seg no som ringar i vatnet. Me er midt oppe i det som mange har hevda er verdas største økonomiske tilbakeslag på over 100 år. Sjølv om verknadene er forskjellige, spreier dei realøkonomiske verknadene seg no til alle delar av verda. Dagleg kjem det oppslag om tilbakeslag, oppseiingar og økonomiske problem. For nokre dagar sidan kom det tal som viser nedgang i kinesisk eksport med over 17 pst. for januar. For første gong på over 30 år er det tilbakeslag i den kinesiske økonomien. Millionar av kinesarar har mista jobbane sine og vendar no desillusjonerte tilbake til landsbygda. Redusert etterspørsel har ført til ein dramatisk nedgang i råvareprisane. Dette har igjen drastisk endra økonomien i mange land. Massearbeidsløyse og sterkt reduserte statsfinansar er resultatet. Mange land, inkludert den store naboen vår i aust, kan få store vanskar i økonomien sin dersom denne situasjonen held fram.

Me veit i dag lite om kva følgjer nedgangstidene vil få, men på same måte som den økonomiske oppturen dei siste 10–15 åra har endra den internasjonale maktbalansen mellom land, er det all grunn til å tru at nedgangen vil gjera det same. Me veit heller ikkje kva den økonomiske tilbakegangen vil bety for stabiliteten internt i ulike land. Regjeringar har alt måtta gå på grunn av denne krisa, og faren for sosial uro er stor der den økonomiske tilbakegangen resulterer i reell naud, noko som igjen dessverre er ein realitet mange plassar.

Det krisa nok ein gong har bekrefta, er at me som lever på denne kloden, er meir og meir samanhengende og avhengige av kvarandre. Ein kan ikkje med nasjonale vedtak åleine beskytta seg mot det som skjer internasjonalt. Finanskrisa må møtast med samordna internasjonale tiltak. På same måten som dei globale klimautfordringane viser finanskrisa nok ein gong behovet for eit fungerande internasjonalt rammeverk. Eit land åleine kan ikkje løysa dei problema som er oppstått, men heller ikkje beskytta seg mot manglande tiltak.

Eg deler utanriksministeren si bekymring for at dei store landa vil prøva å løysa eigne kriser ved handelsbarrierar eller ved proteksjonistiske tiltak. Eg er nokså sikker på at dette eventuelt vil forlengja krisa, ikkje redusera ho. I staden burde dette vera ein gyllen anledning til å få på plass strengare internasjonale reguleringar og gode samarbeidsfora. Eg gjentek: Dei internasjonale problema må me løysa i fellesskap internasjonalt.

Gjennom finanskrisa har den økonomiske liberalismen spelt fallitt. Trua på at økonomien fungerer best når han er heilt fri og utan regulering, har fått seg eit alvorleg skot for baugen. Tvert imot tyder alt på at dei landa med minst reguleringar og kontroll er dei landa som i dag blir hardest rammar, og at land som har ei streng finanslovgjeving og kontroll, blir mindre rammar enn det andre blir.

Alt tyder på at måten ein organiserer samfunnet på, òg er avgjerande for korleis ein greier å handtera krisa når ho

rammar. Derfor vil eg benytta denne anledninga til å reklamera for den norske modellen. Alt tyder på at me står sterkare rusta til å møte utfordringane enn svært mange andre land. Vår modell, med ein stor offentleg sektor og eit godt sosialt utvikla tryggleiksnett, gjer oss mindre sårbare enn mange andre land. Ikkje minst gjer det at dei av oss som måtte bli rammar, blir mindre sårbare. At me har organisert samfunnet slik at både helsestell og skulegang er organisert og finansiert av det offentlege, gjer at ein ikkje mistar desse tenestene sjølv om ein blir arbeidslaus, slik som tilfellet er i svært mange land.

Blant dei positive tinga som har skjedd i år, er presidentskiftet i USA det viktigaste. No gjenstår det sjølv sagt å sjå kva realpolitiske følgjer dette får, men alt tyder på at USA med sin nye president igjen vil spela ei aktiv og heilt anna og meir konstruktiv rolle enn det dei har gjort dei siste åra. Der den førre presidenten sa at dei som ikkje er med oss, er mot oss, seier den nye presidenten at han vil strekkja ut ei hand. Der den førre definerte land som vondskapens akse og predika total isolasjon, opnar den nye for respekt og dialog. Der den førre arresterte folk utan lov og rett, oppretta Guantanamo, braut grunnleggjande menneskerettar og til og med brukte tortur under avhøyr, har den nye sagt at USA igjen skal bli den fremste forsvarar av universelle menneskerettar.

Ved å leggja ned Guantanamo og overføre fangane til det ordinære rettsapparatet fjernar den nye presidenten ein skamplott på USA, som igjen kan gje USA truverde til å kritisera internasjonalt. Igjen kan USA bli ein pådrivar. Skiftet i USA har gjeve oss ei ny moglegheit til å løysa mange av dei internasjonale spørsmåla.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [10:12:26]: Arbeiderpartiets regjeringspartner Sosialistisk Venstreparti har flere ganger foreslått boikott av israelske varer, men Arbeiderpartiet har i dette spørsmålet vist fasthet og kontant avvist boikott som et aktuelt virkemiddel. De siste dager har vi imidlertid fått signaler om at Arbeiderpartiet likevel vil støtte boikott av Israel, noe som bl.a. er lansert av partilaget i Trondheim.

Har Arbeiderpartiet nå skiftet standpunkt også i denne viktige saken? Er representanten Akselsen komfortabel med at partiet heller ikke i dette viktige spørsmålet lenger viser fasthet og forutsigbarhet?

Olav Akselsen (A) [10:13:09]: Det er tydeleg at Framstegspartiet er i beit for replikkar, når dei kjem med denne replikken. Det er sjølv sagt slik at på dette området har ikkje Arbeidarpartiet korkje signalisert eller på nokon annan måte teke til orde for ein ny politikk.

Det er veldig mange i Arbeidarpartiet som er frustrerte, og – eg veit ikkje kva uttrykk eg skal bruka – skuffa over den utviklinga som har vore i den israelsk-palæstinske konflikten dei siste månadene. Det er veldig mange som er frustrerte over det som har skjedd på Gazastripa. Det er veldig mange som engasjerer seg i håp om å få til ein betre situasjon for dei personane som lever der. I den

samanhengen er det mange som har teke til orde for eit sterkare press på Israel for at dei skal leva opp til internasjonale reglar på området. Dette er eit ønske eg støttar. Det har ikkje på noko som helst tidspunkt vore signalisert frå nokon leiande personar i Arbeidarpartiet at bruk av boikott er eit alternativt verkemiddel for å nå fram med eit slikt press.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:14:25]: Utenriksministeren berørte finanskrisen og hvordan den rammer Island, i sin redegjørelse. Jeg tror viljen til å hjelpe et naboland i nød er stor blant partiene på Stortinget, men vi kunne ønske at regjeringspartiene var noe mer åpne for å diskutere med Stortinget hvordan dette kan gjøres mest hensiktsmessig.

Vi registrerer med interesse at flere av Arbeiderpartiets regjeringspartnere har vært på privat-diplomatiske turer til vårt plagede naboland de siste ukene. Senterpartiet har signalisert ønske om et tett norsk-islandsk samarbeid for å redde Island fra EU, som partileder Navarsete formulerte det. Sist ute var finansminister Kristin Halvorsen, som i forbindelse med det islandske søsterpartiets tiårsjubileum like godt diskuterte et norsk-islandsk valutasamarbeid med sin islandske kollega. Hun har selv presisert at ideen ikke er diskutert i Regjeringen, og jeg kan heller ikke huske at Halvorsen har spurt Stortinget om råd i saken. Men hvordan stiller Arbeiderpartiet seg til en slik idé?

Olav Akselsen (A) [10:15:21]: Det er ikkje tvil om at situasjonen på Island er både kaotisk og tragisk. Det har allereie vore regjeringsskifte på Island, kanskje som det første landet etter at finanskrisa rulla inn over landet. Eg synest det er viktig at me i Noreg gjer det me kan for å støtta opp om Island og hjelpa dei med deira økonomiske problem. Det har også Noreg gjort, og Noreg har fått veldig positive tilbakemeldingar frå Island i den perioden som har gått etter at krisa ramma.

Når det gjeld Island, så er det eit sjølvstendig land som sjølv må ta dei initiativa overfor Noreg som dei synest er nødvendige i forhold til dei behova dei måtte ha. Når det gjeld deira eiga tilknytning til EU, er det først og fremst ei islandsk sak som dei sjølve må avgjera. Men eg trur det er viktig at Noreg er parat til å stilla opp når Island ber oss om det.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:16:40]: Jeg synes utenrikskomiteens leder ryddet greit på plass synet på boikott. Jeg regner med at han også kan avkrefte at det er aktuelt for Arbeiderpartiet å støtte en linje som går på å straffe økonomisk organisasjoner som støtter Israel.

Det spørsmålet jeg har til representanten Akselsen, handler også om Midtøsten. Det handler om Iran, som han ikke nevnte. De siste dagene har vi sett følgende overskrifter fra dette landet:

27. januar: En mann hengt i byen Kazeroun. Samme dag: Fire mennesker hengt i byen Mashad. 30. januar: Kvinne henrettet torsdag morgen. 31. januar: To menn hengt i byen Shiraz. 1. februar: To menn hengt i Bojnord i Nord-Iran. 5. februar: Irans høyesterett godtar straffe-

dom om blindhet ved å helle syre i øynene på en mann. 10. februar: Tre menn hengt i Vest-Iran.

Disse meldingene som vi alle fortviler over, kaller på handling. Hva slags handling ser utenrikskomiteens leder at Norge kan gjøre i forhold til dette?

Olav Akselsen (A) [10:17:52]: Først og fremst vil eg òg gje uttrykk for at eg deler den bekymringa som Dagfinn Høybråten uttrykte. Det er ikkje tvil om at Iran er eit av dei aller verste regima me har i verda, der folk blir forfølgde vilkårleg, men òg av grunnar som i andre land ikkje får den konsekvensen.

Så er det sjølv sagt slik at me alle føler mangel på verkemiddel i ein slik situasjon. Det som eg er heilt sikker på, er at å prøva å isolera eit samfunn som Iran, prøva å oversjå dei, neglisjera dei, utelukka dei frå alle samanhenger, ikkje vil ha ein verknad som gjer at det blir færre av den typen aktivitetar som me her ser. Tvert imot håpar og trur eg at med nye signal frå USA kan ein greia å bringa Iran inn i det internasjonale samfunnet på ein måte som gjer at dei føler audmjukskap når dei blir konfronterte med den typen fakta som her blir lagde fram.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Høglund (FrP) [10:19:18]: Utenriksministeren leverte en solid redegjørelse. Den var balansert og trakk opp mange viktige temaer og konflikter. Hvis det er noe vi savnet, var det en dypere analyse av Europas utfordringer, særlig i etterkant av Russland-Ukraina-konflikten, og hva som er Norges fremtidige utfordringer som en troverdig energileverandør og bidragsyter til stabilitet i Europa.

Vi deler forhåpningene til hva president Obama kan bidra med på den internasjonale arena. Vi trenger frisk luft, og vi trenger et tydelig amerikansk engasjement for viktige verdier. Én slik verdi er frihandel. Vi er glad for at utenriksministeren snakker varmt om at verden ikke trenger mer proteksjonisme. Han påpeker negative trekk i amerikansk politikk – og vi er hjertens enige. Men det er jo ikke slik at Norge er verdensmester i frihandel, og partiet som kanskje er hovedarkitekten bak den norske proteksjonismen, sitter godt plassert sammen med utenriksministeren i regjering.

Kampen for menneskerettighetene er en annen verdi som krever et sterkt engasjement. Norge ønsker plass i FNs menneskerettighetsråd – vår stemme trengs, sier utenriksministeren. Det som er helt sikkert, er at det er behov for en klar stemme, for nå ser vi nærmest et massivt angrep på ytringsfriheten. Om Norge med den rød-grønne regjeringen vil være den klare stemmen, gjenstår å se. På hjemmebane klarte i hvert fall Regjeringen å rote det kraftig til når det gjaldt ytringsfrihet i blasfemidebatten.

Norge skal være en brobygger i Menneskerettighetsrådet, sier Regjeringen. Det er en utfordring å være tydelig og stå for viktige prinsipper og samtidig bygge broer. Det handlingsrom som eksisterer for kompromiss når det gjelder menneskerettigheter, er minimalt. Derfor er det med

stor grad av spenning vi følger Norges arbeid på dette området.

Durban II-konferansen om rasisme forberedes nå. I det siste forberedende møtet i slutten av januar ble det foreslått å fjerne referansen til antallet døde under Holocaust, fordi det visstnok skal være diskutabelt. Prisverdig nok er Holocaust fremdeles inne som tema, men under Irans ledelse utfordres også dette. Kun ett av FNs 191 medlemsland kritiseres gjentatte ganger i forslaget til tekst – ikke overraskende er det Israel. Derfor er det ingen tvil om at her er det en betydelig jobb å gjøre for Norge. Vår utfordring er om Regjeringen er forberedt på å være så tydelig og prinsippfast som nødvendig, eller vil man vike unna konflikt, slik man altfor ofte har for vane å gjøre i FN.

Så godt som alle er enig i at det trengs reformer i FN. Statsministeren har selv engasjert seg sterkt i arbeidet. I 2006 ble det lagt frem et forslag i Generalforsamlingen av Sør-Afrika på vegne av Kina og G77. Formålet var å forsinke og blokkere mange av de reformforslagene generalsekretæren kom med. De fleste europeiske land, USA og Japan stemte imot. Norge avstod. Når det kom til stykket, var kanskje ikke Norge så opptatt av FN-reform likevel. Eller var det brobyggerrollen som skulle ivaretas?

I en annen del av FN-familien, UNDP, valgte man i januar i år nytt styre samtidig med at krigen på Gazastripen ble avsluttet, og Iran ble belønnet med det prestisjetunge vervet som ny president i en av de største FN-organisasjonene – Iran, som jeg tror de fleste vil mene, sitter med et ansvar for tragedien i Gaza. Et tydelig signal fra Norge hadde jo vært å stemme imot Iran, men det var mer i tråd med Norges brobyggerrolle å avstå under avstemningen. Mener Regjeringen at det var best å opptre på denne måten, istedenfor å sende et sterkt signal til Iran om at den type handlinger dette landet står for på flere områder, ikke vil bli tolerert? Var Regjeringen redd for å legge seg ut med Iran og Irans venner? I spørsmålet om FN-reform valgte altså den norske regjering ikke å ta stilling. Ser vi et mønster? Dyrkes brobyggerrollen på bekostning av å ivareta viktige prinsipper? Er utydelighet et bærende prinsipp for Norge i sensitive FN-avstemninger? Det å være tydelig på hjemmebane er bra, og det er stort sett utenriksministeren, men viktigere er det jo at den tydelighet gjenkjennes i handling.

Vi blir beskyldt for å vingle om Gaza. Det som er interessant, er at hvis man som FrP-er eller kanskje også SV-er – hva vet jeg – kommer med litt mer nyanse og innhold enn hva som får plass på forsiden av Dagbladet, blir man veldig fort beskyldt for å bevege seg vekk fra opprinnelige posisjoner. Vi har under hele konflikten prøvd å komme med et sammenhengende budskap. Vi har forsøkt å få frem at det er minst to parter med en lidende sivilbefolkning, og vi har forsøkt å tenke både kortsiktig og langsiktig. Når det gjelder dialog med Hamas, tok jeg opp det i Stortinget for snart to år siden og viste til hvilke krav som må innfris fra Hamas' side. Dette er fortsatt vår politikk. Jeg har tillatt meg å si at jeg håper at vi kan komme i en situasjon der dialog er mulig, men det avhenger av at Hamas forlater sin posisjon vedrørende Israels eksistens og stanser terror og krigføring.

Vi blir beskyldt for å vingle om UNRWA. Her må det være lov å ha to tanker i hodet samtidig. Det ene er UNRWAs langsiktige rolle for de palestinske flyktninger i Syria, i Libanon, i Jordan, på Vestbredden og i Gaza, og det andre er den humanitære situasjonen som er i Gaza. Når jeg ønsker å satse på UNRWA som en humanitær aktør i Gaza nå, er det fordi det er meningsløst ikke å benytte seg av dem som er til stede, og kan gi hjelp. Samtidig mener jeg det er grunn til å diskutere UNRWAs rolle som nødhjelpsaktør. Selv opplevde jeg palestinere som kom til UNRWAs representanter og bad om hjelp, men som fikk avslag fordi de ikke var flyktninger, slik UNRWAs mandat krevder. Kortsiktig kan det altså være et behov for at UNRWA har en mer åpen tilnærming til hele befolkningen i Gaza.

Israel kritiseres i sterke ordelag for å ha brukt uproporsjonale angrep mot Gaza. Dette er en krevende materie. Hva er proporsjonalt riktig? Hva hadde vært et akseptabelt forsvar fra Israels side? Særlig krevende blir det å forsvare seg mot en fiende som ifølge John Holmes, lederen for FNs humanitære arbeid, bruker sivile mål på en kynisk måte. Ifølge en italiensk avis ble sivile tvunget av Hamas til å være i hus som kom under angrep fra Israel. Var det slik at Hamas ikke gjorde alt som stod i deres makt for å redde egen sivilbefolkning? Var det faktisk slik at Hamas brukte sivile for å oppnå sympati for egen sak? Og hvordan forsvaret man seg mot en slik fiende, en fiende som ikke skyr noen midler?

Mangelen på en tostasjonsløsning og israelsk kontroll over Vestbredden er et hovedproblem. Men er det ikke et minst like stort problem at grupper som Hamas, sammen med støttespillere som Iran, vil fjerne staten Israel? Tror man at den holdningen vil endre seg når Israel avstår landområder? Når Hamas snakker om slutt på okkupasjonen, mener jo Hamas at alt land som Israel i dag besitter, er okkupert.

Norsk engasjement i Afghanistan er viktig og noe vi heldigvis har vært veldig enige om i Stortinget, i hvert fall i den senere tid, men arbeidet må også gi resultater. Vi skal glede oss over fremskritt innen utdanning og helse, men andre forhold bekymrer. Her må Norge, NATO, FN og de som er involvert, kontinuerlig ha en diskusjon om virkemidler, dimensjonering av militære styrker og effekt av tiltak. I den prosessen er det viktig å lytte til dem som i ulike kapasiteter har tjenestegjort i landet, og trekke på deres erfaringer.

Selv om vi må innse at vi ikke kan komme så langt vi ønsker på områder som godt styresett, korrupsjon og menneskerettigheter i løpet av kort tid, er det viktig at det er bevegelse – og bevegelse i riktig retning. Vi skal være en partner for Afghanistans regjering. Vi skal bidra til afghanisering. Vi skal bygge lokal kapasitet både på sivil og militær side, men vi skal også stille krav og forventninger.

Når det gjelder den militære delen av oppdraget i Afghanistan, er det et problem at ulike land kommer med ulike begrensninger. Norge er ikke av de verste, men disse begrensningene hindrer fremgang og skaper uro og usikkerhet. Koordinering, felles ledelse og felles engasjementsregler er like viktige på den militære som på den sivile siden. Skal vi ha håp om å lykkes i Afghanistan, må alle land gi avkall på noen særegenheter og innordne seg.

Avslutningsvis vil jeg si at krigen på Sri Lanka uroer oss alle. Vi føler at begge parter ikke på en tilstrekkelig måte har tatt hensyn til sivilbefolkningens lidelser. Hvis det blir slik at regjeringen i Colombo vinner en militær seier, tror vi ikke at det er slutten på terror. Vi håper at man benytter den anledning til å strekke ut en hånd til den tamilske befolkning og bidra til at man hindrer oppblåsningen av en ny væpnet konflikt. Et stort ansvar hviler her på regjeringen i Colombo.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Olav Akselsen (A) [10:29:39]: Morten Høglund har vore på Gazastripa og studert følgjene av krigshandlingane. Det synest eg han skal ha ros for. Då han var der, kom han med nye signal og tek no til orde for at det skal vera samtalar med Hamas. I innlegget sitt brukte han ordet «dialog». Det føler eg er ei viktig realitetstilpassing.

Øg andre gonger har Morten Høglund teke til orde for å justera Framstegspartiet sin politikk – og for nytenking. Men dessverre ser det ikkje ut som om Morten Høglund har hatt nemneverdig gjennomslag i politikken på dette området, ei heller når det gjeld Hamas og Gaza, i sitt eige parti. Derfor blir mitt spørsmål om det er vanskeleg å vera utanrikspolitisk talsperson i eit parti der all utanrikspolitikk til kvar tid blir avgjort av den innanrikspolitiske agenda.

Morten Høglund (FrP) [10:30:45]: Svaret er enkelt og greit – nei. Det er behagelig og lett å være utenrikspolitisk talsmann i Fremskrittspartiet.

Det jeg svarte på i et intervju med NRK i Gaza, var om det var et dilemma at ikke flere parter internasjonalt hadde kontakt med Hamas, som jo de facto styrer det som skjer i Gaza. Jeg innrømmer åpent at det er et dilemma. Jeg uttalte at jeg håper vi kan komme i en situasjon hvor det kan endre seg, men jeg snakket om på lang sikt, og jeg har hele tiden forsøkt å understreke at visse krav må oppfylles. Det har vi vært troverdige på. Jeg redegjorde for i mitt innlegg hvordan vi tok opp dette i salen her for to år siden. Vi har kontinuerlig pekt på disse kravene.

Vi må ha et håp om at organisasjoner som Hamas også endrer seg. Vi har sett tilfeller tidligere hvor organisasjoner som har vært svartelistet, har inntatt mer moderate politiske holdninger. Der er ikke Hamas i dag, men vi håper at den realitetsdreiningen også kan skje hos Hamas.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [10:31:54]: Den 13. januar i år var Siv Jensen i duell med utenriksministeren. Hun understreket da at UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger, var en del av problemet på Gazastripen og ikke løsningen, og hun gjentok Fremskrittspartiets forslag i deres alternative statsbudsjett om å kutte støtten med 50 pst. Så dukket altså Morten Høglund, prisverdig nok, selv opp på Gazastripen med et litt annet syn og understreket at UNRWA var selve livlinen for befolkningen på Gazastripen, og at det definitivt ikke var tid og rom for denne typen kutt nå. Det var – ironisk nok, kanskje – omtrent det samme svaret som utenriksministeren hadde gitt Siv Jensen 13. januar. Etter dette dukker Siv Jensen opp igjen og avviser i et intervju med Dagbladet at Fremskrittspartiet har snudd. Da er mitt spørsmål om Morten Høglund kan bringe klarhet i den smule forvirring som har oppstått om Fremskrittspartiets syn når det gjelder norsk støtte til UNRWA.

Morten Høglund (FrP) [10:33:02]: Når det gjelder UNRWA, redegjorde jeg også i mitt innlegg for at de opererer langt flere steder enn i Gaza.

Vi må kunne tenke både kortsiktig og langsiktig. Når vi legger frem et budsjettalternativ som utarbeides i løpet av høsten, prøver vi å tenke: Hva er, sett fra vårt ståsted, en mer ideell setting og håndtering av disse utfordringene?

Så oppstår denne humanitære katastrofen. Det å jage UNRWA ut av Gaza nå, eller kutte ut den livlinen som det helt riktig er for store deler av befolkningen i Gaza, vil være uansvarlig. Det er vår posisjon. Vi har støttet de forslag som Regjeringen har kommet med når det gjelder humanitær bistand til befolkningen i Gaza. Vi har støttet forslagene om å legge press på den israelske regjering for å åpne opp for humanitære leveranser. Vi må bruke de aktørene som er der, og så får vi, om en normalsituasjon skulle etablere seg, diskutere hva som skal være den fremtidige organiseringen av UNRWA og FNs arbeid i Gaza og blant palestinske flyktninger generelt.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:34:07]: La meg begynne med å gi honnør til representanten Høglund og Fremskrittspartiet for å nyansere sitt budskap når det gjelder Midtøsten og sivilbefolkningens lidelser på begge sider, slik representanten Høglund nå gjorde. Det synes jeg er rett og bra. Men når det gjelder Fremskrittspartiets linje i forhold til støtten til de palestinske områdene generelt og UNRWA spesielt, har ikke representanten Høglund med det han har sagt her i dag, heller ikke i dette replikkordskiftet, brakt synderlig klarhet.

Man skal ha to tanker i hodet samtidig. Man skal tenke kortsiktig og langsiktig. Men når man legger fram til vedtak sitt budsjettforslag før jul og det oppstår et akutt behov etter jul, må vel den kortsiktige tanke være at man er ute etter å avhjelpe den situasjonen med midler på kort sikt. Det Fremskrittspartiets politikk ville ført til hvis Fremskrittspartiet hadde regjert dette landet, er jo at landet hadde stått med langt færre muligheter til å hjelpe gjennom UNRWA i den akutte situasjonen som oppstod like etter jul. Det er kortsiktig tenkning.

Morten Høglund (FrP) [10:35:29]: Ved ulike humanitære katastrofer og situasjoner som har oppstått – i Afghanistan tidligere, tsunamien osv. – har Fremskrittspartiet alltid forsøkt å vise ansvarlighet og støttet opp under de hjelpetiltak som måtte være. Det tror jeg også vi har vist ved vårt arbeid i Stortinget.

Som jeg også har kommet inn på her i dag, går UNRWAs rolle i forhold til de palestinske flyktninger langt utover arbeidet i Gaza. Det er et mye mer omfattende arbeid. Vi har forsøkt, og her kan vi sikkert gjøre en bedre jobb, gjennom vår budsjettinnstilling å trekke opp de prin-

sipielle utfordringene med UNRWA – det genereres stadig flere flyktninger etter hendelsene i 1948 – og se på hele denne institusjonen. Vi registrerer også at det internasjonalt, ikke minst i den amerikanske kongressen, er en gryende debatt om disse tingene. Den debatten har vi invitert til. Vi har fremmet konkrete forslag. Etter at denne krigen oppstod, har vi prøvd å svare på det på en måte som møter de kortsiktige humanitære konsekvenser av den.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:36:59]: Jeg vil takke utenriksministeren for en meget omfattende redegjørelse. At den ble lang, er forståelig når en skal omtale både konkrete og aktuelle problemer i tillegg til generelle trender og forutsetninger.

Nå er det bare noen uker til Stortinget får meldingen om hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk til behandling. Anledningen frister derfor til en vurdering av enkelte viktige utfordringer vi ser i årene fremover, og som vi har en forhåpning til vil bli utdypet og avklart i meldingen.

Som andre i komiteen holder jeg også en del foredrag om utenrikspolitikk rundt omkring i landet. Interessen for slike tema er for tiden stor. Det dreier seg om ulike akutte kriser, men også om en verdenssituasjon som mange opplever usikker og truende. Globaliseringens tidsalder har kommet fort, og referanser endres raskere enn mange klarer å omstille seg. Et hyppig spørsmål ved slike møter er om vi på ny går inn i en «kald krig». Mitt svar er vanligvis nei, men jeg vil også legge til at samkvem og gjensidig avhengighet har utviklet seg så raskt at isolasjon og alenegang både er vanskelig og uønsket. Samtidig er det åpenbart at vi står overfor nye utfordringer. Også disse springer ofte ut av interessemotsetninger som motiverer ønske om makt og innflytelse. Spørsmålet er derfor: Hva blir konfliktlinjene, og hvordan skal vi forholde oss til dem for best å ivareta våre norske interesser?

Noen tema er åpenbare. Kampen om fossile energikilder, tilgang til naturressurser eller fordeler gjennom regimer for handel og økonomisk samkvem er kjente faktorer og vil fortsatt stå høyt på agendaen. Irak uten olje hadde trolig vært en helt annen historie. Kongo uten mineraler og edelstener hadde vært en enklere nøtt å knekke.

Forsøket på å gjøre Doha-runden til en utviklingsrunde er en erkjennelse av handel som viktig faktor for utvikling i fattige land. Og ikke minst har WTO-forhandlingene vist oss en ny vilje og evne hos mange land til å organisere seg i grupper, enten ut fra interessefelleskap eller geografisk. Regionale og subregionale grupperinger opptrer med økende styrke på vegne av medlemslandene. ECOWAS og SADEC innen African Union, eller Shanghai Cooperation Organization i tillegg til ASEAN er noen eksempler. Så vel innen WTO-samarbeidet som i FN er det snart flere G-grupper enn en kan holde rede på. Jeg er enig med utenriksministeren i at dette også er et framsteg, fordi det dels gjenspeiler et mer rettferdig verdenssamfunn.

Kampen om verdiene er den konfliktlinjen som bekymrer oss mest. Verdigrunnlaget for videre utvikling av folkeretten eller andre internasjonale konvensjoner utfordres

i økende grad. Som et lite, men utadvendt land i Vesten er Norge vant med at tradisjonelle verdier i vår egen kulturarv legges til grunn. Det er ikke lenger like selvsgt. Nye grupperinger av land danner alternative flertall, ikke minst der menneskerettigheter og folkerett debatteres og videreutvikles. Det gjelder særlig i deler av FN-systemet. Vi er enig med utenriksministeren i at disse institusjonene taper sin legitimitet og effektivitet om en ikke sørger for tilstrekkelig representativitet. Men på samme tid er det en klar utfordring til oss både for løsning av konkrete saker og ikke minst for å opprettholde folkeretten og internasjonale standarder på et nivå vi kan forsvare. Det gjelder forholdet mellom land, men ikke minst hvordan en erkjenner verdien av enkeltmennesket. Dette kan bli en grunnleggende utfordring for utenrikspolitikken vår med klare konsekvenser for så vel sikkerheten som alliansetilhørigheten. Her er jeg vel for så vidt inne på et tema der jeg deler en del av synspunktene til foregående taler.

Her er det altså to forhold som må forenes. I den grad flest mulig land bidrar til brobygging mellom grupper eller regioner, vil det være et hovedbidrag til å dempe eller forebygge konflikter. Norge kan i så måte ha en særlig oppgave. Det skyldes vår erfaring og vårt omdømme i ulike deler av verden, men er også aktuelt i vårt eget nrområde med en aktiv naboskapspolitikk i forhold til Russland.

Brobyggerrollen fører til kontakt og fellesskap med nære eller fjerne regimer som til dels bekjenner seg til verdier eller praktiserer dem på måter som vi står helt fremmed for. De vil selvfølgelig også påvirke oss ut fra sine forutsetninger. Da gjelder det å være klar på hva vi selv står for, og å stå slik at det synes. Vår egen tilhørighet i den vestlige kulturkretsen, i det europeiske fellesskapet og i det transatlantiske sikkerhetssamarbeidet er i den sammenhengen vesentlig. Vi mener tryggheten som brobygger hadde vært bedre om Norge var fullverdig medlem i den europeiske familien. Høyre er enig i at landets sikkerhetsvev har flere komponenter, og vi følger nøye med i debatten om den relative betydningen av Norden, Europa og NATO. Så lenge vi ikke er politisk i stand til å gjennomføre en nøytral og analytisk debatt om landets forhold til EU, blir det imidlertid vanskelig å gjøre en objektiv vurdering av det totale sikkerhetsbildet. Høyre er derfor svært skeptisk til forsøk på å endre den bestående sikkerhetspolitikken. Vi mener nordisk sikkerhetspolitisk samarbeid er positivt, men ikke som alternativ til deler av NATO. Det hadde derimot vært en styrke om vi kunne opptre som en nordisk blokk i NATO. Mellomløsninger i forhold til disse alternative modellene vil kunne skape usikkerhet om ansvarsfordeling i en gitt vanskelig situasjon. Nordisk samarbeid om sivil samfunnsikkerhet er derimot et interessant område hvor vi synes det tas spennende initiativ i disse dager.

Det avgjørende blir altså å utforme en politikk som balanserer brobyggeroppgaven og naboskapspolitikken med en entydig og solid forankring der vi hører hjemme og deler verdigrunnlaget. Skulle vi tippe for langt mot forankringen, blir vi selvsentrert og dermed fattigere, og forsommer et medansvar for å løse globale utfordringer. Når vi derimot vipper for langt den andre veien, legger vi oss

noe naivt åpne for å bli utnyttet av andre, og sikkerheten svekkes. Det er i en slik sammenheng vi skulle ønske at utenriksministerens redegjørelse hadde vært mer utdypende og gitt klarere svar på hvordan denne regjeringen vil ivareta landets interesser.

I redegjørelsen tillegges presidentskiftet i USA stor betydning, og vi er enig i det. Når det brukes så pass mye tid til å omtale hva dette skiftet kan innebære, er det påfallende at det ikke vies mer oppmerksomhet til nedrustning. Vi registrerer en helt annen vektlegging av dette viktige temaet fra bl.a. den tyske utenriksministeren, Steinmeier. Han mener nedrustning vil bli et av Obama-administrasjonens hovedanliggender, og tar til orde for at en nå setter nedrustning og ikke-spredning øverst på den internasjonale dagsordenen. For her er det mye å ta tak i, bl.a. oppfølging av START-avtalen, ratifisering av Prøvestansavtalen samt forhandlinger om stans i produksjon av spaltbart materiale. Siden forrige uke har det vært kjent at Tyskland vil ta en rekke initiativ gjennom NATO overfor så vel USA som Russland. Selv om partiene i den rød-grønne regjeringen har svært ulik holdning til NATO, håper vi dette saksområdet likevel står høyt på utenriksministerens agenda. Vi vil gjerne høre hans vurdering av hvordan også Norge kan bidra til fremgang på dette vanskelige, men viktige feltet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [10:45:35]: Jeg satte veldig stor pris på det siste minuttet av Vallersnes' innlegg, der han tok opp nedrustning og ikke-spredning, og jeg deler fullt ut hans syn på det, også det han sa om NATO.

Nå er det slik at toppmøtet i NATO i fjor startet arbeidet med et transatlantisk charter, først og fremst med tanke på nå til våren, på det neste toppmøtet, å komme fram til en såkalt Declaration on Alliance Security. Spørsmålet er da om NATO vil ta ett skritt videre, nemlig å åpne det strategiske konseptet.

En enstemmig komité har tidligere, rett før jul, i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 27 for 2007–2008, sagt at da må man også diskutere NATOs atomstrategi. Mener Høyre og Vallersnes at hvis man åpner det strategiske konseptet, må man også ta sikte på å bruke det til atomnedrustning, med andre ord også endre NATOs atomstrategi?

Finn Martin Vallersnes (H) [10:46:38]: Det vil åpenbart ikke være mulig å ha en full og fullverdig debatt om nedrustning og strategien for det uten å inkludere atomsiden. Det er en naturlig del av den debatten i NATO – det er åpenbart.

Vi er for å gå inn i de debattene for fullt, men er samtidig litt bekymret over at en del av forutsetningene og standpunktene kanskje blir formet i andre fora enn når vi sitter rundt bordet i NATO. Jeg tenker da på den amerikanske siden og at den europeiske politikken til dels blir utformet rundt bordet i EU. Det bekymrer oss i denne saken og gjør at vi kanskje ikke kommer så nært i inngrep med forutsetningene for fremtidig

strategilegging som det både Marit Nybakk og jeg skulle ønske.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:47:55]: Eg deler fullt ut analysen frå representanten Vallersnes: Norske interesser byggjer på fossile energikjelder. Vi er også med i den vestlege kulturkretsen, som byggjer på folkeretten. Spørsmålet er korleis vi kan bidra med desse analysane i f.eks. Midtausten.

Akkurat no om dagen snakkar alle om Iran og 30-årsjubiléet for den iranske revolusjonen, men ingen snakkar om Mossadegh, som vi fjerna – når vi først snakkar om den vestlege kulturkretsen. Vi sende inn barnebarnet til Teddy Roosevelt med to koffertar fulle med tusendollar-setlar. Tre månader etter var den første og hittil siste reelt folkevalde presidenten i Iran fjerna.

Så høyrer eg Framstegspartiet seie at Hamas kan bli betre. Det må jo tyde på at dei kan bli betre ved at ein snakkar med dei. Støttar Høyre opp om den «ha kontakt med Hamas»-linja som Regjeringa har ført?

Finn Martin Vallersnes (H) [10:48:59]: Vi har ved flere anledninger gitt uttrykk for at vi mener det er viktig å ha kontakt med parter, også parter som vi ikke deler verdigrunnlag med, og, som i dette tilfellet, hvor vi tar skarp avstand fra de metodene de driver med. Men kontakt kan foregå på ulike nivå. Det er ikke nødvendigvis slik at det er snakk om formell kontakt, men en må ha et kontaktnett eventuelt via tredjepart. Det har vi gitt uttrykk for før, og det vedstår vi oss fremdeles.

Jeg synes for øvrig det er interessant at representanten Jacobsen nevner Mossadegh og de tidlige 1950-årene i Iran. Det er vel nokså nøyaktig ett år siden jeg stod her og hadde en interpellasjon til utenriksministeren om Vestens forhistorie i Midtøsten, hvor nettopp dette var et av hovedpoengene. Jeg mener fremdeles at vi som vestlig ressursnasjon har mye å hente på å gå inn i forhistorien og lære litt av hvordan man kan opptre, slik at man får fortrolighet med parter man egentlig ikke deler verdigrunnlag med.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [10:50:35]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen, der han bl.a. berørte spørsmålet om finanskrisen som i disse dager ruller over verden.

I oktober 2008 stod Alan Greenspan i vitneboksen. Han var en av verdens mektigste økonomiske aktører og sjef i den amerikanske sentralbanken i nesten 20 år, og skulle altså i oktober vitne for Kongressen om årsakene til dagens finanskrisen. Greenspans konklusjon var at han i 40 år hadde basert seg på en ideologi som viste seg å være feilslått.

Utenriksministerens redegjørelse tirsdag tok utgangspunkt i noen av de enorme utfordringene vi står overfor, med finanskrisen, klimakrisen og fattigdoms- og matvarekrisen. Jeg vil takke utenriksministeren for en god redegjørelse og særlig løfte fram et viktig perspektiv i innlegget hans, nemlig at verdens nasjoner ikke står maktesløse, men

har muligheten til å møte krisen hvis man har den politiske viljen som skal til. Da er det avgjørende at vi definerer hva slags politisk vilje det er snakk om. I mange år har markedsløsninger, privatisering og deregulering stått høyest på dagsordenen. Dagens finanskriser viser at den politikken har vært feilslått.

Utenriksministeren uttrykker stor bekymring for økt proteksjonisme og tilstander som dem vi så på 1930-tallet. Jeg deler bekymringen for at verden skal oppleve en krise som blir enda dypere enn det vi har sett til nå, og for muligheten for handelskriger og svekket internasjonalt samarbeid i handelspolitikken. Samtidig er det viktig også å se med nye øyne på deler av den handelspolitikken som har vært ført i multilaterale sammenhenger. Mest mulig frihandel på flest mulig varer og tjenester er heller ikke svaret på den krisen som så mange land nå står foran.

Løsningen på finanskrisen avhenger av internasjonalt samarbeid, men også av at enkeltland får muligheten til å løfte sin egen produksjon, få folk ut i arbeid og stabilisere økonomien. Her trenger utviklingslandene muligheter til å beskytte oppbyggingen av egen økonomi. En slik erkjennelse har ligget til grunn for de riktige og viktige steg som Norge har tatt i WTOs tjenesteforhandlinger, med å trekke liberaliseringskrav til u-land. I Norge benyttet vi en kombinasjon av handel og markedsmekanismer med en sterk stat og offentlig styring over deler av økonomien for å skape økonomisk utvikling. Utviklingsland må nå få samme rett til politisk handlingsrom som dagens industrialiserte land hadde, og rett til å beskytte næringer som ledd i en nasjonal utviklingsstrategi.

Finanskrisen har lært oss at svaret på økonomiske utfordringer ikke er «mer marked». Utfordringen framover blir å omsette denne erkjennelsen i praktisk politikk.

På Island har vårt nabofolk fått en ny regjering, og meningsmålingene viser at de rød-grønne partiene ligger an til å vinne valget som skal avholdes i april. Norge bidrar allerede til å stabilisere situasjonen på Island gjennom å stille økonomiske reserver til rådighet for islendingene, og jeg synes også det er positivt at det har kommet signaler fra norsk hold om at man vil være imøtekommende overfor de initiativ og ønsker om dialog som kommer fra den nye islandske regjering. Jeg registrerte at representanten Vallersnes var mer skeptisk til det, særlig til den nye islandske finansministerens ønske om å drøfte videre samarbeid f.eks. om valutaspørsmålet. Det skulle bare mangle at det ikke ble vist en slik åpenhet fra norsk side i den situasjonen broderfolket vårt er i i dag.

Nordisk samarbeid er også satt på dagsordenen denne uken i forsvarssammenheng, der Thorvald Stoltenberg leverte 13 svært interessante forslag for et tettere forsvarssamarbeid mellom de nordiske landene. Klimaendringer og forandringer i internasjonale maktforhold skaper nye sikkerhetspolitiske utfordringer, noe som krever nytenkning rundt Norges internasjonale samarbeid og sikkerhetspolitikk. Vi ser svært positivt på den nye givnen i det nordiske samarbeidet og at det legges til rette for en debatt der det er rom for visjoner og modige mål. Vi har også stor sympati for retningen i de visjonene som Stoltenberg har lagt fram.

Afghanistan er i dag Norges mest omfattende internasjonale engasjement. En fredelig og demokratisk utvikling i Afghanistan avhenger av at vi har både en humanitær og en politisk strategi for det som skal skje framover. Viseadmiral Jan Reksten uttalte nylig at han er kritisk til måten det militære nærværet fungerer på, og etterlyser større sivil innsats. Det er en bekymring som SV deler. Etter mange års internasjonalt nærvær øker krigshandlingene i Afghanistan i omfang, og vi har det siste året sett en bekymringsfull økning i antallet sivile dødsfall, både på grunn av økt virksomhet fra opprørernes side og en økning i f.eks. amerikanske luftangrep.

Det finnes ingen enkel løsning for Afghanistan. Det eneste vi vet med sikkerhet, er at en strategi for en fredelig utvikling og et stabilt demokrati må inkludere bred deltakelse. Dialog og forhandlinger må inkludere alle parter og ikke begrenses til de grupper og partier vi i Vesten måtte like. Jeg er derfor glad for at utenriksministeren nevner at grupper på ulike sider av konflikten må inkluderes i en nasjonal forsoningsprosess.

Denne regjeringen har gått i front internasjonalt for inkludering og dialog. Norge var et av få land som anerkjente samlingsregjeringen med både Fatah og Hamas, en regjering som mislyktes delvis på grunn av manglende internasjonal støtte. Krigen i Gaza skyldes mange forhold, men det avgjørende problemet er Israels okkupasjon av palestinske områder. Krigen i Gaza har ført til at en prosess for forsoning blir enda vanskeligere enn før. De krefter som ønsker forsoning og dialog, kommer tapende ut når det er krigens logikk som får dominere. Valget i Israel denne uken er dessverre enda et tegn på det.

Vi er glade for at det jobbes for en uavhengig gransking av krigshandlingene. Målet må være at brudd på internasjonal humanitær rett må straffes. I tillegg må det internasjonale samfunnet stille konkrete krav knyttet til opphør av okkupasjonen, av bosettingspolitikken og av den muren som i dag deler palestinske områder på Vestbredden.

Krigen i Gaza, på Sri Lanka og i Kongo er noen eksempler på at vi ser en alvorlig brutalisering av krigføring i ulike konflikter i verden, der sivilbefolkningen rammes direkte av krigshandlingene, og der informasjonstilgangen, som vi f.eks. har sett i forbindelse med krigen i Gaza, begrenses gjennom å nekte medier adgang.

En avgjørende årsak til krig er tilgang på våpen. Norge har et regelverk for våpeneksport som skal hindre eksport til land i krig eller til land som bryter grunnleggende menneskerettigheter. Likevel ser vi at norske våpen og ammunisjon kan havne i land vi selv ikke eksporterer til.

SV ønsker å jobbe aktivt for at norsk regelverk for våpeneksport fungerer i praksis, slik at norske våpen og ammunisjon ikke brukes i land som vi selv ikke eksporterer til direkte. En rekke humanitære organisasjoner har i det siste lagt fram konkrete forslag til hvordan dette kan gjøres, og det er viktig å gå inn i den debatten framover.

Fred, fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling er gjensidig avhengig av hverandre. Et nytt våpenkappløp kan i dag drives fram av våpenindustrien og ideen om at kampen mot terror skal vinnes med militærmakt. En slik

utvikling vil stå i veien for kampen for å løse fattigdoms-, matvare- og klimakrisen.

USAs planer om rakettskjold i Øst-Europa har økt spenningene mellom USA og Russland og på den måten ikke bidratt til en tryggere verden. Rakettskjoldplanene kan føre til økt atomopprustning og et nytt våpenkappløp. SV har hele tiden jobbet mot USAs rakettskjoldplaner og mot planer om sammenslåing av NATOs rakettforsvar med amerikanernes rakettskjold. Regjeringens kritikk mot rakettskjoldplanene har påvirket NATOs holdning. Nå ser vi også at det kommer positive signaler fra amerikansk hold om at planene må vurderes på nytt når det gjelder både klokkskapen i planene og den praktiske gjennomførbarheten. Det kommer i det hele tatt mange signaler som gir grunnlag for optimisme knyttet til arbeidet for nedrustning, og her både håper og tror vi at Norge kan spille en viktig rolle i tiden som kommer.

Med dette vil jeg igjen takke utenriksministeren for en grundig og interessant redegjørelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:00:00]: Sosialistisk Venstreparti har flere ganger tatt til orde for boikott av israelske varer, men har ikke fått med seg verken regjering eller andre partier på Stortinget, noe også representanten Akselsen bekreftet tidligere i dag. I forbindelse med konflikten i Gaza, der regimet i Iran har forsynt terrororganisasjonen Hamas med store mengder våpen, ammunisjon og raketter, hører man ingen ting fra SV om å boikotte terrorregimet i Iran. Jeg regner også med at Sosialistisk Venstreparti er kjent med de grove brudd på menneskerettighetene som utøves hver eneste dag i landet, noe også representanten Høybråten har vært inne på tidligere i dag.

Vil ikke en konsekvens av SVs prinsipielle holdning være at man også tar til orde for en boikott av Iran og avviker norske aktiviteter innenfor landets oljesektor?

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [11:00:54]: Vi har et sterkt engasjement knyttet til menneskerettighetssituasjonen i Iran. Ikke minst har det for SVs vedkommende handlet om et sterkt fokus på kurdernes situasjon. Det er blant de gruppene som er særlig utsatt for menneskerettighetsbrudd i Iran.

Det er ikke riktig som representanten sier, at SV har forsøkt å bringe spørsmålet om boikott av Israel opp i regjering og storting. SVs boikottoppfordring har vært til en forbrukerboikott, ikke en stat til stat-boikott. Det er en viktig forskjell. Vårt forslag har handlet om en måte for vanlige forbrukere å vise holdning på.

Man skal være svært forsiktig med boikottpolitikk. Det å stenge mulighetene for dialog og kontakt med ulike samfunn og regimer som vi ikke liker, er generelt en vei å gå som man skal være svært forsiktig med. I tilfellet Iran ville det å blokkere muligheten for kontakt og utvikling være en uklok politikk.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:02:08]: Jeg hadde egentlig tenkt å bruke replikken på å fokusere på Sri

Lanka. Norge har en betydelig rolle i prosessen der, og høytstående representanter fra SV har vært særlig fremtredende i den sammenheng. Spørsmålet skulle egentlig gå på om en overfor den humanitære katastrofen vi ser nå, synes handlekraften står i forhold til retorikken fra Regjeringens side.

Men så var Lysbakken inne og avla meg en liten visitt om Island og valutasamarbeidet. Jeg vil for det første understreke at vi har vært ganske klare på at vi synes Norge og de andre nordiske landene skal stå skulder ved skulder med Island i den vanskelige situasjonen de er i. Men synes representanten Lysbakken det egentlig er greit at landets finansminister uten konsultasjoner i Regjeringen og uten noen slags informasjon overfor Stortinget tar opp den type vidtgående forslag som et valutasamarbeid med Island er?

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [11:03:12]: Det er vel heller sånn at Islands finansminister har tatt opp dette spørsmålet med finansministeren. Det ville være unaturlig, mener jeg, at man fra norsk hold skulle avvise å diskutere et spørsmål som islendingene reiser i den situasjonen de er i nå.

Mulighetene for valutasamarbeid er en stor debatt. Det er en debatt som knapt har begynt i Norge. Det er en debatt som det er naturlig at begynner på Island, hvis den skal reises. Da ville det være forunderlig om finansministeren skulle avvise å diskutere det. Jeg tror ikke det trengs verken regjeringsgodkjenning eller stortingsbehandling for å være åpen for å drøfte spørsmål islendingene tar opp. Hvis dette var et norsk initiativ, hadde det selvfølgelig vært en annen sak.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:04:08]: SV har ved ulike anledninger markert sin boikottlinje overfor Israel og stod under store plakater og faner for få uker siden hvor «Boikott Israel» var parolen. Nå aner jeg en viss nyansering i representanten Lysbakkens syn på boikott. I en tid hvor vi har fått ganske mange nyorienteringer og snuoperasjoner fra de rød-grønne, spør jeg rett ut i lys av at verken Regjeringen, Arbeiderpartiet eller LO støtter en boikottlinje, om ikke SV nå bør revurdere det, nettopp ut fra det representanten Lysbakken nylig sa, at det er uklokt ikke å ta vare på de kanalene og kontaktene man har. La meg stille spørsmålet helt konkret: Støtter SV tanken om en akademisk boikott, en kulturboikott av Israel?

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [11:05:14]: Det er ikke riktig at de nyansene jeg kommer med nå, er nye, for vi har alltid hatt et nyansert syn på virkemidlet boikott. Det skal man være forsiktig med å ta i bruk. I noen situasjoner vil det være et riktig virkemiddel, i andre situasjoner vil det ikke være det. Det er også ulike typer boikottaksjoner man kan ta i bruk. Det som SV har oppfordret til, er en forbrukerboikott, ikke en stat til stat-boikott – ikke en boikott som ville innebære bortfall av de helt nødvendige muligheter for dialog og samkvem med Israel som vi må ha.

Vi står fast på den oppfordringen vi har gitt, samtidig som vi har tatt til orde for noen andre typer sanksjoner,

f.eks. en internasjonal våpenembargo. Men man må altså velge tiltak som er treffsikre og som ikke stenger mulighetene for dialog. Det mener jeg er en regel som må ligge til grunn for de virkemidlene vi velger.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:06:39]: Det er, ikke minst for et lite land som Norge, verdifullt at vi i stor grad evner å enes om bærende retningslinjer i utenrikspolitikken. Det synes jeg i hovedsak også denne redegjørelsen bidrar til, i pakt med en god tradisjon under skiftende regjeringer.

La meg innledningsvis også understreke at jeg er glad for at nordområdene fastholdes som et topprioritert satsingsområde. Der er Kristelig Folkeparti og Regjeringen helt på linje.

Med president Obama har vi fått tydelige signaler om en positiv fornyelse innen amerikansk utenrikspolitikk. Det hilser vi i Kristelig Folkeparti velkommen. Det betyr også mye for Norge, siden USA er Norges viktigste allierte. Nå som USAs utenrikspolitikk er i fornyelse, vil det være spesielt viktig med et aktivt norsk diplomati for å bidra til å få inn perspektiver som vi fra norsk side synes er viktige. Ikke minst gjelder det nordområdene, det gjelder klimapolitikken, det gjelder nedrustningsarbeidet, men også områder som fornyelse av Afghanistan-politikken, arbeidet for konfliktløsning i Midtøsten og for at menneskerettigheter ikke settes til side i arbeidet for sikkerhet mot terror.

Størst vekt la utenriksministeren denne gangen på situasjonen i Midtøsten etter Gaza-krigen og dernest på Norges bidrag til krigs- og kriseherjede områder rundt om i verden. Norges arbeid for menneskerettighetene ble derimot gitt mer beskjeden plass denne gangen, bortsett fra visse vurderinger knyttet til deltakelse i FNs menneskerettighetsråd. Jeg vil konsentrere kommentarene om disse punktene.

Jeg deler de fleste hovedlinjer i utenriksministerens beskrivelse av Midtøsten-konflikten og Gaza-krigen. Utenriksministeren skal ha ros for å ha vært langt mer nøktern og balansert i kommentarene underveis enn det jeg har registrert fra enkelte andre i regjeringspartiene. Det blir likevel en forenkling når utenriksministeren uten nyansering setter krigen i Gaza – mellom Israel og Hamas – i sammenheng med okkupasjonen. Israel trakk seg for fire år siden ut av Gaza, men fikk tusener av raketter tilbake som takk. Og mellom Israel og palestinerne på Vestbredden var det rundt nyttår ingen krig, for der styrer ikke Hamas. Derfra kom det heller ikke et regn av raketter.

Så til mulighetene for en fredsprosess. Utenriksministeren har rett i at splittelsen på palestinsk side gjør at de palestinske myndighetene ikke har nok kraft til å forhandle om en fredsavtale. Dette er et problem som må overvinnes om fredsarbeidet skal lykkes. Når det gjelder en mulig palestinsk samlingsregjering, vil jeg spesielt framheve en setning i redegjørelsen:

«En slik regjering må ha en plattform som imøtekommer nøkkelkriterier for internasjonalt samkvem og

befester grunnlaget for å gjenoppta (...) forhandlingene med Israel.»

Det er sant. Derfor er jeg helt enig når utenriksministeren konkretiserer hva det betyr for Hamas. For det første: Ta avstand fra terror og bruk av vold. For det andre: «respekt for de avtaler palestinerne allerede har inngått» med Israel. Men jeg stusset over at utenriksministeren hoppet bukk over det tredje kravet som FN og de andre i Midtøsten-kvartetten har stilt til Hamas: Anerkjenn Israels rett til å eksistere som stat!

Uten at Hamas «vender om» og godtar disse tre grunnkravene, kan ikke Hamas bli en partner for varig fred. Det vil bare bli en taktisk spiller som under tidsbegrensede våpenhviler fortsatt bærer på – og agiterer for – målet om å utslette staten Israel. Hamas' fornektelse av Israels livsrett er et grunnproblem. Det hører også med til «sakens kjerne», selv om utenriksministeren i denne redegjørelsen ikke nevnte det i sin definisjon av «sakens kjerne».

Det som kan gi både israelere og palestinere sikkerhet og fred, er ikke nye runder med krig, men forhandlingsrunder som munner ut i en varig fredsavtale, slik Israel oppnådde med Egypt i 1979 og med Jordan i 1994.

Når det gjelder Norges bidrag til krigs- og kriseherjede områder rundt omkring i verden, er Kristelig Folkeparti i all hovedsak enig med utenriksministeren.

Ja, vi må vise vilje til å bidra i FNs fredsoperasjoner i Afrika. Det har Kristelig Folkeparti etterlyst, f.eks. når det gjelder Kongo. Det er bra at Regjeringen arbeider med å følge opp dette.

Ja, vi trenger en fornyelse av Afghanistan-strategien. Norge har bidratt – og må fortsatt bidra – til det. Økt vekt på trygghet og bedre livsvilkår for afghanere vil vise at de har noe å vinne på ikke å støtte Taliban. Økt vekt på afghanisering av militære oppgaver og et fungerende afghansk politi vil gi dem større eierskap til egen sikkerhet og redusere Talibans mulighet til å si at kampen står mellom oss og utenlandske inntrengere.

Krigen på Sri Lanka har tatt en fortvilet vending de siste ukene, med tap av hundrevis av sivile menneskeliv. For kort tid siden opplyste en talsperson fra FN at et sykehus i tamilområdene var blitt angrepet med klasevåpen. Uavhengige media får ikke tilgang, og nyhetsdekingen er begrenset sammenlignet med Gaza-konflikten. Relativt sett rammes de sivile enda sterkere enn i Gaza, men engasjementet fra politikere og det brede publikum og media er nesten fraværende. Det er tankevekkende. Alt må nå gjøres for å hindre et blodbad. Vi har i Kristelig Folkeparti jevnlig vært i kontakt med tamiler i Norge som ber oss bidra til å hindre en slik tragedie.

Representanten Laila Dāvøy har stilt spørsmål til utenriksministeren om hva Norge kan gjøre for å sikre sivile tamiler trygg utgang av krigssonen og verdig liv i flyktingleire. Her trengs enda mer aktiv oppfølging fra norsk side. Tusener av tamiler i Norge har en dyp angst for hva som nå skjer, og den bekymringen deler vi. Opplegget for flyktingleirene er ikke bra nok. Her må verdenssamfunnet være proaktivt. Jeg vil konkret spørre utenriksministeren om hans syn på muligheten for å etablere en internasjonal beskyttelsesmekanisme som går utover det

bare å kreve at FN og humanitære organisasjoner skal ha tilgang til flyktningleirene. Kan vi tenke nytt og finne løsninger hvor verdenssamfunnet tar mer direkte ansvar for sikkerheten til dem som kommer ut av krigssonen i live.

I denne redegjørelsen var ikke menneskerettighetspolitikken gjort til noen hovedsak. Jeg merket meg imidlertid omtalen av hva Norge vil gjøre i FNs menneskerettighetsråd, hvis vi blir medlem der. Utenriksministeren nevnte en lang rekke menneskerettigheter som man vil fokusere på, men ikke religionsfriheten. På vegne av Kristelig Folkeparti vil jeg be om at også arbeidet for religionsfrihet og trosfrihet prioriteres, overgrep på mot denne menneskerettigheten blir altfor ofte glemt.

Det har etter hvert festnet seg et inntrykk av at denne regjeringen ikke legger like stor vekt på en pågående oppfølging av menneskerettighetsbrudd som forgjengerne. Vektlegging av egeninteresser, fellesinteresser, synes å være gitt økende vekt på bekostning av en kritisk oppfølging av grove menneskerettighetsbrudd. Og henvisningen til menneskerettsdialoger – uten kritisk drøfting av om de reelt fungerer i de ulike tilfeller – brukes etter vårt syn litt for ofte for å omgå en skikkelig evaluering av politikken på dette området.

Jeg er glad for at utenriksministeren nevnte at Norge i innspurten til oppfølgingskonferansen om rasisme, ofte kalt Durban II, «vil arbeide mot forsøk på å bruke denne konferansen til å formulere vedtak som begrenser ytringsfriheten». Det er en viktig avklaring. Samtidig skulle jeg gjerne hørt en presisering til.

Den første konferansen, holdt i Durban i månedsskiftet august/september 2001, sporet helt av og resulterte i en ensidig fordømmelse av Israel. Sionisme ble gjort ensbetydende med rasisme. Jeg går ut fra at utenriksministeren kan garantere at Norge like bestemt vil motarbeide og ikke kompromisse seg inn i noen lignende resolusjoner på årets konferanse mot rasisme. Det vil jeg gjerne ha hans forsikring om.

Og jeg savner en mer kritisk evaluering av hvordan enkelte internasjonale institusjoner, som skulle være vaktbikkjer for menneskerettighetene, egentlig fungerer. Det finnes et skjæringspunkt hvor en må si at dette ikke lenger er noe man kan stille seg bak, eventuelt trekke seg fra konferanser for å markere at en ikke kan være med på et hvilket som helst kompromiss. Det gjelder både FNs menneskerettighetsråd og FNs rasismekonferanser. Det ble – kort sagt – litt mange diplomatiske vendinger til at de grunnleggende svakhetene og utfordringene her kom klart fram. Det er et problem at en del regimer som selv er blant de som bryter menneskerettighetene grovt, får sentrale posisjoner og i sum får en så sterk innflytelse i slike organer at det er fare for at organene brukes til det motsatte av det som er hensikten med dem, nemlig å dekke over menneskerettighetsbrudd og svekke kampen for menneskerettigheter i stedet for å styrke den. Det er det viktig at Norge er på vakt overfor.

La meg avslutningsvis bare understreke at Norges autoritet i kampen for menneskerettighetene ute også er avhengig av at vi har en ryddig debatt om viktige men-

neskerettigheter her hjemme. Det har vi kanskje i litt for stor grad tatt for gitt i Norge. Vi er liksom patente når det gjelder menneskerettigheter, på hjemmebane. Jeg tror at vi skal våge en litt mer kritisk debatt om det. Og jeg synes de runder vi har hatt om ytringsfrihet og blasfemi den senere tid særlig, er debatter til ettertanke i forhold til hvordan vi står oss i den internasjonale debatten om disse menneskerettighetene i neste runde.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A) [11:16:28]: Kjell Magne Bondevik har skrevet en innsiktsfull artikkel under overskriften «Verden må snakke med Hamas». I den artikkelen framgår det for det første at Israel må forholde seg til Hamas «som en palestinsk politisk motpart». Og videre:

«En palestinsk samlingsregjering må også få bred internasjonal støtte gjennom forpliktende diplomatisk og økonomisk samarbeid. En framforhandlet tostatsløsning vil i praksis innebære at Hamas anerkjenner Israel som stat.»

– Altså ikke noe krav om meninger på forhånd, men rett og slett vekt på praksis og muligheten til å få i gang forhandlinger.

Deler Dagfinn Høybråten Kjell Magne Bondeviks syn?

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:17:15]: Kristelig Folkeparti har stått for en konsekvent linje når det gjelder sitt syn på konflikten i Midtøsten. Vi har et klart og tydelig vennskap med Israel basert på Israels rett til eksistens, til sikkerhet og til å kunne forsvare seg, men også det å framskaffe en rettferdig løsning for både israelere og palestinerne. Veien dit går gjennom forhandlinger, og den går gjennom forhandlinger med alle de parter som er nødvendig for å få det til. I den sammenheng er en konsolidert palestinsk part også helt nødvendig. Men vi har hele tiden vært opptatt av at Norge må stå sammen med det øvrige internasjonale samfunn når det gjelder kravene og forutsetningene for at slike forhandlinger skal lykkes. Det refererte jeg til i mitt innlegg, og det er Kristelig Folkepartis syn.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [11:18:19]: Det har vært interessant å følge Gaza-debatten og se at Kristelig Folkeparti har hatt en klar evne til et mer nyansert budskap enn det Fremskrittspartiet har hatt. Jeg tror et viktig signal til Israel er at også partier som tradisjonelt har stått dem nært, kan fremme et budskap med kritikk. Det vil jeg gjerne berømme Dagfinn Høybråten for.

Samtidig er det slik at i Høybråtens innlegg i dag er det igjen et ensidig fokus på hva slags krav som må stilles til palestinsk side for at man skal kunne få forhandlinger og en fredsløsning. Jeg vil da gjerne utfordre Høybråten på hva slags krav han vil stille til Israels regjering, ikke minst i lys av det valget vi har hatt denne uken, der vi har sett at de partiene som er minst og er innstilt på dialog, har hatt en klar framgang. Hva slags krav vil Kristelig Folkeparti stille til Israels regjering for å bidra til at vi kommer nærmere en fredsløsning i Midtøsten?

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:19:19]: Jeg takker først for anerkjennelsen fra SV. Jeg håper at evnen til å se nyansert på de ulike sider av konflikten også sprer seg til andre partier. Foreløpig har jeg hørt veldig lite kritisk fra SV i forhold til Hamas. Så den vil jeg gjerne returnere.

Jeg vil si det slik: Jeg tror de aller fleste som følger situasjonen i Midtøsten, både de som er tett på den og er en del av den, og de som følger den litt mer fra sidelinjen, er veldig klar over hva som skal til for å komme fram til en forhandlet løsning. Problemet er veien dit. Veien dit avhenger av at det både på palestinsk side og på israelsk side er et lederskap som er villig til å gå den veien, og som får støtte internasjonalt for å gå veien. Jeg har stor tro på at vi nå har fått et lederskap i USA som ikke bare tenker at dette skal man gjøre når man er «lame duck» i den siste delen av den andre presidentperioden, men man skal ta tak i dette tidlig i perioden. Det vil stille krav både til israelere og palestinere å få det til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Åslaug Haga (Sp) [11:20:56]: Først av alt: Takk til utenriksministeren for hans breie og gode gjennomgang av de største utfordringene vi står overfor utenrikspolitisk i tida framover. Jeg skal ikke ta noen «tour d'horizon», men snarere plukke ut noen få elementer.

Senterpartiet er glad for den vektlegginga som utenriksministeren hadde i gjennomgangen sin av nordområdene. Regjeringas viktigste strategiske satsingsområde blir gradvis fylt med innhold. Utfordringene i området er snarere blitt større enn mindre siden Soria Moria-erklæringa ble skrevet og Regjeringa la fram sin 22-punktsplan i 2006.

Økte utfordringer skyldes hovedsakelig at klimaendringene går raskere enn vi trodde. Mindre is i Arktis betyr mer aktivitet. Som en konsekvens blir fokuset større på det rettslige grunnlaget i Polhavet. Senterpartiet mener at dette feltet må ha maksimal oppmerksomhet, og er glad for den vekt som utenriksministeren legger på dette. Mer aktivitet i Arktis gir oss også helt praktiske utfordringer knyttet til beredskap hva angår vår mulighet til å redde menneskeliv om noe skulle gå galt, men også miljømessig i lys av sårbarheten som ligger i økosystemet i dette området. Det trengs et tett og nært samarbeid mellom ulike myndighetsorganer for at dette skal bli tilfredsstillende. Jeg håper utenriksministeren kan bekrefte at så er tilfellet.

Forventningene til hele nordområdepolitikken er store. Mange etterspør økte ringvirkninger av nordområdepolitikken generelt og spesielt på land. Senterpartiet ser fram til ytterligere konkretisering av nordområdesatsinga fra Regjeringa i tida framover.

I våre nærområder ligger også Island, et land som på mange måter ligger med brukket rygg etter økonomisk kollaps. Krisa på Island er et konkret utslag av en rovdyrkapitalisme som nå råker verden hardt. Tilfellet Island viser behovet for sterkere reguleringer av økonomien internasjonalt. I øyeblikket synes verdens ledere å ha mer enn nok med å håndtere den akutte krisa. Det haster imidlertid med å komme videre med å diskutere hva som må til for å hindre tilsvarende nedtur i verdensøkonomien sei-

ner – en nedtur som vi bare har en flau bris av i Norge, men som slår inn som en tsunami i fattige land.

Berg-og-dal-baner i verdensøkonomien rammer de svakeste i de rike landene hardest, og det rammer fattige land på en spesielt sterk måte, sjølsagt noe avhengig av i hvilken grad de faktisk er integrert i verdensøkonomien. I debatten om økt regulering av verdensøkonomien for å hindre berg-og-dal-bane-økonomi må også vurderinger omkring handelssystemet bli tatt med. Jeg mener det er verdtt at vi spør oss sjøl om vi er sikre på at det rette i dagens situasjon er å slutføre en ny forhandlingsrunde i et handelssystem som har som fundament at en friest mulig verdenshandel er det mest tjenlige for alle. Senterpartiets vurdering er at også WTO må ses på med kritiske øyne i en prosess hvor verdens økonomiske system skal settes under lupen.

Men tilbake til Island. Senterpartiet er av den klare oppfatning at Norge må gjøre det som er mulig for å bidra til å få Island på beina igjen, sjølsagt til enhver tid basert på hva islandske myndigheter ser som hensiktsmessig. Det er gledelig at Finansdepartementet skal utrede muligheten for en valutaunion mellom de to land. Et utredningsarbeid kan finansministeren sjølsagt ta initiativ til på et hvilket som helst område, uten nødvendigvis å måtte konsultere Stortinget om det. Men tida er definitivt kommet for å ha en Island-strategi basert på den nye virkeligheten for vår nabo i vesterled.

I forkant av denne utenrikspolitiske debatten var det et oppspill fra Høyre hvor man var kritisk til Regjeringas menneskerettighetsarbeid – man mente dette var for lite offensivt. Det er viktig å ha en nøye gjennomtenking av om en til enhver tid gjør nok, og de rette tingene, på dette feltet. Det er også viktig å bruke et tydelig språk når det trengs. Det er et problem at en ofte blir for diplomatisk i ordbruken i internasjonale sammenhenger. Men er det ett område man skal trå nennsomt på, er det nettopp menneskerettighetsområdet. Hvis man ønsker innflytelse, må en gå nennsomt fram. Petersen fra Høyre løp ikke rundt som en elefant i en glassbutikk på dette feltet i sin tid som utenriksminister. Det bør heller ikke Høyre gjøre framover. Det vil bakfyrte. Man kan alltid bedrive markeringspolitikk, men dette vil ofte stå i motstrid til en måloppnåelse.

Soria Moria-erklæringa er klar på at Regjeringa skal øke innsatsen i FN-ledede operasjoner i Afrika. Det er bra at Norge stiller til rådighet feltsykehus til Tsjad.

Senterpartiet er også glad for Regjeringas bekreftelse på at man har løpende kontakt med FN med sikte på å få til et bidrag til MONUC, FNs Kongo-operasjon. Mens verden holder øye med Gaza og bruker ressursene på å håndtere egne økonomiske kriser, raser kampene i Øst-Kongo, med noen av de verste overgrep mot kvinner og barn verden noen gang har vært vitne til. Konflikten i Kongo er mangslungen. Det handler om etnisk hat, om statsborgerskap, om kamp om fruktbare landområder og om kontroll med verdifulle mineraler. Dette er krevende politisk. Men det er et faktum at det foregår et meget brutalt spill, med skiftende allianser som besitter store militære styrker, og de som taper, er sivilbefolkninga. Krigen har pågått i 15 år. Vi har ikke tall på hvor mange mennesker som er drept. Det beste tallet man anslår, er 5,6 millioner – kanskje er

tallet 5 millioner, kanskje er tallet 6 millioner. Det er under alle omstendigheter et groteskt høyt tall.

Situasjonen i Gaza vekker avsky, med god grunn. Mange av oss går i demonstrasjonstog for palestinerne. Det er et tankekors at vi ikke går i demonstrasjonstog for sivilbefolkningen i Kongo. Vi veit ikke hvor mange som drepes, som nevnt. Vi har ikke peiling på hvor mange kvinner som er ødelagt for livet, ikke bare etter voldtekt, men etter seksuell lemlesting og tortur. Jenter på fem år er like utsatt som kvinner på 80. Vi snakker om seksualisert tortur som strategisk våpen. Det er farligere å være kvinne enn soldat i dagens Kongo.

Spørsmålet er sjølsagt: Hvorfor i all verden griper ikke verdenssamfunnet inn i større grad enn det man gjør i Kongo, når man velger å gjøre det i et land som Afghanistan? Svaret på det er det nok ikke så vanskelig å finne. Svaret er ganske enkelt at det fins ikke interesser i Kongo som kan true vestlige interesser – ergo er vi bare moderat opptatt av konflikten. Taliban truet Vesten. Derfor greip vi inn i Afghanistan. Ingen aktører i konflikten i Kongo er noen trussel mot Vesten. Derfor sitter vi så stille som mulig. Men vi sitter ikke helt stille. Det er en FN-operasjon på plass. Problemet er bare at troppene er for få. Man greier ikke å utføre det oppdraget som skulle innebære at man også beskytter sivilbefolkningen.

Vi bidrar humanitært i Kongo – 218 mill. kr i fjor. Det er bra. Det er et viktig arbeid, som nytter. Innsatsen bør nok økes.

Det er også rett at det ikke fins noen militær løsning i Kongo. Det fins bare en politisk løsning hvis man er ute etter varig fred. Men dette forhold tilsier ikke at vi ikke skal stille opp militært nå for å ivareta en sivilbefolkning som lider til de grader som det vi ser i dette landet.

Det er på tide å vise at mennesker i Afrika er like mye verd som Kari og Ola. Det er ingen unnskyldning at andre vestlige land sitter på gjerdet og ser på. Det er nettopp i slike situasjoner vi trenger små, engasjerte og solidariske land som tar ansvar for de svakeste ved å gå i front.

Når Senterpartiet er levende opptatt av at vi skal stille opp i Kongo også militært, er det nettopp for at vi skal gå i front, at vi skal bidra til at andre vestlige land også stiller opp. Per i dag er vi i en situasjon hvor vi må omtale forholdene i Kongo som en betydelig unlatelsessynd fra Vestens side.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:31:27]: Utenriksministeren satte i redegjørelsen fokus på proteksjonisme i lys av finanskrisen, og sa at det var hans opplevelse at et flertall av verdens ledere hadde tatt lærdom av de feil som ble gjort på 1930-tallet med rivaliserende proteksjonisme. Til tross for dette har Regjeringen gjort svært lite for å motarbeide proteksjonisme og bekjempe handelshindringer fra norsk side.

Fra og med i vår avviklet man imidlertid toll på varer fra det lille, fattige landet Swaziland, noe også Senterpartiet til slutt applauderte. Jeg vil derfor spørre: Hvilke andre tiltak utover dette vil Senterpartiet nå ta til orde for

for nettopp å motvirke norsk proteksjonisme og fremme frihandel?

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Åslaug Haga (Sp) [11:32:17]: La meg først og fremst være helt tydelig på at Senterpartiet hele veien har vært for at vi ikke skal ha tollbarrierer overfor de fattigste landene. Det er en politikk som Senterpartiet har stått for i årevis, og det er en politikk som vi sjølsagt vil forfølge framover.

Vi er i en krevende situasjon internasjonalt i forhold til handelssystemet og i forhold til proteksjonisme. Senterpartiets klare mål er at vi skal ha et globalt velfungerende handelssystem – et handelssystem som ikke bør ha som mål i seg sjøl å være friest mulig, men et handelssystem som gir kloke reguleringer for verdensøkonomien, slik at vi unngår en situasjon hvor det er den sterkeste rett som blir den dominerende på handelsfeltet.

Veien vi skal gå framover, er å ha grundige drøftinger omkring handelssystemets rolle. Det er bare når vi har felles spilleregler, at vi vil forhindre en skadelig proteksjonisme.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:33:36]: En skal ikke lese mye i internasjonale media i disse dager for å se at en av de tingene en frykter i kjølvannet av finanskrisen, er en økende proteksjonisme. En ser tegn på at en i enkelte land som ikke står oss så fjernt, forbereder tiltak som får fareklokkene til å ringe. Da synes jeg det er ganske oppsiktsvekkende å høre Åslaug Hagas innlegg, hvor hun bringer inn tanken om at man kanskje skulle revurdere Doharunden under WTO, og at kanskje ikke den er svaret på utfordringene for tiden.

Jeg må da spørre: Er det viktigere for Senterpartiet å beskytte norsk landbruk gjennom subsidier enn å utvikle internasjonale avtaler, som bl.a. blir blant de viktigste redskapene vi vil ha for å beskytte mot proteksjonisme?

Åslaug Haga (Sp) [11:34:34]: Verden står overfor en økonomisk situasjon som gjør det nødvendig for oss å tenke igjennom hvilke grep som bør tas for at vi skal få en verdensøkonomi med bedre regulering. Mange gjør seg også til talspersoner for at vi skal ha en strengere regulering av verdensøkonomien for å hindre den typen dramatiske utslag som vi nå ser.

Når vi skal ha en full gjennomgang av hvordan vårt økonomiske system fungerer, som vi må ha, må vi også vurdere handelssystemet og hvilke begrensninger som skal ligge på handelssystemet for at det skal bli et system som tjener alle verdens innbyggere, og ikke bare de rikeste. I den diskusjonen er det også et poeng at vi diskuterer landbruk, som er av fundamental betydning og står i en annen kategori enn mange andre felt, fordi folk er avhengig av mat for å overleve.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk – jo, Finn Martin Vallersnes.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:35:57]: Tusen takk, president! Det gir meg anledning til å komme inn på den replikken jeg opprinnelig hadde tenkt å ta, men jeg ble så trigget av representantens innlegg, om Doha.

Kongo ble også viet mye tid. Vi vet jo at Senterpartiet har vært en forkjemper for at Norge skal engasjere seg, og ære være dem for det. Jeg har fulgt Kongo-konflikten i mange år, og lidelsene er enorme. Landet er enormt, konflikten er stor, og behovene er utrolig store når det gjelder innsats. Men jeg tror det internasjonalt er atskillig enighet om at skal man få det til i dette store landet, må det være en ganske massiv størrelse på den militære intervensjonen, og det må foregå parallelt med en omforent innsats fra det internasjonale samfunn og stormaktene med å legge politisk press på alle parter, både i Kongo og rundt. Og så må man være forberedt på en betydelig humanitær innsats etterpå.

Mener virkelig Åslaug Haga at forutsetningene er til stede for at man kan gjøre det nå?

Åslaug Haga (Sp) [11:37:05]: Det er et veldig spesielt spørsmål representanten Vallersnes stiller, for verdenssamfunnet har sagt at man skal ha en operasjon i Kongo, nemlig MONUC. Nå stiller jo representanten Vallersnes spørsmål ved om det var en klok beslutning av verdenssamfunnet å bestemme seg for å ha en operasjon i landet.

Mitt svar er helt klart: Ja, forutsetningene er til stede for at sivilbefolkningen i Kongo bør beskyttes. Skal man få til det, krever det langt mer enn de 17 000 troppene som i dag fins i Kongo. I Afghanistan vil man finne mer enn 17 000 tropper i hver eneste provins, og Kongo har totalt sett et landområde som er større enn Vest-Europa.

Ja – mitt svar er helt klart. Vi skal ikke legge oss bakpå og si at det får skje det som skjer i Kongo. Vi skal følge opp det som har vært verdenssamfunnets vedtak, at her skal man stille opp med tropper for å beskytte mennesker.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:38:33]: Jeg har først lyst til å takke utenriksministeren for en meget god og grundig redegjørelse. Jeg kan stille meg bak det aller meste av det han sa. Dette tar jeg som et uttrykk for at det fortsatt hersker bred enighet om hovedlinjene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Hjelpsomt i så måte er at EU ikke ble nevnt. Videre ligger et annet kontroversielt tema, rakettskjoldet til USA, i dvale. Jeg håper nå at Obama-administrasjonen vil bruke sin politiske kapital på helt andre og mer presserende saker. Her er det mer enn nok å ta av.

En annen observasjon er at en av Fremskrittspartiets representanter i utenrikskomiteen har vært i Gaza og sett på forholdene. Det har jeg lyst til å gi ham honnør for. Og han lot seg påvirke av det han så. Dette kan bidra til en mindre polarisert debatt her i Norge om konflikten mellom Israel og palestinere.

Utenriksministeren framholdt at vi i 2009 ser en fornyet tro på at kriser og konflikt kan møtes med aktiv bruk av

diplomati og internasjonalt samarbeid. Etter åtte år med Bush ønsker jeg en slik ny tilnærming velkommen. Jeg har nå forventninger til hva som kan komme ut av en ny kontakt mellom USA og Iran, og jeg håper at USA vil følge opp dialoglinjen også på andre internasjonale arenaer. I begynnelsen av 2009 ser jeg også med sterk uro på situasjonen i Sri Lanka og Zimbabwe, og jeg ber Regjeringen om aktivt å bidra til å hindre ytterligere humanitær katastrofe i disse landene.

Her hjemme vil jeg gi den rød-grønne regjeringen ros for å ha fremmet dialoglinjen i sin utenrikspolitikk. Norge var f.eks. en av drivkreftene i NATO for å gjenoppta kontakten med Russland etter invasjonen i Georgia sist høst. Dette støtter jeg fullt ut, da en isolasjon av vår store nabo i øst ikke er i vår interesse. Uansett konjunkturer i forholdet mellom Russland og omverdenen må vi ha en løpende dialog med Moskva og si klart fra også om menneskerettighetsbrudd.

Videre har utenriksministeren pekt på nødvendigheten av å føre en dialog med Hamas. Venstre var blant dem som stilte seg bak støtten han gav samlingsregjeringen mellom Fatah og Hamas i 2007. Stormaktene og flere partier i denne sal ville det imidlertid annerledes. Siden har isolasjonslinjen vist at den har sine klare begrensninger. Jeg stiller meg derfor helt og holdent bak dem som tar til orde for å inkludere Hamas i videre fredsdrøftelser. Uten dem ser jeg ikke muligheten for en varig fred.

For meg er det foruroligende at den siste krigen har styrket uforsonlige krefter på begge sider. Valget i Israel har gitt en dreining i høyremilitant retning. Dette gjør det kanskje enda vanskeligere enn tidligere å komme i gang med en fredsprosess. Tiden synes dermed å renne ut for en tostatsløsning, slik utenriksministeren uttrykte det. Dette reiser det ubehagelige spørsmålet om hva som kan komme i stedet, eller om det overhodet finnes en politisk løsning på konflikten. Jeg er uansett overbevist om at her trengs mye mer – og ikke mindre – dialog mellom alle berørte parter.

Den norske dialoglinjen er også blitt ført i omstridte FN-organ. Jeg stiller meg her noe mer tvilende til Regjeringens linje. FNs menneskerettighetsråd brukes nå aktivt av flere autoritære land for å fortie brudd på menneskerettigheter. Hvis vi får en plass i rådet for perioden 2009–2012, mener jeg vi bør være svært tydelige med hensyn til å fokusere på rådets mandat, nemlig å beskytte enkeltmennesker mot overgrep.

Dette gjelder også i forhold til rasismekonferansen Durban II, som skal arrangeres av FNs menneskerettighetsråd. Her forsøker en del islamske land å få religionskritikk vedtatt som en menneskerettighetsforbrytelse. Dette mener jeg er et feilskjær som kan invitere autoritære regimer til å se religionskritikk som regimekritikk. Norsk deltakelse bør ikke på noen måte bli tatt til inntekt for dette. Den bør rettes inn mot å flytte folks fokus tilbake på menneskerettigheter. Norge bør ikke være med på å gi legitimitet til dem som undergraver arbeidet med menneskerettigheter i FN.

Mye tyder på at gjeldende kurs i Afghanistan bør justeres i 2009. Den overordnede strategien har lenge vært

preget av den militære innsatsen, men dette har ikke gitt de ønskede resultater. Jeg mener derfor at den sivile og humanitære innsatsen bør økes.

Videre mener jeg at vår rolle som ekstern aktør bør være å styrke afghanernes evne til selv å fremme sin sikkerhet, sitt styresett og sin utvikling. Jeg stiller meg derfor bak det utenriksministeren sa om «afghanisering». Det samme gjelder det han sa om naboland som bør trekkes inn som parter i en freds- og stabiliseringsprosess.

Jeg er imidlertid noe forundret over at han ikke nevnte behovet for en bedre koordinering av den internasjonale innsatsen. Ifølge president Obamas nye utsending til Afghanistan, Richard Holbrooke, råder det relativt kaotiske tilstander. Så til tross for en god innsats fra FN's koordinator, Kai Eide, gjenstår det mye å gjøre på dette kritiske området. Korrupsjon synes å være et vedvarende problem. Men det er også mye positivt som har skjedd.

Jeg er også noe forundret over det utenriksministeren sa om dialog og forsoning i Afghanistan. Han framholdt at initiativet til en intern dialog må komme fra afghanerne selv. Gitt Norges aktive fredsdiplomati og satsing på dialog, synes det noe rart at han utelukker eksterne aktører. De kan også tenkes å bidra positivt. Jeg mener derfor at alle muligheter bør holdes åpne, gitt at mye står på spill, ikke bare for Afghanistan, men også for andre land i regionen, og ikke minst for NATO.

Utenriksministeren nevnte ikke så mye om styrkeoppbygging i Afghanistan. USA vil nå sette inn 30 000 nye soldater, og Obama-administrasjonen forventes å sette et press på allierte, herunder bl.a. Norge, for at også de skal bidra med flere styrker. Dette vil i tråd med all tidligere erfaring skape interne spenninger – muligens – i den rødgrønne regjering.

Jeg har merket meg at utenriksministeren i sin omtale av Kongo framholdt at Regjeringen utreder muligheten for å sende et norsk styrkebidrag til Kongo. Gitt at vi er i nærheten av kapasitetsgrensen for hvor mange soldater vi kan sette inn i internasjonale operasjoner, kan det se ut som om Regjeringen vil sette inn våre siste disponible soldater i Kongo. Spørsmålet er derfor om Regjeringen med dette allerede har lukket døren for ytterligere styrkebidrag til Afghanistan, eller om dette fortsatt holdes åpent. Jeg skulle gjerne hatt en kommentar fra utenriksministeren på dette.

Jeg synes det er like klargjørende hver gang Regjeringen, med SV om bord, fastslår at NATO er en hjørnestein i norsk sikkerhetspolitikk. Utenriksministeren gjorde det behørig i sin utredning.

NATO har vist en stor tilpasningsevne og vil trolig fortsette med det for å være av betydning i framtiden. På jubileumstoppmøtet i april vil det trolig bli enighet om å begynne arbeidet med en ny overordnet politisk strategi. Slik jeg ser det, blir det en sentral utfordring å finne den rette balansen mellom innsats langt utover alliansens geografiske område og innsats for å beskytte egne områder og nærområder. Nordområdene er her av stor betydning, ikke bare for Norge, men også for andre NATO-land. Jeg mener at dette bør reflekteres i den nye strategien.

Innspillene fra Thorvald Stoltenberg om et styrket nor-

disk sikkerhetspolitisk samarbeid, representerer et friskt pust i vår hjemlige debatt. Flere av forslagene bygger på forslag allerede fremmet av forsvarsministrene i Norge, Finland og Sverige. Noen av forslagene går imidlertid betydelig lenger. Jeg har her spesielt merket meg forslaget om en gjensidig nordisk sikkerhetsgaranti. Vi forsikres om at dette ikke er tenkt å komme i stedet for eksisterende forankring som de nordiske land har for sin sikkerhetspolitikk.

Jeg har imidlertid mine tvil. Jeg mener at forslaget er vidtrekkende og kan kreve betydelige tilpasninger i forhold til NATO, både for nordiske land og innenfor og utenfor alliansen.

Ikke desto mindre vil jeg berømme Stoltenberg for å ha kommet med et tankevekkende innspill. Det kan utvide rammen for vår sikkerhetspolitiske debatt. Det kan videre bidra til å skyve det nordiske samarbeidet videre framover på det sikkerhetspolitiske området.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anette Trettebergstuen (A) [11:48:44]: I sitt innlegg uttrykte representanten Larsen en bekymring for hvorvidt en eventuell operasjon i Kongo skal gå på bekostning av vårt engasjement i Afghanistan. I en pressemelding om Kongo på partiet Venstres hjemmeside slår representanten Larsen fast på vegne av partiet Venstre at Norge snarest må bidra med både militært personell, utstyr og økonomisk hjelp til finansiering av MONUCs innsats i Kongo. Ambisjonene til Venstre er det altså ingen ting i veien med. Samtidig har Venstre i sitt budsjett for i år kuttet i Forsvarsdepartementets budsjett.

Hvordan skal Venstre finne militært personell som skal sendes til Kongo når representanten Larsen nå helt klart har slått fast at Afghanistan ikke skal gå på bekostning av Kongo?

Anne Margrethe Larsen (V) [11:49:41]: I mitt innlegg prøvde jeg å problematisere litt de utfordringene som Norge har i forhold til å sende fredsstyrker. I og med at Obama-administrasjonen nå sier klart ifra at de ønsker at andre NATO-land skal være med og støtte opp om større styrkebidrag – og det vil antakelig komme en henvendelse til Norge – samtidig som vi ser de katastrofale humanitære ødeleggelsene som er i Kongo, ser jeg at dette er en utfordring for Norge. Jeg mener at vi i et langsiktig perspektiv må ta høyde for begge deler. Jeg har også stilt et spørsmål til utenriksministeren om hvordan vi i framtiden kan jobbe med å sikre dette, slik at man ikke når man sier at man skal sende flere soldater til Kongo, samtidig lukker døren for Afghanistan. Jeg ser at vi trenger å satse på begge deler.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:50:53]: Palestinsk næringsliv ligg heilt nede. Dei er utsette for den kanskje mest effektive boikotten som det er mogleg å bli utsett for – dei får ikkje lov å eksportere varer. Dette var m.a. grunnlaget for innstillinga til dei konservative i Storbritannia. Dei sa klart frå til israelarane at dei òg ville handle med palestina-

rane. Det danna grunnlag for m.a. Kåre Willoch si verdikonservative tilnærming til Midtausten-konflikten. Så det er ingen tvil om at Israel på den andre sida òg betalar ein pris for utført politikk. Vi er då oppe i ein situasjon der ein har to tapande partar i same territorium. Men det er etter mitt skjønn klart at Israel bør utsetjast for press, ikkje minst for å ha brote internasjonale FN-resolusjonar. Vi ser no at Veolia, eit fransk selskap, tapte ein kontrakt i Stockholm på 20 milliardar kr nettopp fordi dei gjorde det same i Jerusalem.

Korleis kan Venstre vere med på å foreslå pressmiddel som kan vere effektive mot den israelske regjeringa sin utførte politikk?

Anne Margrethe Larsen (V) [11:52:07]: La det ikke være tvil om at Venstre i all bistandspolitikk står for at vi må styrke handel. Det mener vi også i forhold til disse områdene.

Anette Trettebergstuen (A) [11:52:27]: Jeg har lyst til å gjenta mitt spørsmål til representanten Larsen: Hvordan ser Venstre for seg at vi skal øke det norske styrkebidraget i Afghanistan, samtidig som vi, som det står i en pressemelding på Venstres hjemmesider, snarest må sende militært personell til Kongo, all den tid Venstre i sitt budsjettforslag kutter i Forsvarsdepartementets budsjett?

Anne Margrethe Larsen (V) [11:52:53]: Som jeg nevnte i stad: Jeg ser de utfordringene, og jeg ser at det kan være nødvendig å se på forsvarsbudsjettet i denne forbindelse, for Norge har forpliktelser overfor NATO.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:53:27]: Det er blitt fokusert på de universelle menneskerettighetene i debatten. Det hilser jeg velkommen. Jeg vil slå fast: Forsvar og fremme av de universelle menneskerettighetene er en prioritet i norsk utenrikspolitikk, både som egen satsing og som nærvær i alle politikkområder som Regjeringen er opptatt av. Jeg oppfatter at det også er en debatt om de strategiene vi skal følge. Det er også bra. Valg av strategier er viktig og i høyeste grad et politisk spørsmål: Hvordan får vi gjennomslag? Hvordan kan vi best påvirke? Og hvordan nærmer vi oss de fora og møteplasser der andre stiller med holdninger som avviker fra våre?

I lys av at menneskerettighetene er universelle og forankret i FN, mener jeg at vi må ha som strategi å engasjere oss og delta der de viktigste diskusjonene føres, der avgjørelsene tas, og der føringene legges. Vårt utgangspunkt må være å søke til kjernen av de viktigste politiske arenaene der vi kan gjøre en forskjell. Det er Regjeringens holdning.

La meg så legge til: En slik holdning er selvsagt ingen blankofullmakt eller bevis på at vi vedkjenner oss ethvert resultat av de ulike politiske og folkerettslige prosessene vi deltar i. Slik er det ikke i noen politiske forsamlinger. Vi kan ikke alltid forvente fullt gjennomslag. Vi må noen ganger akseptere å leve med et kompromiss. Men selv-

sagt går det en grense. Som i alle forhandlinger kan det komme til et punkt der vi vil mene at ingen avtale eller ingen tekst er bedre enn en dårlig avtale eller en dårlig tekst. Men holdningen må være å gå aktivt inn.

Det er ikke ofte jeg siterer Fremskrittspartiets syn, men jeg vil her gjøre et unntak og vise til hva representanten Høglund sa i en debatt om vår deltakelse i oppfølgingen av FNs verdenskonferanse mot rasisme: Vi bør «true med å bli», sa Høglund. Inntil videre mener jeg det er en klokere strategi enn å bruke mye tid på å true med å reise, i hvert fall ikke reise fra forhandlingsbordet nå, så lenge dette er helt åpent. Ingen land som deltar i denne prosessen, er i noen som helst tvil om hva som er Norges posisjon. Vi arbeider målrettet for at sluttokumentet skal styrke vernet mot rasisme og ikke svekke vernet om ytringsfriheten. Som jeg sa i min redegjørelse, skal vi motvirke at en gruppe land bruker denne konferansen til å formulere vedtak som begrenser ytringsfriheten.

Så vil jeg si, bare for å rydde opp i begrepene: Det som skjedde av veldig fokus på Israel i 2001, var, så vidt jeg har fått det gjenfortalt, på den parallelle NGO-konferansen som foregikk den gang. Det har noe med ytringsfriheten å gjøre. Vi kan beklage det, men der kom det mange uttrykk fram i debatten mellom mange grupper. Det var bred internasjonal støtte om sluttokumentet i 2001 – Handlingsplanen mot rasisme og diskriminering. Den hadde full støtte fra alle land, unntatt USA og Israel. Den ble vedtatt av FNs generalforsamling etter at kun disse to hadde distansert seg. Den ble også fulgt opp her, under den forrige regjeringen, på en ordentlig måte. Sluttokumentet fra 2001 dannet plattform for arbeidet mot rasisme bl.a. i EU, og Norge har gjennomført mange av disse tiltakene.

Når det så gjelder å delta i FNs organer: Representanten Larsen gav nærmest en blankofullmakt til å forhandle med Hamas – hun gikk lenger enn det jeg har hørt regjeringspartiene gjøre på dette området – mens hun var skeptisk til dialog innenfor organer som FN. Menneskerettighetsrådet er en slik sak. Jeg mener at vi har ansvar for å arbeide for å få FN til å virke. Dette ansvaret strekker seg langt utover oss selv. Det handler om beskyttelse av utsatte mennesker verden over. Under Bush-administrasjonen valgte USA å stå utenfor og ikke engasjere seg i rådets arbeid. Under Obama har USA varslet at landet vil engasjere seg og ønske medlemskap. Dette er ikke et perfekt organ. Det at vi møter land som kalles for verstinger, er faktisk en realitet i verden, for slik ser verden ut. Men samtidig er det jo ingen grunn til at vi ikke aktivt skal gå inn og forsøke å påvirke de prosessene som pågår. I det nye menneskerettighetsrådet er det nye mekanismer vi aktivt må utforske og bruke, som f.eks. en gjennomgang av hvert enkelt lands oppfyllelse av sine forpliktelser på MR-området. Det måtte vedtas før – nå er det automatisk. På denne bakgrunn hadde vi nylig en grundig gjennomgang av Russland, Saudi-Arabia og Kina, hvor Norge hadde anledning til å komme med mange kritiske spørsmål. Og som representanten Høybråten sa: Vi må også diskutere vår egen oppfyllelse av reglene. Vi blir også gjenstand for den type gjennomgang.

Så vil jeg si: På disse politiske arenaene vil jeg advare

mot det jeg synes jeg ser i norsk debatt, nemlig en sviktende tro på våre egne verdier – en frykt for at vi kan komme i mindretall, en redsel for at våre verdier ikke kan la seg forsvare og ha universell virkning. Realiteten de siste årene er en betydelig styrking av de universelle menneskerettighetene, både gjennom regler og opprettelse av domstoler osv. og sterkere gjennomslag for menneskerettigheter i mange land. Tenk at Rwanda har avskaffet dødsstraff – etter de krisene det landet har vært gjennom! Vi skal gå inn i disse debattene med tro på våre verdier, som ikke er vestlige, men universelle.

Representanten Vallersnes snakker om at vi er vant med egne verdier fra vår egen kulturkrets. Ja, mange land er vant til det, men det krever også en åpenhet til å se hvordan vi nå kan jobbe med land fra andre kulturkretser som også deler synet på de universelle menneskerettighetene. Så vi skal ha en offensiv holdning, men jeg sier veldig tydelig: Dersom det kommer til et utfall av den såkalte Durban II-konferansen som begrenser ytringsfriheten, stiller ikke Norge opp på det. Det er helt selvsagt. Men vi er ikke der i dag. Det er Russland som nå leder arbeidet med sluttdokumentet. EU er med for fullt. Vi skal også vite at når dette handler om rasisme, er det mange land, bl.a. land som tidligere har hatt kolonier, som kan ha motiver mot denne konferansen, fordi bl.a. spørsmål om ansvar for slaveri osv. kommer opp. Her er det derfor en kompleks dagsorden, hvor jeg ønsker å ha Norge aktivt deltakende, helst helt til vi får et dokument alle kan akseptere, og med maksimal påvirkning.

Til representanten Høglund: Forvirringen er nå komplett rundt Fremskrittspartiets syn på UNRWA. Han har jo helt rett i at vi ikke kan kutte i bevilgningen til UNRWA nå. Det sier denne talsmannen nå både i pressen og i salen, og han bruker mitt begrep: UNRWA er «livlinen». Han sier at å kutte til UNRWA nå er «uansvarlig». Jeg har sjelden hørt en fremskrittspartitalsmann kalle sin formann uansvarlig. Siv Jensen sa i en debatt med meg den 13. januar: Vi står ved vedtaket om å kutte med 50 pst. i 2009. Det er nå! Hun sa etter at Høglund hadde sagt i avisen at det ikke var aktuelt å kutte nå: Vi står ved vedtaket. Det var 90 pst. kutt i 2008, og 50 pst. i 2009. Det er uansvarlig politikk, og vi må inntil videre legge til grunn at det er formannens ord som gjelder.

Representanten Høglund viste til debatt i US Congress om UNRWA. Ja, der er det debatt, men USA under Bush har hvert år økt bevilgningen til UNRWA, for også han ser at dette er livlinen.

Til representanten Vallersnes vil jeg si: Jeg omtalte nedrustning – et prinsipielt viktig felt i min redegjørelse. Vi står ved, i tett samarbeid med Tyskland innen NATO, å drive nedrustningsagendaen. Vi har gjennom 7-landsinitiativet lagt et bredt faglig grunnlag – som vi vet nå ligger på Obama-administrasjonens bord – i samarbeid med ledende miljøer, og vi kommer til å følge det opp nøye i tiden framover.

Representanten Høybråten sier at vi bør få internasjonale beskyttelsesmekanismer. Ja, slik burde det vært på Sri Lanka i den desperate situasjonen som er der. Samtidig vet vi hvilke tragedier som har skjedd bl.a. i tidligere

Jugoslavia med såkalte «safe areas» som ikke lot seg beskytte. Realiteten i dag er jo at Sri Lankas regjering, som har en kraftig våpenmakt, ikke tillater at det kommer inn noen som kan utgjøre en slik motmakt. Det er fortsatt stor tvil om FN og Det internasjonale Røde Kors i det hele tatt har adgang.

Så kan jeg igjen bare bekrefte at vi ser på religionsfrihet som en frihet som skal forsvares, blant andre menneskerettigheter, og det viser at det er et bredt spekter av menneskerettigheter. De står ikke over hverandre, de må forsvares i bredde.

Overfor representanten Haga vil jeg bare bekrefte at det er Regjeringens politikk at Doha-forhandlingene bør slutføres. De startet i 2001 og har vært gjennom mange bølger på veien. Jeg tror at ikke minst for de fattige landene ville det være et dramatisk tilbakeslag om man nå trakk i brekket og nullet ut alt det som ligger i forhandlingsgrunnlaget som ikke trer i kraft før alt trer i kraft. Så det viktigste nå er å gjøre veien kort til en slutføring av den avtalen. Så får vi ta en debatt om hva som er neste steg, både om innretningen av forhandlingene, innføring av f.eks. anstendig arbeid, mer fokus på miljø og klima og overføring av teknologi. Men vi kan ikke bebyrde den dagsordenen med dette nå – det er min mening.

Til slutt vil jeg si til representanten Larsen, som mener at jeg ikke omtalte mangel på koordinering som et problem i Afghanistan, at da har hun ikke hørt hva jeg sa. Ett av hovedproblemene er manglende koordinering. Vi forpliktet oss i Paris til bedre koordinering. Det er tegn som tyder på at det nå skjer under FNs ledelse, men det gjenstår fortsatt mye på det området.

For øvrig mener jeg at representanten Trettebergstuen ennå ikke fikk svar fra representanten Larsen når det gjelder to motstridende realiteter i Venstres ønsketekning. Det er ikke alltid uvanlig på disse områdene når det gjelder Venstre – ja takk, begge deler. Men vi kan altså ikke, slik representanten ønsker, både øke antall soldater i Afghanistan og sende flere soldater til Kongo. Det har ikke Norge kapasitet til i dag, og det er heller ikke en språk som Regjeringen vil gå inn i.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [12:03:31]: Selvfølgelig vedkjenner vi oss det budsjettforslaget vi la frem i desember. Men som jeg for så vidt har svart i flere replikker, er UNRWAs situasjon mer enn forholdet til Gaza, og det er et kortsiktig og et langsiktig perspektiv.

Jeg hadde lyst til å utfordre utenriksministeren til å si litt om de forhandlingene og de møter som nå bl.a. skal være i Egypt om Gaza. Det er viktig å få inn humanitær hjelp, og det er viktig å se på en rekonstruksjon av situasjonen. Men parallelt med dette må man også ta tak i smuglingen og den biten, og forhåpentligvis få på plass et regime som kan gi Israel en slags sikkerhet for at man får kontroll med bl.a. våpensmuglingen, som er et hovedproblem. Hvordan ser utenriksministeren på å få partene med på noe som kan ha effekt, og som kan bidra til å strupe i hvert fall den militære delen av Hamas?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:04:33]: Kort sikt er jo det året vi lever i nå. Representanten sier nå at det ikke er tid for å kutte støtten til UNRWA, men at de står ved kuttene på 50 pst. i 2009. Jeg får ikke det til å gå opp.

Regjeringen kommer til å fremme et forslag om økning i bevilgningen til UNRWA. Det kan komme i revidert, og det er spennende å se hvordan Fremskrittspartiet vil balansere mellom kort og lang sikt, og hva som er definisjonen av de begrepene.

Smugling er et problem. Jeg tror at problemet delvis er brakt ut av proporsjoner ved at man har inntrykk av at det foregår massiv våpensmugling gjennom tunnelene. Det står mot den analysen som går på at de fleste av disse våpnene er snekret i Gaza, og at smuglingen handler om en lang rekke andre livsnødvendigheter. Det er ikke unaturlig med det stengningsregimet man har sett. Men det å ha smugling er en usunn situasjon, og derfor burde det vært åpnere grenser med bedre kontroll for å motvirke smuglingen. Dette arbeidet pågår, og det er veldig sensitivt for Egypt. Norge engasjerer seg i det. Vi var på et møte i København om dette for en uke siden, sammen med land som ønsker å støtte opp under våpenhvilen ved å gi større sikkerhet for hva som passerer over grensen.

Erna Solberg (H) [12:05:47]: Jeg håper utenriksministeren har registrert at en samlet opposisjon synes det er mye bra i utenriksredegjørelsen, men at fokuset på menneskerettigheter under denne regjeringen har blitt oppfattet som for lite.

Jeg mener at det er masse godt i dialog som verktøy, men det finnes noen dilemmaer rundt dialog. Ett av dilemmaene er at dialog av og til medfører legitimitet av systemer og regimer som man ikke ønsker å gi legitimitet til.

Jeg har da et konkret spørsmål til utenriksministeren. Thorbjørn Jagland har i dag skrevet en kronikk i Dagsavisen hvor han har summert opp sitt standpunkt når det gjelder Durban II-konferansen slik:

«Norge bør holde seg hjemme fra FN-konferansen om rasisme – eller reise hjem underveis – dersom utglidningen når det gjelder menneskerettighetene ikke stopper.»

Er dette et mulig standpunkt for dagens regjering?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:06:53]: Jeg håper representanten Solberg hørte hva jeg sa, at det finnes alltid grenser, og at det alltid finnes en situasjon hvor ingen avtale eller ingen tekst er bedre enn en avtale med en dårlig tekst. Det er et prinsipielt syn, og det gjelder også her.

Jeg sa også i mitt innlegg at hvis dette ender opp i et sidespor hvor man går løs på ytringsfriheten, vil ikke Norge akseptere det. Det er en holdning som gjenspeiles i Thorbjørn Jaglands artikkel, der jeg for øvrig ikke deler virkelighetsbeskrivelsen i alle ledd, men som har det poenget som jeg helt klart kan slutte meg til. Men jeg gjen- tar at vi går inn i denne forhandlingen med en brobyggerambisjon, ikke for å kompromisse på verdier, men for å få

med nye grupper land til å bli med på bredere løsninger. De afrikanske landene er opptatt av rasisme, de er ikke opptatt av det sidesporet som enkelte land prøver å få til. Da må vi engasjere de afrikanske land. De latinamerikanske land er opptatt av å komme inn i en debatt om dette uten å bli avsporet. Da må vi også være i stand til å legge fram forslag som kan bidra til det. Det er det arbeidet som pågår nå. Så får vi oppsummere senere i vår om vi er der at vi kan akseptere resultatet. Her er vi for øvrig på linje med EU, som representanten Solberg ellers pleier å være opptatt av.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:08:08]: Utenriksministeren bidrog med stor retorisk kraft til å avklare den dobbeltkommunikasjonen som Fremskrittspartiet har bedrevet når det gjelder støtten til de palestinske områdene. Det stiller jeg meg bak.

Jeg vil gi ham en annen utfordring: å rydde litt på egen banehalvdel. SVs talsmann her i dag har med bred penn forsikret om at SV ikke støtter en generell boikott av Israel, man støtter bare en forbrukerboikott. Men SV har altså i landsstyret så sent som i januar gått inn for at man i kommunestyre og fylkesting skal gjøre vedtak om at det offentlige ikke skal benytte leverandører som støtter Israel. Man har også vedtatt at Regjeringen skal trekke seg ut av Pensjonsfondets investeringer i israelske selskaper, samt selge israelske obligasjoner som Norge sitter med, og man vil også fjerne organisasjoner som støtter Israel, fra listen over organisasjoner som får skattefrie gaver i Norge.

Er dette en offentlig boikott, eller er det en privat boikott?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:09:18]: Det er feil mann som står her og svarer. Det er til SV spørsmålet om hvordan de definerer vedtakene de foretar i sine ulike organer, og det de oppfordrer til, må stilles.

Jeg er opptatt av Regjeringens politikk, og Regjeringens politikk handler om ikke å gå inn for boikott. Hva den enkelte norske forbruker ønsker å gjøre og vise av sitt politiske engasjement, er opp til den enkelte norske forbruker. Representanten Høybråten og jeg er blant dem, og vi må være ansvarlige for våre valg. Det er ingen tvil om hva som er Regjeringens politikk her, det ble ryddet ganske klart opp i da det var tvil om det, i januar 2006. Tvilen har ikke på noe tidspunkt senere oppstått.

Hva som kommer i ulike politiske organer rundt om i landet, lokalt, regionalt eller sentralt, må være en del av det løpende politiske ordsiftet. Men en ytterligere presisering av hvordan et parti definerer sine vedtak, må nesten foretas av partiet selv.

Anne Margrethe Larsen (V) [12:10:17]: Som jeg nevnte i mitt innlegg, har jeg merket meg utenriksministerens omtale av Kongo, der han framholdt at Regjeringen utredet muligheten for å sende norske styrkebidrag til Kongo. Venstre er veldig enig i at det må vi gjøre.

Gitt at vi er i nærheten av kapasitetsgrensen for hvor mange soldater vi kan sette inn i internasjonale operasjoner, kan det jo se ut som at Regjeringen nå sender våre siste

disponible soldater til Kongo. Spørsmålet som jeg stilte i mitt innlegg, var om Regjeringen med dette allerede er på vei til å lukke døren for ytterligere styrkebidrag i Afghanistan, og dermed overfor NATO, eller om den fortsatt holdes åpen. Dette er ikke ønsketenkning fra Venstre, men det er snakk om reelle prioriteringer. Det jeg spurte om i mitt innlegg, var om å få utenriksministerens kommentar på dette. Hva er Regjeringens prioritering.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:11:17]: Det handler om prioriteringer, og Venstre viser at deres prioritering overhodet ikke går opp. Man vil altså ha forsvarsbudsjettet ned, soldatene i Afghanistan opp, og soldatene i Kongo opp. Det går ikke i hop.

Jeg mener at Norge har et høyt nivå på deltakelsen i Afghanistan i dag. Regjeringen planlegger ikke økning av det nivået. Det skal være kvalitet på det, det skal være tidsriktig, og det skal passe inn i oppgaven man skal løse. Jeg ser ikke for meg en økning der, slik som situasjonen nå er.

Forsvarsministeren har etter sitt besøk sagt at vi over tid bør kunne satse på å støtte FN i Kongo. Vi bidrar med feltsykehus til Tsjad, vi har stabsoffiserer som kan gjøre en innsats i første omgang, og så får vi etter hvert se hva kapasiteten er.

Afghanistan er en forpliktelse vi har påtatt oss, og det er ikke snakk om å gå ned der for å gå opp andre steder i den nåværende situasjonen.

Morten Høglund (FrP) [12:12:09]: Til et helt annet spørsmål.

I fjor ble en norsk student drept i London. Den ettersøkte gjemmer seg i sitt hjemland, Jemen. Saken har låst seg når det gjelder å få en utlevering og få stilt vedkommende for retten. Hva kan utenriksministeren gjøre, og hva kan Norge gjøre for å få rettssaken på plass, forhåpentligvis på et sted som kan gi en troverdig rettssak? Hvilke diplomatiske virkemidler kan vi sette i gang mot Jemen for at den drepte norske studenten og hennes etterlatte skal få den dom som alle ser frem til, for å få en avslutning på dette vonde kapittelet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:13:04]: Jeger enig i at dette er et vondt kapittel, og vi deler fortvilelsen som familien til Martine opplever rundt det uavklarte forhold med at den antatt mistenkte går løs og ikke blir brakt til doms.

Dette er, for å være presis, et britisk hovedansvar. Dra- pet fant sted på britisk jord. Norge har aktivt støttet brite- ne gjennom samarbeid mellom myndighetene og mellom politiet, og jeg har tatt det jevnlig opp med min britiske kollega, som deler mitt engasjement. Målet har vært å få denne personen utlevert for å kunne svare for tiltalen ved en britisk rett. Det har vært et håp at vi skulle kunne få til det.

Nå har Jemen som et første budskap sagt at det ikke er aktuelt. Problemstillingen med at denne personen eventuelt blir stilt for retten i Jemen, er overhengende fare for dødsstraff. Et syn som både Storbritannia og Norge deler,

er at vi vil motsette oss det utfallet av en slik sak, fordi vi prinsipielt er motstandere av dødsstraff. Svaret må da være fortsatt diplomatisk arbeid for å få personen utlevert, og det kommer Norge til å være vedvarende engasjert i, i samarbeid med Storbritannia.

Presidenten: Replikskordskiftet er over.

Anette Trettebergstuen (A) [12:14:22]: Fjoråret fikk den verst tenkelige avslutningen, og det året har fått den verst tenkelige starten, med krigen i Gaza. Menneskelig lidelse, store ødeleggelser, frykt og hat – det er forferdelig å starte et nytt år med at konflikten over alle konflikter tilsynelatende står lenger fra en løsning enn noen gang.

Det opplevdes som helt forferdelig å sitte her hjemme å følge krigen via nyhetene, men samtidig ikke få nok tilgang til informasjon fra krigssonen fordi Israel ikke tillot journalister å rapportere fra Gaza.

Det var godt å se det folkelige engasjementet som ble mobilisert her hjemme i de ukene krigen pågikk. Det betyr mer enn vi tror. En gruppe palestinske parlamentarikere gjestet Oslo i begynnelsen av januar, og de vektla flere ganger hvor viktig nettopp denne typen markeringer og støtte er for det palestinske folk. Vi vet at dere er med oss, det får oss til å tenke at vi skal klare oss til og med gjennom dette også, sa de til oss gjentatte ganger.

Gaza, som var en humanitær katastrofe også før krigen brøt ut, ligger nå i ruiner. Enorme mengder menneskeliv har gått tapt, enda flere er skadd, infrastruktur er ødelagt, og alt det var mangel på før krigen, matvarer, medisiner, ja, det meste, er det enda større behov for nå.

Nå må vi sette i fokus akutt humanitær hjelp, gjenoppbygging av Gaza og å få en granskning av brudd på folkeretten, og så, i et langsiktig perspektiv, må vi forsøke å stable en fredsprosess på beina igjen. En forutsetning for at vi i det hele tatt skal kunne ha håp om en løsning på konflikten, er at palestinerne hverdag forbedres. Å bli okkupert, murt inne og holdt kvelertak på av naboen avler bare mer hat.

Det var gledelig at Fremskrittspartiets utenrikspolitiske talsmann tilsynelatende endret holdning til konflikten og virkemidlene etter å ha besøkt Gaza, og dermed beveget seg bort fra Fremskrittspartiets politikk.

Mangel på engasjement for palestinerne sak har vært det som har preget Fremskrittspartiets politikk, og partiets ønskede norske posisjon overfor konflikten slik den har vært og er uttrykt i partiets programmer og alternative budsjetter, er en politikk som ville bidratt til å forverre konflikten og lidelsene som i altfor mange år har fått utspille seg. Ensidig støtte til Israel, ønske om fullstendig boikott av Hamas samt grove kutt i bistanden til de palestinske områdene ville definitivt gjort situasjonen verre.

Fremskrittspartiet foreslår hvert eneste år enorme kutt i regionbevilgningen til Midtøsten og til UNRWA. For årets budsjett, det året man kanskje er avhengig av mest støtte, foreslo de å kutte 85 pst. i regionbevilgningen og over 50 pst. i støtten til UNRWA. Disse kuttene er ikke bare tall i et budsjett, det er kutt som ville ha betydd kutt i skolegang til palestinske barn, kutt i helsetiltak for syke folk, kutt

i nødhjelp, medisiner, mat, energiforsyning, lønninger og demokratistyrking. Dette er fakta bak Fremskrittspartiets kutt.

Som jeg har sagt, foreslo Fremskrittspartiet å kutte over 50 pst. i støtten til UNRWA, en FN-organisasjon for palestinske flyktninger, som verdenssamfunnet er enig om er med på å stabilisere situasjonen i Midtøsten. Organisasjonen støttes offentlig både av Israel og av palestinske selvstyremyndigheter, av Kwartetten og av omverdenen som helhet, men altså ikke av Fremskrittspartiet. Også her står Fremskrittspartiet på sidelinjen.

Det var gledelig at representanten Høglund tilsynelatende skiftet standpunkt, men det er dessverre lite sannsynlig at Høglunds endringsprosess smitter over på hans partifeller, og at vi får se en snuoperasjon i praktisk handling i programmer og budsjetter framover, da resten av partiledelsen raskt gikk ut og avkreftet at det var foregått noe politisk holdningsskifte.

Norges aktive økonomiske støtte til et sterkere palestinsk samfunn er mer enn bare nødhjelp. Det er en forutsetning for å kunne få etablert en levedyktig og demokratisk palestinsk stat. For det å styrke økonomien i områdene og sørge for å bedre den prekære humanitære situasjonen for det palestinske folk er helt nødvendig dersom man skal kunne komme noen vei med å løse konflikten. Fremskrittspartiets politikk bidrar dessverre bare til det stikk motsatte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [12:19:06]: Utenriksministeren brukte også denne gangen noe tid i sin redegjørelse på det han kaller «Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde», nemlig nordområdene. Aktiv tilstedeværelse i nord med forvaltning av ressursene har flere ganger tidligere kjennetegnet utenriksministerens redegjørelser, men dette er tonet noe ned denne gangen. Om dette henger sammen med motsetninger i Regjeringen eller med Arbeiderpartiets manglende stillingtagen til åpning av oljefelt i nord i sitt nye program, vet jeg ikke, men retorikken er i alle fall noe endret siden sist.

Utenriksministeren gir i redegjørelsen Arktisk Råd en viktigere rolle enn tidligere. I rådet deltar arktiske kyststater sammen med Sverige, Finland og Island, mens Europakommisjonen og flere land ønsker å bli faste observatører, noe som er svært positivt. Vi er enig med Regjeringen i at dette befester Arktisk Råd som et viktig og sentralt politisk forum for å drøfte arktiske spørsmål.

Vi deler også Regjeringens syn på at vi i våre nærområder i nord har nasjonale hovedinteresser, og at vi må ha vår oppmerksomhet rettet mot dette. Her må vi bygge kunnskap og søke partnerskap og nært samarbeid med naboer, allierte og andre aktører som er til stede. Fra vår side er vi opptatt av at dette må bli mer enn vakre ord og fine formuleringer. Vi må nå som nasjon delta aktivt i forvaltningen av ressursene i nord, enten det dreier seg om fisk eller hydrokarboner. På den måten vil vi oppnå troverdighet og kunne øve politisk innflytelse i nordområdespørsmål.

Vi må også se på aktiviteten i nord i lys av energisituasjonen i verden. Til tross for at det arbeides svært aktivt for mer bruk av alternative energikilder, vil behovet

for olje og gass være til stede i mange tiår framover, og her kan Norge fortsatt spille en betydelig rolle, dersom vi ønsker det.

Vi slutter oss til Regjeringens målsetting om at våre kunnskapsmiljøer skal være ledende på nordområdene og Arktis, på fastlandet og på Svalbard. Det arbeidet som gjøres med hensyn til forskning og utvikling i nord, kan også bidra til å gi oss større tyngde og innflytelse i spørsmål som vedrører nordområdene på internasjonale arenaer.

Utenriksministeren påpeker helt riktig at Russland utgjør «en hovedakse» i norsk nordområdepolitikk. Det var interessant å høre at Regjeringen opplever at Russland opptrer på en gjennomgående konstruktiv måte, og at det fortsatt er en positiv utvikling i vårt bilaterale forhold med hensyn til våre nærområder og Arktis. Man har likevel de siste måneder sett uttrykk for «en mer ambisiøs og selvhevdende russisk utenrikspolitikk som kan gjøre samarbeidet mer krevende», hevdet utenriksministeren.

Vi har merket oss utenriksministerens betraktninger rundt økt militær aktivitet langs Norskekysten, men jeg vil samtidig påpeke at vi ikke må glemme at nordområdene fortsatt er av stor militærstrategisk betydning. Etter den militære konflikten i Georgia og gasskonflikten med Ukraina er det skapt usikkerhet rundt Russlands videre kurs framover, og dette er bekymringsfullt. Vi støtter utenriksministeren i hans holdning om å opptre med fasthet i kontakt og i dialog med Russland, og vi understreker at isolasjon absolutt ikke er veien å gå, selv om vi fra tid til annen ikke har samme syn eller interesser som våre russiske naboer.

Også i Russland merker man nå for alvor den økonomiske krisen, og vi deler bekymringen rundt det proteksjonistiske tiltak man nå ser fra russiske myndigheter i form av økning i tollsatsene. Vi har hatt en økning i samhandelen mellom våre to land i de senere år, og i tillegg har vi også samarbeidet godt innenfor både industri og fiskeri. Vi ser også et gryende samarbeid innen oljesektoren som kan gi begge land betydelige gevinster.

Det er mitt håp at det signalet om proteksjonistiske tiltak vi nå ser, ikke vil ødelegge det vi nå gjennom flere år har bygd opp, men at den positive utviklingen mellom våre to land kan fortsette, til gagn for begge parter.

Erna Solberg (H) [12:23:54]: Utenriksministeren holdt en solid og bred utenrikspolitisk redegjørelse med mange viktige tema. Blant annet er det viktig i dag å fokusere på mange av de konfliktene som i begynnelsen av året ble skjult under det voldsomme internasjonale fokuset på Gaza. For Høyres vedkommende har jeg derfor lyst til å si at vi er opptatt av situasjonen for de sivile på Sri Lanka, vi er opptatt av situasjonen i Kongo, og det er viktig at vi har et bredt humanitært perspektiv på dette.

Jeg har lyst til å bruke mesteparten av mitt innlegg til å snakke om en mer langsiktig, vanskelig utfordring. For Høyres vedkommende er det viktig at Norge har en tydelig og prinsipiell stemme i kampen for grunnleggende menneskerettigheter internasjonalt. Det er derfor oppløftende å høre at utenriksministeren i dag – litt kraftigere enn i sin redegjørelse – vil snakke om menneskerettighetene. Spør-

målet om menneskerettigheter er et viktig spørsmål i dag, fordi ting har endret seg i løpet av de siste fire–fem årene på mange internasjonale arenaer. Det synes som det er en uenighet om prinsippenes plass i deler av norsk utenrikspolitikk. Det er en uenighet som særlig aktualiseres av den pågående negative utviklingen i FN's menneskerettighetsarbeid, men også av at utenriksledelsen selv bare i løpet av de siste månedene har nektet å fordømme en henrettelse i Kina, møtt høytstående regjeringsmedlemmer fra militærjuntaen i Burma, besøkt diktaturregimet på Cuba, og Helsingforskomiteen melder altså om at det er full tørke når det gjelder norsk mottak av menneskerettsforkjemperne og forfulgte fra Nord-Kaukasus. Bare i løpet av januar har Norges utenriksledelse vært på en veritabel turné hos autoritære regimer – med dialog som mål.

Med den tilnærmingen utenriksministeren har, virker det ikke som han forholder seg til at vi nå er inne i en faretruende utvikling fordi institusjoner og prosesser som er ment å beskytte menneskerettighetene, eller beskytte mennesker mot rasisme og hat, nå i seg selv risikerer å bli en trussel mot de samme verdiene som de er skapt for. Vi mener derfor at vi må passe oss for å delta i prosesser der målene defineres av dem som har igangsatt og satt dagsorden for disse prosessene, målrettet mot å undergrave grunnleggende menneskerettigheter. I disse dager gjelder det særlig ytringsfriheten gjennom angrep på liberale demokratiske prinsipper, kriminalisering av religionskritikk og å sette en generell antidemokratisk dagsorden. La meg ta noen eksempler. FN's menneskerettighetsråd, hvor Norge har søkt om medlemskap fra 2009 til 2012, skal altså nå rapportere og melde tilbake om misbruk av ytringsfriheten som en rettighetskrenkelse på lik linje med f.eks. tortur og politisk ufrihet. Heldigvis er det flere enn Høyre som ser farene ved denne utviklingen, og jeg vil gi honnør til stortingspresident Jagland for å ha sett mye av det samme.

Et annet eksempel finner vi i den forberedende komiteen foran rasismekonferansen i Genève i april, hvor Norge sitter sammen med bl.a. Libya, Iran og Cuba. I det arbeidsdokumentet som skal munne ut i en slutterklæring fra konferansen, ligger det en rekke forslag som hver for seg vil svekke både ytringsfriheten og andre rettigheter, og som til sammen representerer en knusende mistillitsklæring mot de verdiene som i alle fall vi i Høyre arbeider for.

Jeg tillater meg å ta noen eksempler fra utkastet. Det settes altså likhetstegn mellom religionskritikk og rasisme. Det henvises gjentatte ganger til misbruk av ytringsfriheten. Mediene skal underlegges begrensninger. Universelle friheter og rettigheter relativiseres gjennom gjennomgående henvisninger til kulturelle særegenheter og religiøse og kulturelle identiteter og forslag om lovgivning mot å fremsette negativt fornærmende og spottende bilder av religioner og religiøse figurer. I tillegg gjennomsyres dokumentet av Israel-hets og dårlig skjult antisemittisme.

I andre land, bl.a. Danmark, har man vist en klarere og mer prinsipiell holdning enn det norske myndigheter så langt har gjort. Jeg håper at norske myndigheter har en klar og tydelig prinsipiell holdning. Disse innskrenknin-

gene i menneskerettighetene, det å snu menneskerettighetene mot menneskene og for regimene, er ikke prosesser som Norge kan være med på å legitimere.

Bjørn Jacobsen (SV) [12:29:11]: Det var gledeleg å høyre utanriksministeren melde frå om at det står rimeleg godt til med det arbeidet som foregår i nordområda. Det vi har fått til av konkret politikk, kan vi ha med oss vidare når det skal byggjast meir internasjonal rettsorden, meir havrett, i nord.

Eg har sjølv brukt den siste tida til å lese ei bok frå 1923 om «Finmarkens politiske historie». Eg måtte til og med innrømme at danskekongen gjorde ein god jobb for oss på 1600-talet då det skulle forhandlast med russarane. Dette er eit arbeid som har gått som ein raud tråd gjennom heile den norske politiske historia. Men grunnlaget ligg der, og eg synest Regjeringa gjer ein god jobb for å få dette til å gå bra framover. Ingenting er då meir gledeleg enn at vi kan få lagt på bordet ei skisse, nokre idear, skal vi seie utfordringar, ikkje berre frå tidlegare forsvarsminister og utanriksminister Thorvald Stoltenberg, men også frå alle andre nordiske utanriksministrar, som både denne salen, Folketinget, Riksdagen osv. må ta inn over seg. Klarer vi å lage konkret politikk av det dette utvalet som Stoltenberg har leia, kjem med, har vi kome langt. Det ligg mange gode kimar der, men det kjem an på om vi klarer å få det til.

Eg skal ha all respekt for at dei ulike partia sikkert vil ha ulikt utgangspunkt for korleis ein vil utforme denne politikken. For SV sin del byggjer dette på to beinharde realitetar. Den første er sjølv sagt at dei fagmilitære har skjønt at vi ikkje kjem til å gje dei så mykje pengar som dei eigentleg har lyst på. Derfor må dei samarbeide for å få økonomien sin til å gå opp. Det er ikkje for ingenting dagens forsvarsminister i Sverige er forsvarsminister nettopp på grunn av at hans forgjengar gjekk av fordi finansministeren kutta budsjettet til forsvaret med 4 milliardar kr over natta. Det er ein realitet som forsvaret tek inn over seg. Det må også det norske forsvaret klare. Det har dei gjort, dei har identifisert det. Vi som politikarar er nærmast, delvis, på etterskot her.

Så er det også ein annan realitet at operativt sett har NATO drege. Det skal vi ikkje ta så tungt inn over oss. Dette forslaget er ikkje, som eg ser det, noka utfordring til NATO-medlemskapen, men eit bein til å stå på. Ingen vil, verken i Washington, Brussel eller New York, sjå på dette som noko som helst anna enn at Norden tek meir vare på eiga sikkerheit. Det burde vere eit bidrag til verdssamfunnet. Så ligg det òg i forslaget at vi skal kunne sjå på ei solidaritetserklæring. Eg kallar det for ei kollektiv sikkerheit. Kanskje bør ho skrivast ein gong, for når vi får arbeidet i gang i praksis, bør ein jo også lage eit program, som politiske parti gjer – når vi jobbar politisk, lagar vi til slutt eit program for det arbeidet. Det trur eg også kjem i ei eller anna form for nordisk traktat ein eller annan gong. Men det er tidleg. Lat oss begynne med praksisen, og så får vi sjå kva vi etter kvart må skrive.

Så er det veldig greitt at ein òg er praktisk. Det har vi vore. Utanriksstasjonar må også ha litt unionstankar over

seg. Sit ein i Malawi, er det ingen vits i å ha fem flagg der. Ein kan klare seg med eitt nordisk flagg. Altså: Lat oss vere praktiske. I neste land der bistanden blir fordelt på ein god måte, kan det vere eit anna nordisk flagg. Dette er berre noko vi må få til, og det er ingen grunn til ikkje å samarbeide på desse områda.

Så har utanriksministeren og eg vore i ein liten disputt utan at vi har vore i same rommet – men no er vi jo det – om sal av våpen. Utanriksministeren har delvis kritisert meg i alle fall. Og det er mogleg det er grunn til det, viss den dokumentasjonen som har kome fram om at norske våpen har vore til stades i Gaza-krigen, er feil. Då skal sjølvsgat eg beklage det til slutt, men det er mykje som tyder på at vi gjennom eit norsk statleg dotterselskap har vore med på å eksportere M72 til Israel. Det synest eg er problematisk, og det er også problematisk i lys av at norsk våpeneksport har auka med 45 pst. det siste året. 92 pst. av den veksten har gått til USA.

Så det er liten tvil om at på eit eller anna vis blir i alle fall intensjonen om at norske våpen ikkje skal vere med der det er krig og konflikt, broten. Men dette trur eg vi kan finne gode løysingar på ved f.eks. å ha eit eksportkontrollråd, kanskje oppnemnt av Regjeringa, slik at Stortinget kan føre ein meir dag-til-dag kontroll med eksporten, for då blir han meir legitim. I tillegg bør vi etter mitt skjønn kunne få til ei sluttbrukerklæring også internt i NATO, som f.eks. Tyskland og Italia også har. Det ville vere ein fordel for alle at vi fekk meir openheit om desse tinga. Eg trur det kan liggje som ei utfordring til oss alle at vi vil få betre politikk på dette området framover.

Marit Nybakk (A) [12:34:33]: Norsk utenrikspolitikk er offensiv og tydelig, noe som klart reflekteres i utenriksministerens redegjørelse. Norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk skal ivareta norske interesser, men også norske verdier.

Regjeringen har i perioden styrket interessefokuset. Det innebærer bl.a. økt utenrikspolitisk tyngde i våre nær-områder, men også på områder der Norge har spesiell kompetanse.

Norsk utenrikspolitikk skal også bidra til å bygge en bedre organisert verden og fremme fred og menneskerettigheter, og naturligvis trygge vår velferd og sikkerhet. Vår kompetanse innenfor fredsbygging, samfunnsutvikling og internasjonal organisering er faktisk blitt viktige interesseressurser.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at 2009 synes å stå i krisens tegn, i hvert fall starten på året, med store uløste spørsmål der framskrittene tegner seg små eller betydningløse, som han sa. Han nevnte bl.a. nedrustning, der etablerte atommakter ikke akkurat ivrer etter å kutte sine atomarsenaler, og der vi ser med uro på utviklingen i land som Iran.

Norge leder den såkalte 7-landsgruppen for nedrustning og ikke-spredning. Denne gruppen skal legge fram forslag til den kommende tilsynskonferansen for ikke-spredningsavtalen – et krevende arbeid, særlig på bakgrunn av at forrige tilsynskonferanse nærmest endte i total fiasko.

USA og Russland har 95 pst. av verdens atomvåpen. Det er derfor i en dialog mellom de to maktene vi kan få til reell atomnedrustning. Også på dette området setter vi vår lit til den nye administrasjonen i Washington og til den nye presidenten, Barack Obama.

NATO fyller 60 år. Det knytter seg en viss spenning til hvorvidt det kommende toppmøtet vil ta initiativ til å endre alliansens strategiske konsept. NATO har startet en prosess med et transatlantisk charter, som i første omgang skal munne ut i en «Declaration on Alliance Security». Jeg mener det er viktig for oss at NATO tar ett skritt videre – og åpner det strategiske konseptet. I tillegg til at den nye sikkerhetsvirkeligheten, for å kalle det det, må legges til grunn, er det også viktig at alliansens atomstrategi tas opp til drøfting, noe for øvrig en enstemmig utenrikskomité sa i innstillingen til St.meld. nr. 27 for 2007–2008. Det vil også være et viktig signal til den kommende tilsynskonferansen.

Også menneskerettighetserklæringen har fylt 60 år. Også her ser det dystert ut, dessverre, ikke minst gjelder det kvinnes situasjon.

Kampen for menneskerettigheter dreier seg om å verne det enkelte mennesket mot undertykkelse og overgrep, men også å sikre retten til å vokse opp og ikke dø av sult eller ved fødsel eller i barsel. Vi ser med gru på de seksualiserte overgrepene mot kvinner i Øst-Kongo – noe verre tror jeg ikke verden har sett når det gjelder overgrep mot kvinner. Vi ser med uro på at skoler for jenter stenges, også på den pakistanske siden av grensen mot Pakistan.

I Iran har menneskerettighetssituasjonen blitt forverret i den senere tid, og jeg vil vise til det Dagfinn Høybråten sa her tidligere i dag, hvor han nevnte alle de henrettelsene som har vært i Iran de siste ukene, inkludert henrettelser av mindreårige.

Angrepene på sivile i Gaza og på Sri Lanka er totalt uakseptable. Både Israel og regjeringen på Sri Lanka kan sies å ha brutt folkeretten, bl.a. Genèvekonvensjonen, ved ikke å tillate at humanitær bistand, hjelpeorganisasjoner og journalister kommer inn i områdene.

Menneskerettighetene er universelle og kan ikke være kulturrelativ. Vi kan f.eks. ikke akseptere at verken eliter, statsledere eller for den saks skyld familieoverhoder bruker kultur som argument for vold mot kvinner, enten det gjelder tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller å nekte kvinner skolegang. Her er dessverre utfordringene store og mange, og jeg mener det er på tide å fokusere enda sterkere på menneskerettighetsspørsmål knyttet til kvinner.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:39:56]: I sin redegjørelse viet utenriksministeren den pågående globale finanskrisen relativt stor oppmerksomhet. Det er positivt at utenriksministeren på denne måten markerer at internasjonal økonomi og handel i aller høyeste grad også er utenrikspolitikk.

En global finanskriser kan raskt føre til en global økonomisk resesjon. Redusert internasjonal handel og økonomisk stagnasjon kan føre til at folk mister troen på fremtiden, noe som igjen skaper grobunn for sosial uro.

I oktober i fjor uttalte finansministeren at Norge ikke ville bli særlig berørt av finanskrisen. Det skyldtes ifølge

henne at det norske finansmarkedet har reguleringer som sikrer oss mot store svingninger. Finansministeren måtte imidlertid svært raskt bite disse ordene i seg, og kun et par uker senere fremmet Regjeringen en finanspakke som sikret bankene tilgang på 350 milliarder kr i kapital.

Det vi kan konstatere, er at uro i finansmarkeder langt unna vårt eget raskt får konsekvenser også for oss. Konkurs eller statlige overtakelser av finansinstitusjoner og forsikringsselskaper skaper frykt i markedet, og fjerner tilliten mellom aktørene. Dette fører i første omgang til høyere pengemarkedsrenter, men i sin ekstreme form fører det også til kredittmangel og kapitaltørke. Svaret på slike utfordringer er ikke introduksjon av nye nasjonale reguleringer, men globale retningslinjer og et globalt tilsyn.

I sin redegjørelse uttalte utenriksministeren at den internasjonale økonomiske krisen har ført til at ideen om – og troen på – markedets ufeilbarlighet er kraftig svekket. Det er beklageligvis akkurat slike tidsriktige, men lite gjennomtenkte påstander som vil gjøre det svært vanskelig å komme frem til globale kjøreregler for finansnæringen.

Påstanden til utenriksministeren forutsetter for det første at det er markedet som har sviktet, og videre at det finnes land og regjeringer som praktiserer en politikk hvor utgangspunktet er at markedet er ufeilbarlig – innforstått i påstanden ligger det at USA er et slikt land. Utenriksministerens påstand føyer seg inn i rekken av lignende utsagn fra andre rød-grønne statsråder. Utviklingsminister Solheim uttalte nylig at markedsliberalismen er død, finansministeren uttalte til NRK at markedsøkonomien har spilt fallitt, og statsministeren forsøker å personifisere markeds-kreftene ved å fremholde mantraet at markedet er en god tjener, men en dårlig herre.

Forutsetningen for alle disse påstandene er at det må finnes land som praktiserer en politikk hvor markedet styrer på egen hånd – underforstått: USA er et slikt land. Med all mulig respekt, USA er ikke et slikt land. Årsaksforholdene knyttet til finanskrisen vil helt sikkert bli debattert i akademiske sirkler i årevis, men én ting kan vi umiddelbart slå fast: Det amerikanske finansmarkedet er ikke uregulert.

I USA finnes det bare på føderalt nivå mer enn 2 000 mennesker som har som sin eneste oppgave å regulere markedet. Dette omfattende reguleringsverket har sågar finanskomiteens medlemmer blitt presentert for under komiteens besøk til Securities and Exchange Commission i Washington.

Utfordringen med det amerikanske penge- og kredittmarkedet er ikke først og fremst mangel på reguleringer, men at reguleringene er ukoordinerte og har motstridende mandater.

Videre er tilsynene ikke uavhengige, og de blir derfor gjenstand for politisk overprøving.

En langt mer treffsikker analyse av finanskrisens årsaker vil være å ta utgangspunkt i USAs enorme underskudd på statsbudsjettet og handelsbalansen, en kunstig lav rente samt amerikanernes manglende vilje til sparing. Med andre ord: USA levde over evne.

I en slik sammenheng kan man like gjerne påstå at

slike ubalanser ikke kan opprettholdes over lang tid – og at markedet vil korrigere, noe det i aller høyeste grad gjorde. Det er svært viktig at man stiller den rette diagnosen før man skriver ut medisin.

For å kunne introdusere korrekte globale mekanismer og effektivt tilsyn som kan hindre ubalanse og kollaps, er det helt avgjørende at man har en grunnleggende forståelse for de makroøkonomiske sammenhengene som ledet opp til finanskrisen.

I en slik sammenheng må vi heller ikke glemme at også Norge bidrar med å skape ubalanser i verdensøkonomien. Vårt gigantiske overskudd på handelsbalansen gjør at andre må ta tilsvarende underskudd. Videre bidrar vårt enorme pensjonsfond til å presse prisene på aksjer og obligasjoner i været.

Det er med andre ord viktig at vi i vår iver ikke kaster babyen ut med badevannet, og babyen i denne sammenheng er markedsøkonomien. Markedsøkonomien har fått hundrevis av millioner mennesker ut av fattigdom, den har firedoblet vår egen levestandard på 40 år, den har bidratt til innovasjon og vilje til å ta risiko. Ikke minst har markedsøkonomien bidratt til spredning av makt og politiske friheter. Markedsøkonomien har gjort langt mer for å bekjempe fattigdom enn det all verdens bistand noen gang vil kunne klare.

Jeg slutter meg til utenriksministerens formaninger om at de mange tiltakspakkene som nå introduseres verden over, ikke må innrettes slik at de bidrar til økt proteksjonisme. Jeg synes imidlertid det er merkelig at utenriksministeren igjen trekker frem USA som et skrekkelig eksempel.

Jeg vil minne om følgende: Den norske regjeringen har tilført 2 milliarder kr i økt egenkapital til forvaltningsselskapet Argentum. Noen dager senere ble det klart at Argentum også investerer i utlandet. Næringsminister Brustad uttalte da umiddelbart at dette ikke var intensjonen, og at Regjeringen ville legge føringer for at pengene blir investert i Norge – altså proteksjonisme.

Videre uttalte finansministeren at skattelettelser ikke er et godt krisetiltak fordi mye av pengene ville kunne bli brukt på å kjøpe importerte varer – altså en proteksjonistisk tankegang.

Regjeringens uttalte målsetting knyttet til tiltakene overfor banksektoren er at den økte kreditten særlig skal komme norske bedrifter og arbeidsplasser til gode – også dette en form for proteksjonisme.

Jeg kan minne utenriksministeren om at vår egen landbrukspolitikk også er en form for proteksjonisme, uansett hvor edle motivene eventuelt måtte være.

Norge har ingen stolt tradisjon når det gjelder å fremme frihandel. Historisk sett har vi nytt godt av andre lands markeder, mens vi selv ikke har avvirket monopoler før vi er blitt tvunget til dette gjennom internasjonale avtaler.

Heller ikke vår opptreden i WTO-forhandlingene er et eksempel til etterfølgelse. Så jeg vil be utenriksministeren feie for egen dør, før han klager på andre.

Vidar Bjørnstad (A) [12:45:21]: Utenriksministeren innledet med å nevne krisene og de uløste problemene vi

står overfor. Det kan gjøre noen hver pessimistisk. Men samtidig vektla han også fornyet tro på politisk vilje i internasjonalt samarbeid og internasjonal samhandel. Jeg deler den oppfatningen.

Finanskrisen har rammet alle, både nasjoner, næringsliv og borgere. Myndighetene i alle verdensdeler gjennomfører nå tiltak som er mer koordinert og samordnet enn før. Det er en erkjennelse av det frie markedets begrensning når det gjelder å styre seg selv, og finansmarkedenes kollaps. Politikken må inn igjen. Jeg kan rapportere fra en arena jeg deltar i, Europarådets parlamentarikerforsamling. For ca. 14 dager siden utformet man der en uttalelse for å møte finanskrisen. Her ble det lagt vekt på en reform av det globale finanssystemet, internasjonalt samarbeid om effektiv regulering og styring av finansmarkedet og sterkere demokratisk kontroll fra regjeringer og parlamenter. Finansinstitusjonene må underlegges sterkere krav til åpenhet og kontroll, tiltak ble vektlagt for å stimulere sysselsetting ved offentlig finansiering, og særlig ble det fokusert på å sikre enkeltmenneskets sosiale og økonomiske rettigheter, arbeidstakerrettigheter og det sosiale sikkerhetsnett. Skatteparadisene må underlegges kontroll. Man ville forby incentiver i finansmarkedet som premierte høy risiko og kortsiktig profitt. Det var en samstemmighet fra høyre til venstre i parlamentarikerforsamlingen, som representerer 47 land. Det er et gledelig politisk sceneskifte. Det var ingen referanse til privatisering, konkurranse og liberalisering.

Jeg tillater meg å bruke eksempelet finanskrisen som uttrykk for en tro på fornyet politisk demokratisk kontroll og styring. Men det er ingen lettveit, kort vei ut av krisen. Her bør Norge og Norden kunne komme med nyttige bidrag i den internasjonale debatten. Den nordiske modellen har god klangbunn.

Det er forståelig at utenriksministeren ikke brukte mye tid på EU- og EØS-saker i og med at det kommer i en senere redegjørelse. Men før neste EU- og EØS-redegjørelse vil sannsynligvis også forhandlingene om EØS-finansieringsordningen være ferdig. Jeg vil derfor benytte anledningen her også til å gi ros til utenriksministeren for at Norge har foreslått å opprette et eget fond for å fremme et anstendig arbeidsliv og trepartssamarbeid, noe som utenrikskomiteen har vært opptatt av ved gjentatte anledninger, og som arbeidslivets parter i Norge har gitt innspill om. Norsk og nordisk arbeidsmarkedsmodell er en god eksportvare som kan redusere økonomiske og sosiale forskjeller i Europa.

Mens jeg er inne på EØS, vil jeg også gi uttrykk for samhold og solidaritet med vårt broderfolk på Island, som har fått redusert sin økonomi dramatisk på grunn av finanskrisen. Det er nesten uvirkelig med gatedemonstrasjonene på Island som har resultert i en regjeringens avgang. Dette må islendingene selv løse, men Norge må sammen med andre stille opp for Island i en krisetid og bidra til at landet og borgerne kan komme seg ut av de økonomiske vanskelighetene. Det har også bidratt til en EU-debatt på Island med eventuell tilknytning til eurosamarbeidet. Jeg ønsker islendingene lykke til med den debatten, og så får konklusjonen vise i hvor

stor grad vi skal gå inn og vurdere konsekvensene for Norge.

Situasjonen i Midtøsten er tragisk, med ufattelige menneskelige lidelser. I en kommentar i Dagsavisen i dag til valget i Israel, heter det: «Håpet om fred og stabilitet tapte». Jeg vil si at mulighetene kan være svekket, men håpet må vi alltid ha med oss. Vi skal se framover, men vi kan ikke la krigshandlinger passere ukommentert. Selvfølgelig fordømmer vi Hamas' raketangrep mot sivile mål i Israel, og forstår Israels rett til å forsvare sine borgere, men jeg verken forstår eller aksepterer den omfattende og totalt uproporsjonale bruk av makt og våpen mot Gazas befolkning. Overgrepene mot sivilbefolkningen krenker folkeretten. Å hindre presse og humanitære hjelpeorganisasjoner adgang er fullstendig uakseptabelt. Jeg krever mer av land som sier at de bekjenner seg til demokratiske og humanitære prinsipper. Krigen er et tilbakeslag for muligheten for fred og frihet – dårlig nytt både for palestinere og israelere. Det har ikke gjort Israel tryggere eller Hamas svakere. Det viktigste nå er humanitær hjelp til sivilbefolkningen. Samtidig må man prøve å få den politiske prosessen og forhandlingene i gang igjen. Forhandlingene må omfatte alle parter, også Hamas. USA og øvrige arabiske land i regionen ønskes velkommen. Det vektlegges nå at man må få en samling på palestinsk side som må få internasjonal støtte uten krav til meninger på forhånd, men hvor forhandlinger og praksis er avgjørende. Det må gis innrømmelser av begge parter, men jeg vil understreke den grunnleggende årsaken: Israels okkupasjon av palestinske områder. En reell tostatsløsning er den eneste muligheten for fred og stabilitet i Midtøsten.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:50:54]: Utenriksministeren tar opp mange viktige tema i sin redegjørelse. Men ett tema var fullstendig fraværende, og det var energisituasjonen i Europa. Ikke med ett ord ble den dramatiske situasjonen som mange EU-land stod overfor da gasskonflikten mellom Russland og Ukraina igjen blusset opp, nevnt. Og når man ser konsekvensene av det som har skjedd, nemlig at flere østeuropeiske land vurderer å starte opp igjen nedlagte kjernekraftverk for å sikre sin energiforsyning, burde dette vært et tema som engasjerte også utenriksministeren.

Fremskrittspartiet har vært positive til å se på ny teknologi innenfor kjernekraft, men de kjernekraftverkene som bl.a. Bulgaria ser på, er på ingen måte ny teknologi. Det er en type energiproduksjon vi ønsker å unngå, og derfor burde utenriksministeren ha fokusert mer på dette.

Den norske regjeringen har fått honnør for at den har vært i dialog med EU for å prøve å rydde opp i situasjonen på kort sikt, og at Norge sendte observatører for å sørge for at avtalen ble opprettholdt. Det er bra. Men de lange linjene i hvordan Norge skal være en energileverandør og samarbeide med EU om energiforsyning, var ikke til stede i utenriksministerens redegjørelse.

Norge står for en stor del av energiimporten i EU. Vi har store ressurser. Da er det litt bekymringsfullt når en hører at statsministeren og andre i Regjeringen viser til at vi på kort sikt ikke kan øke eksporten til EU, fordi alt vi produserer, er solgt. Poenget fra Fremskrittspartiets side er

at vi har veldig store ressurser på norsk sokkel som ennå ikke har kommet i produksjon. Vi må framstå som en troverdig og ansvarlig forvalter av disse ressursene, spesielt gassressursene. EU må vite at vi er en pålitelig leverandør de kan ønske å forhandle med, og at de er villig til å betale litt mer for en gass de vet kommer dag etter dag, slik at de ikke kommer i den situasjonen de har med Russland. Det vil slå tilbake på Norge og gjøre at EU når det kommer konflikter i nordområdene, som vi må anta kommer, vil stå litt nærmere Norge i slike konfliktsituasjoner enn det de ville gjøre hvis de hadde inntrykk av at Norge ikke følte noe ansvar for eller forpliktelse til å hjelpe EU i den energisituasjonen de er i.

EU har sterke satsinger på fornybar energi, men samtlige delegasjoner som kommer fra europeiske land til Norge, vektlegger Norge som gassseksportør til EU før de snakker om klimaforpliktelser. Hvis energiforsyningen svikter i disse landene, svikter også samfunnet. Det er det vi ser når Bulgaria og andre land vurderer å starte opp gamle, nedlagte kjernekraftverk. Jeg skulle ønske at utenriksministeren fokuserte noe mer på det, og at en fikk olje- og energiministeren til å skjære gjennom litt mer når det gjelder det seminaret som skjer hos de rød-grønne i energi- og miljøkomiteen. Det er altså de samme partiene som snakker fint om å utarbeide en forvaltningsplan for å kunne utvinne ressurser i nordområdene, som reiser opp til Lofoten og Vesterålen og er med på å starte folkeaksjoner mot at noe som helst skal skje der oppe i framtiden. Det gir ingen god forutsigbarhet for norsk petroleumsindustri. Det gir heller ingen forutsigbarhet overfor våre europeiske naboland og venner for hvordan Norge vil stille seg som leverandør av energi.

Jeg registrerer også at utenriksministeren gleder seg over ny president i USA. Jeg har selv nylig vært på besøk i bl.a. Washington DC og kan bekrefte at det er mye å glede seg over. Jeg tror president Obama vil være bra for USA. For oss som er USA-venner, både i gode og dårlige tider, er det kjekt å se at den amerikanske stjernen igjen blinker både skarpt og klart i verdensdebatten og i verdenspolitikken.

Jeg håper at vi når vi fra norsk side skal begynne å snakke med president Obama og hans team, spesielt rundt klima, som utenriksministeren tok opp, gjør det på en realistisk måte – at vi er opptatt av å vise resultater, og at vi ikke, slik som vi har sett fra miljøvernministeren litt for ofte, kommer med mange store visjoner og symbolske handlinger uten at resultatene er der.

Mitt inntrykk etter å ha snakket med både kongressmedlemmer og folk som er tett knyttet til president Obamas energi- og klimapolitikk, er at USA ikke kommer til å ha en klimapolitikk som flytter industriarbeidsplasser ut av landet. De kommer ikke til å jobbe for særamerikanske restriksjoner, men de kommer til å jobbe for en global tilnærming der resultatene teller. Jeg traff ingen politikere i USA som er imponert over Mongstad-prosjektet, som vi skryter av i Norge, før det kommer resultater. De sa: Show us the results and we will be impressed! Inntil nå er det kun Norge som skryter av det vi gjør, men vi har ingenting å vise til.

Signe Øye (A) [12:56:23]: La meg innledningsvis få takke utenriksministeren for hans redegjørelse på tirsdag. Det var en meget god og solid gjennomgang av mange viktige temaer.

I Dagbladets leder i går heter det at redegjørelsen bekrefter «at regjeringen har et høyt ambisjonsnivå når det gjelder Norges interesser og rolle på den internasjonale arena».

Dette er jeg helt enig i.

Jeg vil i mitt innlegg ta opp to temaer. Det ene er forholdet knyttet til oppdraget i Afghanistan. Det andre er det nordiske samarbeidet.

I den siste tiden har det vært mye negativ fokusering på vårt oppdrag i Afghanistan. Den negative fokuseringen rammer også våre soldater, befal og sivile som jobber dag og natt for å skape et bedre samfunn for afghanerne, ofte med fare for eget liv. Det rammer ikke minst familiene deres her hjemme.

Det har kommet påstander om at det vi gjør i Afghanistan, er bortkastet og sløsing med skattebetalernes penger. Dette mener jeg er helt feil. Jeg mener det er påstander som må ses på som enkeltmenneskers opplevelser og frustrasjon knyttet til egen tjeneste i Afghanistan, ikke som et uttrykk for at det vi gjør, er unyttig og sløsing med penger. Virkeligheten er at de fleste soldater som tjenestegjør i Afghanistan, er enige om at det vi gjør, har stor positiv effekt for befolkningen.

Det har faktisk skjedd store framskritt i de årene vi har vært der. Nye veier bygges, nye skoler etableres, jentene kan igjen gå på skole, det skjer en oppblomstring av handel og næringsliv, folk får elektrisitet og rent vann – for å nevne noe. Det er soldatene som har vært med på å legge til rette for den sikkerhetsmessige situasjonen, som har gjort dette mulig.

Jeg er glad for at utenriksministeren i sin redegjørelse har gitt klart uttrykk for at vårt engasjement i Afghanistan ligger fast. Det er mange grunner til at det er viktig å videreføre dette engasjementet. Det er nemlig slik at ved å medvirke til stabilitet og utvikling for den afghanske befolkningen, er vi også med på å ivareta norske interesser. Vi tar vare på våre nasjonale interesser både ved at vi bekjemper terrorgrupper som kan slå til også mot oss her hjemme, og ved at vi lever opp til våre forpliktelser overfor NATO og FN.

Afghanistan er et langsiktig prosjekt. Vi må ikke synke ned i depresjon over at vi ikke får til en raskere utvikling enn den vi ser i dag, eller hadde tenkt oss da vi startet opp. Men ingen hadde vel noen illusjon om at dette oppdraget skulle bli lett og raskt da vi sa ja til å bistå. Jeg mener at det nå er viktig at vi ikke mister fokus selv om enkelte ting tar litt lengre tid å løse enn det vi først trodde. Vi må stå løpet ut! Og vi må være villige til å prøve en del nye spor, både i Afghanistan og ikke minst i forholdet til Pakistan, dersom vi skal lykkes.

Så over til det nordiske samarbeidet. Det var med stor interesse jeg leste rapporten fra tidligere forsvarsmimister og utenriksminister Thorvald Stoltenberg om nordisk samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitikken som kom denne uken. Jeg vil berømme Stoltenberg for hans rap-

port, som jeg synes tar opp flere interessante temaer som må karakteriseres som både moderne og framtidsrettede.

Jeg synes det er flere gode grunner til at vi i ytterligere grad skal intensivere vårt arbeid i Norden på det sikkerhetspolitiske området. Kanskje de viktigste grunnene er at vi sammen står sterkere enn hver for oss, og at vi sammen kan møte utfordringer på en bedre måte enn hver for oss – det være seg i nordområdene eller innenfor det militære området ellers. Det gjør også at vi kanskje får mer ut av de pengene vi har til rådighet.

Det er imidlertid viktig å understreke at det nordiske forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet allerede har god dynamikk og dekker et bredt spekter av saksområder. Det er stort sammenfall i sikkerhetspolitiske vurderinger og interesser mellom de nordiske landene, og samarbeidet fungerer godt tross ulik forankring i EU og NATO. Det er også en annen ting som er helt klart: Samarbeidet i de nordiske landene skal ikke være istedenfor samarbeidet som i dag er med NATO, FN og EU, men skal komme i tillegg.

Jeg håper at forslagene som er lagt fram, blir grundig diskutert både i de andre landene, i Nordisk Råd og her i Stortinget.

Per Ove Width (FrP) [13:01:38]: Utenriksministerens redegjørelse var en god redegjørelse, og han kom inn på flere problemstillinger.

Jeg vil ta for meg noen forsvarsbetraktninger rundt nordområdene, som har fått en slags ny aktualitet. Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at Arktis er gjenopplaget, og pekte på det man kan kalle den internasjonale gjenoppdagelsen av disse områdene. Han sier videre at nordområdene er Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde. Vel, når det gjelder Forsvaret, kan det neppe være riktig. Fremskrittspartiet har derimot gjennom en årrekke pekt på Regjeringens manglende forsvarssatsing i disse områdene. Nedleggelsen av Olavsvern er et godt eksempel på dette – en nedleggelse som ettertiden nok vil vise var en gedigen feiltagelse. Jeg skal ikke ta opp igjen den debatten nå, men jeg synes nedleggelsen av Olavsvern er et godt eksempel på at Regjeringens nordområdesatsing er mye retorikk.

Men la oss bokstavelig talt løfte blikket oppover. Klimaendringene har ført til nedsmelting og åpner for økt aktivitet i området. Nye transportveier blir åpnet, og store tankskip fra Europa vil snart gå i fast rute i de nye passasjene. Nye store, isbrytende tankskip er under bygging nettopp for å kunne passere her. Noen mener sågar at de nye passasjene kan sammenlignes med f.eks. Suezkanalen eller Panamakanalen med hensyn til tidsbesparelse.

Det er også en kjensgjerning at store, uoppdagede petroleumsforekomster ligger under havbunnen i disse områdene, dog vel mest i russisk territorium. Her kommer det inn et nytt perspektiv, nemlig Russland og Russlands enormt lange kyst langs området som nå åpner seg, og som skal forsvares militært. Med russernes inngrodde skepsis og mistenksomhet kan dette bli en utfordring for andre land, som USA og Canada, men selvfølgelig også for Norge. Det er vel bare et tidsspørsmål når vi vil se mye større russisk militær aktivitet, ikke minst marineaktivitet.

Dette kan på mange måter bli en utfordring, i første rekke for den norske marinen og luftforsvaret.

Men alle de nye perspektivene i nordområdene og Arktis er jo ikke helt nye tanker – vi har visst det ville komme. Det kunne derfor være interessant for alle å få vite hvilke tanker og praktiske tiltak Regjeringen har og har tenkt å iverksette i forhold til dette nye. Jeg vil utfordre utenriksministeren til å dele disse tankene med oss.

Når vi også har registrert at sågar Kina, Japan, Sør-Korea og ikke minst EU har vist sin interesse for området, viser dette at interessen er enorm og kan få uante perspektiver.

Vi snakker nå om våre nærområder, og for å sitere utenriksministeren er det her vi har våre nasjonale hovedinteresser, og det er her vi må ha vår oppmerksomhet. Det er her vi må søke partnerskap og nært samarbeid med naboer, allierte og andre tilstedeværende aktører. Her deler jeg fullt og helt utenriksministerens synspunkter.

Det er viktig å opparbeide og bestrebe seg på å få et godt forhold til Russland i området. Det kan komme til å bli helt avgjørende for at aktivitetene skal forbli fredelige og ordnede.

Midt oppi dette må vi for all del ikke glemme vårt forhold til NATO, som har vært og er hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk etter krigen. NATO er til stede i området og har aldri forlatt oss, selv om noen gjerne ville si det.

Vårt forhold til USA og Canada kan bli ytterligere styrket, noe jeg ser på med stor tilfredshet, også med tanke på økt russisk aktivitet langs kysten vår og at nordområdene er av stor militær betydning for Russland – som øvelsesområde og som base for deres sjøbaserte kjernefysiske styrker. Jeg må derfor til slutt igjen spørre utenriksministeren hva Regjeringen vil gjøre for å øke vårt nærvær i nord, og om man mener at nordområdesatsingen også innebærer større militært nærvær på havet, i luften og på land.

Svein Roald Hansen (A) [13:06:33]: Ved denne utenriksdebatten kan vi føye den økonomiske krisen til rekken av de store felles utfordringene verden står overfor. Finanskrisen kom brått og har krevd handling. Det er oppmuntrende å se hvordan land etter land har handlet for å forhindre det totale sammenbrudd av finanssystemene, og at tiltakene har trukket i samme retning. Men den økonomiske krisen må ikke fortrenge de andre store utfordringene, som klimatrusselen og fattigdomsbekjempelsen. Tiltak mot disse kan heller ikke settes på vent. De må, så langt det er mulig, bli en del av tiltakene for å få økonomien på fote igjen.

Disse globale utfordringene har én ting felles: De krever alle kraftfulle politiske tiltak, og de krever alle et sterkere og mer forpliktende samarbeid mellom landene. Når det er nødvendig med politikk, skaper det også politikkenes mulighet, nasjonalt og internasjonalt.

Utenriksministeren pekte på de oppmuntrende mulighetene en ny administrasjon i USA har skapt. Det er riktig. Men det er også viktig at den utgående administrasjonen måtte legge ideologien til side og gå så tungt inn at den i realiteten nasjonaliserte store deler av finanssektoren

da det ble nødvendig for å forhindre en rasing av Wall Street.

Vi ser klare tegn på samme virkning på et annet område, nemlig energi og klima. Behovet for energisikkerhet i egne, fornybare energiressurser tvinger konservative politikere til å legge en utdatert ideologi til side. Nå er det krav om at regjeringene investerer i alternativ energi, selv blant politikere i USA som tradisjonelt ønsker minst mulig stat.

Dette gir håp om at påtrengende realiteter – økonomisk kollaps, en voksende arbeidsledighet og en truende klimakrise – kan skape grobunn for det vi nå trenger: sterkere og klokere styring av markedet og sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeid både om felles regelverk og felles tiltak.

Skal vi lykkes, må internasjonale samarbeidsorganer endres, slik også utenriksministeren pekte på i sin redegjørelse. De må gjenspeile dagens økonomiske realiteter, ikke etterkrigstidens. De nye, voksende økonomiene må få sin rettmessige plass ved bordet, også i FNs organer. Norge må være en sterk talsmann for dette.

Det er en risiko for at den økonomiske krisen kan vekke til live proteksjonistiske tilbøyeligheter. Vi ser det i USA for å beskytte egen bilindustri. Vi ser det også i Frankrike, selv om det indre marked skal være et vern mot denne type handelshindringer, som bare vil forverre denne krisen.

Vi må ikke bare være en tydelig talsmann mot en slik tenkning. Vi må også gjøre det vi kan for å få i gang igjen WTO-forhandlingene. En ny WTO-avtale vil være et bevis på det internasjonale systems evne til å handle i en krisetid. Det ville også være et bidrag til å snu den negative økonomiske utviklingen, og jeg er glad for at utenriksministeren slo fast at dette er Regjeringens politikk.

Den økonomiske krisen har med brutal tydelighet gitt begrepet «nasjonal suverenitet» et helt annet innhold. Selv verdens største økonomi har begrenset sin nasjonale suverenitet, når landet har gjort seg avhengig av lån fra verdens folkerikeste land – og omvendt. Denne erkjennelsen kan lede bare til en fornuftig konklusjon: et sterkere og mer forpliktende internasjonalt samarbeid.

Representanten Audun Bjørlo Lysbakken sa at det også er behov for nytenkning om Norges internasjonale engasjement, og han var tilfreds med forslaget fra Thorvald Stoltenberg om et sterkere nordisk samarbeid både om sivile og sikkerhetspolitiske utfordringer. Det er gledelig at representanter for et parti som når vi snakker om europeisk samarbeid, er veldig opptatt av å verne om vår formelle selvråderett, ser mer pragmatisk på dette spørsmålet i nordisk sammenheng. For det er ingen tvil om at forslaget som ligger i rapporten, vil innebære en reell suverenitetsavståelse på et så sentralt område som vår forsvars- og sikkerhetspolitikk, hvis det blir satt ut i livet. Men det er nødvendig hvis vi skal få til denne type samarbeid, som er fornuftig ut fra mange synsvinkler.

Når det gjelder forslaget om en nordisk stabiliseringsstyrke, ligger dessuten allerede kjernen til denne i EUs innsatsstyrke, hvor jo Norge deltar sammen med bl.a. Sverige og Finland. Slik sett er effekten av disse forslagene, om de settes ut i livet, at Norge veves enda sterkere inn i EU-samarbeidet, og Sverige enda sterkere inn i

NATO-samarbeidet – selv om begge landene altså velger kjøkkeninngangen istedenfor hovedinngangen.

Per Roar Bredvold (FrP) [13:11:51]: Norge har gjennom mange år vært godt representert i Afghanistan. Der har våre norske jenter og gutter gjort en kjempejobb det står stor respekt av. De har vært med på å stabilisere landet og tilføre Afghanistans innbyggere en trygghet de ikke har hatt. Norge har også bistått med bl.a. skole, politi, veier etc., nettopp for at hverdagen der nede skal bli så bra som mulig.

Når vi så vet at vi har vært der i mange år, vet vi også at etter hvert har dette ført til slitasjeskader både på våre soldater og på materiell. Materiell kan lett byttes ut, men det er verre med våre jenter og gutter. Vi er nå nede på grunnfjellet, og det har i den siste tiden vært sendt ned frivillige heimevernssoldater. Disse gjør selvfølgelig også en kjempegod jobb, men Heimevernets primære jobb er å beskytte viktige norske samfunnsinstitusjoner i Norge i en krisesituasjon. Fremskrittspartiet er selvfølgelig stolt over å ha heimevernsmannskaper som er kvalifisert for utenlandsoppdrag, men dette beskriver den prekære situasjonen for de norske hæravdelingene.

Når vi samtidig vet at bare en liten del av norsk ungdom utskrives til vernepliktstjeneste, samt at gjennomsnittlig antall øvingsdøgn for dem som er inne, kun er 17 døgn, viser dette alvor et i denne situasjonen. Dette vil si at antall utenlandsoppdrag for den enkelte, både soldat og befal, er for stort. Det ønskelige er forholdet 1:5, dvs. en periode ute og fem perioder hjemme, for å pleie seg selv, sin familie og venner og ta vare på sin jobb, enten det nå er i Forsvaret eller i det sivile. Nå er dette forholdet 1:2 eller 1:3 og for enkelte spesialister helt nede i 1:1. Man kan spørre seg om dette er forsvarlig. Det som må til, er bl.a. mer midler til Forsvaret, slik at vi kan ta inn flere soldater, og at disse i tillegg blir øvd tilstrekkelig, slik at vi har flere å velge mellom. Da vil belastningen ved utenlandsoppdrag være på et akseptabelt nivå.

Avslutningsvis må det ikke herske noen tvil om at Fremskrittspartiet er for et fortsatt engasjement i Afghanistan.

Hilde Magnusson Lydvo (A) [13:14:25]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen. I dag ønsker jeg å belyse utfordringene på justisfeltet i et utenrikspolitisk perspektiv.

Verden blir mindre, vi reiser mer, og grensene er mer åpne på land og på nett. Dette gir oss nye utfordringer i bekjempelsen av kriminalitet. Grenseoverskridende kriminalitet påfører enkeltmennesker og samfunnet store økonomiske tap. Den kan være med på å undergrave trygghet og stabilitet i hverdagen, og den er avansert og profesjonalsert i en slik grad at det kan være ytterst komplisert å avdekke den. Dette innebærer at man hele tiden må videreutvikle effektive tiltak. Det er viktig at Norge er med i internasjonalt samarbeid på justisfeltet.

Vi har organisert kriminalitet, med forgreninger til utlandet. Vi har gjenger i Norge som hvitvasker penger i andre land. Og politiet etterforsker i disse dager saker hvor

nordmenn er involvert i kriminalitet i Norge og i Brasil. Vi har store narkotikasaker med bakmenn i utlandet, og vi har nordmenn som sitter fengslet i utlandet for narkotikalovbrudd. Norge har plassert flere politimenn i utlandet nettopp for å få til et samarbeid med lokale politimyndigheter for å avdekke bl.a. smugling av narkotika og smugling av mennesker til Norge.

I nyhetene i går hørte vi at man hadde en økning på 50 pst. i villainnbrudd i Norge, og at mye av det kunne skyldes utenlandske bander. Dette gir oss utfordringer i måten man skal etterforske disse sakene på, da flere politidistrikt er involvert. Derfor er det så viktig at Regjeringen har økt bevilgningene til politiet, herunder til grensepolitiet, til Økokrim, til Politiets utlendingsenhet og til PST. Dette er viktige bidrag for å bekjempe denne type kriminalitet.

Et annet felt som er utfordrende, er menneskehandel. Sakene er krevende å etterforske, og det er avgjørende at de kvinnene og mennene som er utsatt for dette, har mot og mulighet til å vitne i disse sakene, slik at man kan få tatt bakmennene. For at de skal vitne må vi legge til rette for at de får den beskyttelsen de trenger og muligheten til å få annet arbeid de kan livnære seg av.

Etter kriminaliseringen av sexkjøp, som trådte i kraft ved nyttår, kan vi spørre oss hvor det er blitt av de 30–40 nigerianske kvinnene som stod på Karl Johan og tilbød sine tjenester. Mange av dem har reist til et annet land, og noen av dem, og flere andre, jobber fortsatt i skjul i Norge som prostituerte, bl.a. fra leiligheter. Dette stiller politiet overfor andre utfordringer når det gjelder å komme i kontakt med kvinnene og få tatt bakmennene.

I forbindelse med lovvedtaket om å kriminalisere sexkjøp satte også Regjeringen i gang en rekke tiltak for de prostituerte for å bedre deres situasjon. Men dette er krevende arbeid, og mye gjenstår. Regjeringen har også lagt fram en handlingsplan mot menneskehandel som inneholder en rekke gode tiltak for å bekjempe dette og hjelpe dem som er utsatt for det.

Også Internett har gitt oss store utfordringer, bl.a. når det gjelder bilder av overgrep mot barn. Vi har hørt om saken som begynte med at en ung gutt i Bergen tok kontakt med politiet og fortalte at han hadde blitt kontaktet av en person han skulle møte, som viste seg å være mye eldre enn han gav seg ut for, og faktisk også var politimann. Denne saken har nå fått forgreninger til flere land – England, Italia, USA og Pakistan – og det er avdekket over 1,3 mill. bilder av overgrep mot barn. Dette er enormt mye og viser at samarbeid mellom landene er viktig for å få resultater. Regjeringen har her vært med og bidratt økonomisk ved at Interpool har fått penger til å videreutvikle systemer for å kunne avdekke videoer av overgrep mot barn. Dette er veldig viktig for å finne de barna som er utsatt for overgrep, og også for å avdekke bakmennene og de som har begått overgrep.

Vi har flere felt innenfor justis som involverer utenlandsk samarbeid, også dette med transportering av utenlandske fanger for soning i hjemlandet. Her har vi et samarbeid med EU, og også med enkeltland, for å få til overføring av fanger for soning i hjemlandet. Dette er kre-

vende arbeid, da hjemlandet ikke alltid er så ivrig etter å ta imot sine for soning.

Et annet felt som er veldig viktig, er barne bortføringer, hvor departement jobber på tvers for å få til gode løsninger.

Oppsummert er justisfeltet et felt hvor det er viktig å jobbe på tvers og ha et samarbeid. Regjeringen har jobbet mye med dette, og har satt i gang en rekke tiltak for å møte disse utfordringene.

Bendiks H. Arnesen (A) [13:19:41]: Utenriksministeren gav oss på tirsdag en meget god redegjørelse om de viktigste temaene i norsk utenrikspolitikk. Jeg ønsker spesielt å berømme utenriksministeren for hans omfattende redegjørelse om nordområdene. Som statsråden sa, er dette Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde, og jeg tror ikke det kommer til å bli mindre viktig i årene som kommer.

Nordområdene er et område som utvilsomt vil komme mer i fokus etter hvert som isen smelter i Arktis. Da blir det viktig å tenke nytt om hvordan vi kan møte de utfordringene vi får. Det var derfor gledelig å lese rapporten fra tidligere statsråd Thorvald Stoltenberg og hans visjoner for et nordisk samarbeid.

De forslagene som Stoltenberg her kommer med, er spennende og visjonære, og jeg synes vi skal bruke disse som utgangspunkt for den videre diskusjonen om nordområdene, og hvordan vi sammen med våre naboer på en fredelig måte kan utvikle samarbeidet vårt i dette området.

Jeg mener at nordområdene og de mulighetene vi har her, ikke på noen måte er fullt ut utforsket. Det som imidlertid er helt sikkert, er at vi i løpet av de neste 10–15 årene vil se en kraftig økning i næringsvirksomheten, med bl.a. økt internasjonal skipstrafikk i dette området.

Det faktum at vi i Norden da kan gå sammen om overvåking av dette området, mener jeg vil være meget positivt, og på en god måte bidra til både hvordan vi samarbeider i Norden, og i aller høyeste grad hvordan vi samarbeider med de andre arktiske statene, og spesielt Russland.

I en kronikk i Nordlys 10. februar kaller sjefsredaktøren Stoltenbergs rapport for «et historisk steg nordover». Det er jeg helt enig i, men det forutsetter at vi følger opp dette i tiden som kommer, og at vi har et åpent sinn i forhold til å få gjennomført de punktene som Thorvald Stoltenberg trekker opp i sin rapport. Det kan etter mitt syn ikke være problematisk at de nordiske land har et noe forskjellig forhold til NATO og EU.

La meg avslutningsvis bare understreke at det i årene som kommer, vil være av avgjørende betydning hvordan vi forholder oss til den raskt endrede situasjonen i nordområdene og i Arktis. Dersom vi klarer å handle proaktivt og i samarbeid med våre gode naboer, vil vi kunne møte utviklingen i disse områdene på en god måte.

Jeg er også glad for de visjonene som utenriksministeren og Regjeringen trekker opp for våre nordområder, og for det engasjement som hele tiden utvises. Nordområdene har aldri i historien hatt et slikt fokus og slike muligheter som det vi nå har. Jeg håper at dette trøkket holdes oppe og at vi år for år kan se resultatene av det store arbeidet som nå er kommet i gang.

Ivar Kristiansen (H) [13:23:39]: Jeg har en litt annen tilnærming enn foregående taler. Selv om jeg ikke er helt uenig i alt han sa, tror jeg at hvis man går litt ned i dybden og ser på utviklingen innenfor hele Barentsområdet, preges denne av utfordringer som er betydelige. Folketallet går ned, det virkelige liv i store arealer i disse områdene preges av stagnasjon og mangel på fremgang og avklaring. Så våre utfordringer når vi diskuterer nordområdepolitikk, må ta høyde for: Hva skal vi politisk og næringsmessig tilby disse områdene å ta fatt på? Det er vår store utfordring – mer enn å dra frem de store ord og de store vyer.

Jeg er svært glad for at utenriksministeren brukte anslagsvis en tredjedel av sin redegjørelse på nordområdeproblematikken og de utfordringene vi står foran, og jeg føler at Høyre og Arbeiderpartiet står nokså nært sammen i tilnærmingen til disse spørsmålene. Det er også prisverdig at utenriksministeren dro inn både USAs og EUs strategi, såkalte nye strategier, om Arktis. Det er kanskje forståelig at ikke utenriksministeren nevnte den nye russiske tilnærmingen til disse spørsmålene, hvor både president Medvedjev og etter hvert lekkasjer fra Ivanov har signalisert ganske kraftig at når det nasjonale sikkerhetsrådets strategi legges frem i slutten av denne måned, vil arktiske spørsmål få en langt mer fremtredende plass, så langt fremtredende at vi må helt tilbake til gamle Sovjetunionens dager for å få så vidt stort fokus rundt disse spørsmålene.

Jeg har litt lyst til å be utenriksministeren om å kommentere hvordan Utenriksdepartementet ser på de konkrete endringene som vi kan få som følge av endret russisk politikk og endret russisk fokus, via den russiske tilnærmingen. For jeg tror at det vi kommer til å møte, er ikke bare Russland og andre stormakters interesse for å løse sin kommende store energitutfordring. Den kommer til å bli formidabel, og Norge som en energistormakt av rang må påta seg noen større forpliktelser enn de signalene vi har vært villig til å bringe på banen i disse spørsmålene så langt. Jeg tror at i et areal, et gigantisk havområde, hvor vi ikke har noen norsk økonomisk sone på plass, kan oppmerksomheten bli betydelig. Det blir et geopolitisk område av rang. Det er mulig at vi ønsker at det skal bli det, men vi må også ta høyde for å ha en politisk kurs i disse spørsmålene, hvor vi også skal ta inn over oss at hovedspørsmålet i denne tilnærmingen blir ressursutnyttelse, og i første rekke energi og vår mulighet til å være en leverandør av energi til bl.a. våre venner i Europa – eller om vi skal stille oss slik som de siste signalene som er gitt fra alle tre dagens regjeringspartier, tilsier, at både norsk oljeindustri, Europas oljeindustri og verdens oljeindustri må sette seg ned og vente på at de nevnte partiene skal kunne bestemme seg for hva slags fremdrift vi skal ha i dette spørsmålet.

Så har jeg visse forhåpninger til at den kommende Svalbard-meldingen skal bli så bred som overhodet mulig. Vel nok ligger den i et annet departement, men det er helt soleklart at de spørsmålene som denne meldingen må omfatte, er vårt nærvær, vår myndighetsutøvelse, vår aktivitet og vår bosetting i dette området for fremtiden.

Vi står foran noen meget akutte spørsmål også når

det gjelder vår Svalbard-politikk og vår Svalbard-strategi. Vi ser bl.a. at Store Norske Spitsbergen Kulkompani har behov for nye arealer å utvinne sin produksjon i. De foreløpige signalene som der er gitt av stedlige myndigheter, er at det kan bli vanskelig å tilby selskapet det de ønsker å oppnå. Dette er helt avgjørende spørsmål også i vår nordområdepolitikk og tilnærming som fortjener å bli tatt opp på en bred måte i den kommende Svalbard-meldingen.

Jan Tore Sanner (H) [13:29:01]: Det er sagt mye positivt om utenriksministerens redegjørelse. På tross av både konflikter, finanskrise og fattigdomsutfordringer er det mange positive utviklingstrekk. Globaliseringen har bidratt til å løfte millioner av mennesker ut av fattigdom, og vi ser at demokrati og markedsøkonomi vinner frem mange steder i verden.

Jeg har imidlertid lyst til å sette fokus på de mange millioner som fortsatt lever i land hvor regimer undertrykker politiske og sivile rettigheter. De som lever i et demokrati og i et land som har slåss for sin frihet, har et særskilt ansvar for å stå opp for demokrati og menneskerettigheter. Jeg må innrømme at jeg skvatt i stolen da jeg hørte innlegget til Senterpartiets tidligere leder Åslaug Haga, hvor hun sa at vi må gå spesielt forsiktig frem når det gjelder menneskerettighetsspørsmål – vi må gå spesielt forsiktig frem! Hvis det er ett område hvor vi skal stå oppreist og tale med klar stemme, er det nettopp menneskerettigheter, kampen for menneskerettigheter og kampen mot undertrykkelse og trakassering. Dette er ikke et område hvor man skal ta filttoflene på. Her er det behov for at vi står opp for de verdier vi tror på.

Jeg har selv gleden av å sitte i Václav Havels internasjonale Cuba-komité, som arbeider for demokrati og respekt for menneskerettigheter på Cuba. Jeg har møtt mange tidligere politiske fanger, og jeg har møtt mange familiemedlemmer til personer som fortsatt sitter i fengsel. Det har vært sterke møter med både familiemedlemmer og personer som selv har sittet i fengsel kun på grunn av én ting: fordi de står opp for demokratiet, fordi de står opp for menneskerettigheter, fordi de står opp for ytringsfrihet. De skal føle at vi arbeider sammen med dem.

Det er fortsatt mer enn 220 politiske fanger på Cuba, og det har vært få substansielle fremskritt når det gjelder menneskerettighetssituasjonen på Cuba de senere år. Vel er det riktig at flere kanskje kan kjøpe seg en brødrister, en mikrobølgeovn eller mobiltelefon hvis de tjener godt, men det er ikke noen erstatning for demokrati og ytringsfrihet.

Etter at den rød-grønne regjeringen overtok, har det skjedd det som kalles en normalisering av forholdet til Cuba. Det dreier seg om to forhold. Det er at man nå nekter politisk opposisjonelle tilgang til Internett gjennom den norske ambassaden i Havana, og det dreier seg om at man ikke lenger inviterer politisk opposisjonelle til 17. mai-feiring.

Høyre har utfordret utenriksministeren på hvorfor man har gjort dette. Det er fordi man er opptatt av dialog. Når jeg i flere skriftlige spørsmål har utfordret utenriksministeren på hva man har oppnådd gjennom dette, får vi en veldig uklar tale tilbake. Jeg synes det er helt utmerket

med dialog. Det er viktig med dialog, og det er helt avgjørende med dialog. Men man må også forvente resultater, fremskritt, og det mener jeg at man ikke har kunnet dokumentere når det gjelder situasjonen på Cuba.

Jeg kunne godt tenke meg å utfordre Senterpartiets tidligere leder Åslaug Haga til å utdype hva hun mener med at man må gå særskilt forsiktig frem i menneskerettighetsspørsmål, om det bl.a. er den premiss som har ligget til grunn for at man har tonet ned sitt engasjement for menneskerettigheter på bl.a. Cuba.

Gunnar Gundersen (H) [13:33:28]: Jeg slutter meg til dem som sa at det var en veldig bred redegjørelse av utenriksministeren. Han dekket jo veldig mye. Finanskrisen og det skiftet vi har sett i USA med Obama, ble dekket ganske grundig, og det samme gjelder situasjonen på Island. Jeg tror vi som sitter i denne sal, ikke kan tenke oss hvordan situasjonen er der oppe. Det er jo et land som nærmest har gått konkurs ved å basere sin velferd på en næring som var bygd på sandgrunn. Det får rimelig dramatiske konsekvenser. Faren med dette er at det utvikler seg proteksjonistiske strømninger, som mange har vært inne på. Det lekes da med ganske farlige krefter. Obama var jo langt inne på den banehalvdelen spesielt i valgkampen, og det blir spennende å se om han klarer den balansegangen framover. Han har ikke helt enkle forhold å spille på i Senatet og Representantenes hus.

Jeg merker meg også at i denne sal snakker vi som om det er en amerikansk problemstilling, men det er faktisk en ganske norsk problemstilling. Vi har hørt sitater tidligere i debatten i dag som viser at det er klare tendenser i samme retning her i Norge. Vi kan nok si at vi har ganske mye kunnskap om hva proteksjonisme vil føre til i den situasjonen vi er i i dag. 1930-årene et godt eksempel. Nå var det mange ting som dro i retning av at verden den gang gikk nedover, men det er også ganske sterke krefter som jobber for beskyttelse i den situasjonen vi er i i dag. Og hvis den snøballen begynner å rulle, er vi ille ute. Norge er et lite, åpent land i den sammenheng og er ganske så sårbart.

Utenriksministeren snakket om markedets ufeilbarlighet. Det synes jeg egentlig ikke burde være et tema. Jeg tror ingen har trodd på markedets ufeilbarlighet. Markedet er nødt til å overvåkes, og det er nødt til å ha visse reguleringer. Snarere burde man ha fokuset der, for markedet må faktisk være der. Det vil alltid være der, uansett om man liker det eller ikke. Det er bare spørsmål om i hvilke former det vil være der. Det er intet alternativ til en effektiv ressursfordeling i verden. Og da er vi inne på det temaet som er interessant, for det har blitt snakket mye om behovet for overordnede internasjonale kjøreregler. Men jeg hørte ingen antydninger fra utenriksministeren om man her ville ta noe initiativ, hva Norge vil bidra med for å få den type spilleregler. Det er intet lett arbeid man der skal i gang med, for jo mer detaljert man lager slike reguleringer, jo større muligheter gir man også til dem som har lyst til å finne veier rundt dem. Det er mye som tyder på at situasjonen i USA viser akkurat det. Jeg kunne derfor tenke meg å høre litt om hvilke initiativ utenriksministe-

ren har tenkt å ta for å komme videre i den prosessen, slik at man kan bevare det beste i markedet uten at man dyrker markedets svakheter som vi har sett, og som vi nå ser resultatene av.

Så litt tilbake til proteksjonisme. Jeg hoppet også i stolen da jeg hørte Senterpartiets tidligere leder Åslaug Hagas innlegg, for der ble det snakket om kvoter og alternative måter å gjøre dette på som skulle sikre at man unngår den sterkeste rett. Da kan jeg tenke meg å si at jo mer bilaterale avtaler man får i dette markedet, jo mer spillerom gir man for den sterkeste. Og jo mindre overordnede og velregulerte systemer og markeder man har på området, jo mer spillerett gir man til den sterkeste. Og WTO er jo et godt eksempel på noe som Norge er helt avhengig av må fungere veldig godt, skal man unngå at proteksjonisme brer seg.

I den sammenheng kan vi ta et lite tankespill: Hva om oljeavhengige land begynner å innføre toll på olje? Tanken bør jo ikke være helt fjern for oss. Den oljeimporterende verden ville løse to problemer samtidig: Klimakrisen er en stor utfordring, og handelsbalansen er en stor utfordring. Men jeg er rimelig sikker på at det i hvert fall ikke ville fremme norske landbruksinteresser hvis så skulle skje. Det ville få ganske dramatiske konsekvenser for prisen på olje. Så her bygger man Norge på helt andre ideer enn det som vi er nødt til å fremme internasjonalt for å kunne leve godt, og jeg vil spørre: Er utenriksministeren like skremt av sin regjeringspartner som det jeg er?

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:38:46]: For i undertak av et år siden kom undersøkelsen som viste at frie mennesker er lykkeligere enn andre. General Social Survey gjennomfører annethvert år en stor undersøkelse der man spør: Hva er det som gjør deg og din familie lykkelig? Da man tok vekk andre variabler som bl.a. inntekt, familiestatus og utdanning, fant man en entydig konklusjon: Frie mennesker er mer lykkelige.

I en artikkel i City Journal hevdes det også at valgfrihet er viktig for å skape lykke. I et eksperiment i delstaten Connecticut undersøkte man betydningen av valgfrihet blant beboerne på et sykehjem. Og resultatene var – for enkelte – oppsiktsvekkende. De fant at beboerne faktisk ble lykkeligere av å kunne ta flere egne valg. De ble mer aktive, de ble gladere – og de levde faktisk lenger. Det er heller ikke slik at økonomisk frihet fører til mindre lykke fordi det gjør mennesker usikre eller stresset. Det som er interessant, er at valgfrihet bare gir lykke dersom det begrenses av en moral og evnen til å skille mellom rett og galt. Med andre ord: Kjernen i det jeg begynner mitt innlegg med, er at frihet under ansvar faktisk gjør mennesker lykkelige.

Jeg er helt enig med alle dem som har rost utenriksministeren for i stor grad å ha holdt en meget god redegjørelse – det har også jeg tenkt å gjøre.

Jeg ønsker å begynne i globaliseringens tegn. Millioner av mennesker er hentet ut av fattigdom – takket være nettopp globalisering. Det fører til at vi står enda sterkere i demokratiets årtusen i år enn vi har gjort noen gang tidligere. Det er større respekt for menneskerettigheter i

verden i dag enn noen gang tidligere. Og markedsøkonomien blomstrer selv i en finanskriser som denne. De gode eksemplene er jo Korea og Taiwan, hvor økonomisk vekst har ført til stabile demokratier med stor respekt for menneskerettigheter.

I Obamas valgkamp var det flere alarmerende tegn til proteksjonisme. Jeg tviler på at det blir gjennomført, for vi vet så utmerket godt at proteksjonisme fører til mindre økonomisk vekst – og økonomisk vekst fører til, som jeg begynte innlegget mitt med, både frihet og lykke. Men det man vet, er at proteksjonisme er noe som vinner frem verden over. I Putins Russland er tollsatsene bl.a. på import av utenlandske bruktbiler satt opp merkbart for å skjerme russisk bilproduksjon. Vi ser de samme tendenser flere andre steder. Vi vet at til og med president Sarkozy har ønsket å promotere franske varer – og eventuelt trekke det litt lenger til også å gjelde varer fra resten av Den europeiske union. La meg bare si at en slik politikk som igjen setter proteksjonisme på dagsordenen, er forfeilet og vil bare gjøre finanskrisen enda dypere. For oss – i hvert fall på høyresiden – er det utenkbart å gå tilbake til det siste store eksperiment innenfor proteksjonisme, nemlig «Smooth-Haley». En ser de vanvittige virkningene man fikk av amerikanske tariffier og tollsats, og ikke minst hvordan det ble motkjempet med samme middel fra Europa. Den store depresjonen endte dermed opp med å vare fra 1929 i USA til USAs inntreden i den andre verdenskrig i 1941. Det var takket være – stort sett – politiske kjempepartier. La oss gjøre alt vi kan for å unngå de tabbene. La oss stå sterkt innenfor friheten og dermed også bygge opp under markedsøkonomien.

La meg bare avslutningsvis nok en gang trekke frem det jeg mener er dagens verste sitat, nemlig at vi må gå spesielt forsiktig frem i forhold til menneskerettigheter – fra representanten Haga. Det håper jeg at også utenriksministeren kraftfullt kan imøtegå. For er det noe Norge må gjøre, også som et lite land, er det å stå på for alle de mennesker som kjemper for menneskerettigheter og demokrati. Vi kan ikke og må ikke vakle.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil 3 minutter.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV) [13:44:13]: Vi må gå spesielt forsiktig fram i forhold til sitatpraksis, men det vil vel Åslaug Haga komme tilbake til, tenker jeg.

Utenriksministeren fikk i en replikk tidligere i dag spørsmål om å tolke SVs landsstyrevedtak. Det synes jeg er litt urimelig å kreve av utenriksministeren. Det er vel et spørsmål som heller burde rettes til meg, så jeg benytter anledningen til å svare på det. Da kan jeg med en gang avkrefte at det skulle være noe forskjell mellom det budskapet som jeg hadde tidligere i debatten, og de vedtak som jeg selv har vært med på å gjøre i våre organer. Det som jeg prøvde å forklare, er forskjellen mellom ulike typer boikotttiltak, og at vi ikke kan ha ett prinsipp for hvilke tiltak som er hensiktsmessig i alle situasjoner. SV har altså gått inn for en forbrukerboikott av israelske varer. SV har også gått inn for ulike andre tiltak, f.eks. arbeidet for en

internasjonal våpenembargo, og for i framtiden å gjøre noe med norsk investeringspolitikk i forhold til Israel og selskaper som på ulike måter bidrar til okkupasjonen av palestinsk område. Dette til forskjell fra f.eks. en boikott av alt økonomisk og politisk samkvem, som vi mener vil være uklokt, fordi det er viktig å holde både dialog og ulike typer kontakt og samkvem med Israel oppe.

Grunnen til at vi er opptatt av boikottvirkemidler, er at én avgjørende grunn til det som skjedde på Gazastripen i forrige måned, og den vedvarende okkupasjonen og mangel på framgang i fredsprosessen i Midtøsten, til sjuende og sist er ikke minst en mangel på et sterkt nok internasjonalt press mot Israels regjering. Derfor er arbeidet for å få tydelige reaksjoner viktig for SV.

Så er det også sånn at spørsmålet om forbrukerboikott er en utfordring partiet har rettet til befolkningen i Norge. Det er ikke et spørsmål som vi har lagt fram for Stortinget i form av et forslag til vedtak eller en prosess – det er partiet SVs standpunkt og ikke den rød-grønne regjeringens politikk.

Så har jeg lyst til bare å ta en kort visitt til de mange innleggene fra høyresidens partier om markedsliberalismen. Man diskuterer som om markedsliberalismen var en stråmann som de rød-grønne partiene har konstruert, og sier at det er jo ingen som noen gang har snakket om markedets ufeilbarlighet. Det er en veldig lettvinnt utgang fra en debatt som hele tiden har handlet om ikke ensidig at en enten skal ha marked eller ikke skal ha marked, men som har handlet om om en skal ha mer eller mindre markedsmekanismer i verdensøkonomien. Og høyresidens politikk om stadig mer markedsmekanismer har fått en alvorlig trøkk, et alvorlig skudd for baugen gjennom det som har skjedd i det siste. Det er interessant, synes jeg, at det er så liten vilje til å innrømme at det må få implikasjoner for den måten høyresiden har tenkt økonomisk politikk på.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:47:41]: Tre minutter er ikke mye, men jeg skal forsøke å snakke fort og svare på spørsmål.

Til representanten Solberg: Jeg mener det er bred enighet om synet på menneskerettigheter i denne sal, lang linje i norsk politikk, kontinuitet i strategi. Jeg respekterer uenigheter, men vil advare mot å konstruere dem, og skape et inntrykk som rett og slett ikke reflekterer virkeligheten der ute.

Det ble nevnt tre eksempler som jeg mener er på kanten – nemlig at Norge skal ha et annet relativistisk syn på dødsstraff, fordi det har vært ett tilfelle i Kina blant tusenvis – og det er tusenvis for mange – hvor Norge ikke har sluttet seg til en EU-protest. Det er en misvisning av bildet. Det Norge gjør på Cuba, er på linje med de aller, aller fleste EU-land – dette svarte jo også representanten Sanner. Hva blir resultatet av å få tilgang på cubanske myndigheter – påvirke gjennom dialog? Vel, jeg tror det er å trekke Cuba i retning bort fra det kommunistiske diktaturet i den overgangsfasen som det landet nå kan stå i.

Når det gjelder statsråd Solheims reise til Burma, så er den blitt berømmet fra FN-hold. Han reiste sammen med en representant for høyre regjeringen i Danmark, og

var et meget viktig signal om at vi ønsker å påvirke det humanitære arbeidet i det landet.

Til representanten Solvik-Olsen vil jeg si: Energi – ja, vi kunne sagt mye i denne redegjørelsen om energi. Det kommer mye om det i stortingsmeldingen om utenrikspolitikk, og det kan være et tema vi kan vie mer oppmerksomhet i europaredegjørelsen senere i sesjonen.

Til representanten Width: Jo, i nordområdene skal vi ha nærvær. Jeg tror ikke at svarene på Norges utfordring i nord er militære. Men det betyr ikke at vi ikke skal ha fokus på militært nærvær og relevant evne til å operere som Norge, og sammen med våre allierte. Vi har flyttet Fellesoperativt hovedkvarter fra Stavanger til Bodø, hvor fregatter nå kommer på havet og er en viktig plattform for et bredt spekter av oppgaver. Og vi engasjerer våre NATO-allierte, som også representanten og jeg så da vi var på NATO-seminaret i Reykjavik.

Til Ivar Kristiansen vil jeg si: Ja, Russlands strategi i Arktis skal vi følge nøye. Og mye av det kan gi grunn til refleksjon. Jeg tolker jo at Russland er i ferd med å formulere sin politikk for Arktis, som er et mye, mye større område enn det er for oss. Russland har den kjempelange kystlinjen. Og det at isen trekker seg, reiser store strategiske spørsmål. Når det gjelder folkeretten, har vi stort sett samme syn som Russland. Det er positivt, og det må vi forsøke å sementere.

Så til representanten Gundersen: Er jeg like skremt av Senterpartiet som han var? Nå er ikke jeg så lettskremt. Jeg legger vekt på hva som er Regjeringens politikk, hvor Senterpartiet også inngår. Det er helt tydelig og klart – vi skal slutføre Doha-forhandlingene.

Til slutt til representanten Skovholt Gitmark: Jeg skal heller ikke drive med sitatfusk her. Men poenget er at det å få resultater i menneskerettighetspolitikken handler om å være tydelig på verdiene og effektiv i strategien, i måten vi arbeider på i organisasjoner, i måten vi når våre mål på – og det er et politisk arbeid der det kreves å være målrettet, og ikke alltid å ha full hornmusikk og friske basuner.

Åslaug Haga (Sp) [13:51:09]: Representanten Sanner utfordret meg til å utdype hva jeg sa om menneskerettigheter i innlegget mitt. Det er nok klart nok, hvis representanten bare hørte på det som faktisk ble sagt.

Jeg gjorde det klart at man alltid må tenke nøye gjennom om en til enhver tid gjør nok med hensyn til menneskerettighetene, og om man gjør de rette tingene på feltet. Jeg sier også: «Det er også viktig å bruke et tydelig språk, når dét trengs. Det er et problem at en ofte blir for diplomatisk i ordbruken i internasjonale sammenhenger». Men så sier jeg at det er ett område der man skal gå nennsomt fram – jeg har aldri brukt ordet «forsiktig». Jeg har aldri sagt at man skal gå forsiktig fram i forhold til menneskerettighetene. Men jeg har sagt at man skal «gå nennsomt fram», fordi det er bare da man når resultater. Og er det én ting jeg er opptatt av, så er det at man skal nå resultater i menneskerettighetsdialogen. Som jeg sier i innlegget mitt: «Hvis man ønsker innflytelse, må en gå nennsomt fram». Men det skal aldri sjølsagt være tvil om at menneskerettighetene er det fundamentet som vi tufter vår in-

ternasjonale politikk på. Men jeg er opptatt av å nå mål, jeg er ikke opptatt av markeringer. Hvis man ser på den praktiske håndteringen og oppfølgingen av menneskerettighetene, noterer jeg meg med stor interesse at når det gjelder et av de områdene hvor menneskerettighetene blir brutt fundamentalt og systematisk i disse dager, nemlig i Kongo, viser ikke Høyre noen interesse for å stille opp.

Så gjelder det WTO, som jeg også er blitt utfordret på. La meg være like klar her: Vi trenger et WTO-system. Vi trenger kjøreregler for internasjonal handel. Det vi trenger, er altså *regler*. Spørsmålet er hvilke *regler* vi skal utvikle, sånn at vi opererer innenfor en ramme av det som er en rettferdig handel. Høyre uttrykker seg i denne debatten som om man skal ha en verdenshandel uten regulering. Det framstår for meg som en pussighet.

Så må jeg også bare få nevne at det er mange som stiller det spørsmålet jeg har stilt i dag – og det er et spørsmål. Jeg sier: Er man sikker på at det er det rette i dagens situasjon å slutføre en ny forhandlingsrunde i et system som har som fundament at en friest mulig verdenshandel er det mest tjenlige? La meg bare få minne om at sosialdemokratene i EU har gått betydelig mye lenger enn jeg når de sier at man bør ta en pause i forhandlingene og forandre seg, til det beste for utviklingslandene.

Jan Tore Sanner (H) [13:54:31]: Først: Når det gjelder menneskerettigheter, er jeg glad for at representanten Åslaug Haga klargjør hva hun mente i sitt innlegg. Men når hun så sterkt understreker at hun er opptatt av resultater, vil jeg si at mitt hovedpoeng var at jeg savner resultater av den såkalte normaliseringen man bl.a. har foretatt i forholdet til Cuba. Det eneste man har oppnådd, er å stenge politisk opposisjonelle ute fra 17.-maifeiring og ikke lenger gi dem tilgang til Internett. Jeg savner konkrete resultater. Jeg forventer også en klarere tale når det gjelder både Cuba og andre steder, selvfølgelig.

Den andre problemstillingen som Åslaug Haga tok opp, gjaldt verdenshandelen. Å hevde at Høyre ønsker en verdenshandel uten regler – følger ikke representanten Åslaug Haga med i timen? Det er jo ikke slik at Høyre er tilhenger av en kasinoliberalisme. Vi ønsker en markedsøkonomi som må reguleres for å sikre konkurransen, og for å sikre at forbrukerne beskyttes. Høyre er tilhenger av at politikken følger økonomien. Når økonomien er globalisert, må politikken følge etter. Det er derfor vi er tilhengere av et norsk medlemskap i EU, som er det eneste området i verden hvor politikken har fulgt økonomien, og hvor man forsøker å sikre en regulering som går på tvers av landegrensene.

Når representanten Åslaug Haga antyder en pause i WTO-forhandlingene, frykter jeg at hennes ønske om en sterkere grad av proteksjonisme er det som ligger bak. Og hvis det er noe som vil kunne gjøre stor skade i den finanskrisen som nå rammer verden, og som vil kunne føre verden fra resesjon til depresjon, er det jo nettopp en slik proteksjonistisk holdning.

Jeg er enig med utenriksministeren i at det vi trenger nå, er en videreføring av WTO-forhandlingene – sørge for at vi får en friere handel, som skal være regulert. Det er i

de små lands interesse. Om europeiske sosialdemokrater er enig med Åslaug Haga, synes jeg ikke det er spesielt beroligende.

Presidenten: Åslaug Haga har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Åslaug Haga (Sp) [13:57:18]: Utenriksministeren var i sitt innlegg inne på at vi er i ferd med å konstruere en debatt i denne sal som ikke er fundert på realiteter når det gjelder menneskerettigheter. Det er jeg veldig enig i. Høyre har gjennom denne debatten ikke på noen måte greid å komme opp med gode, grunnleggende eksempler på hvor de mener Regjeringa svikter. Så jeg bare konstaterer at det er interessant å føre denne type debatter, men Høyre har ikke kommet noen vei med hensyn til å tydeliggjøre det de mener er Regjeringas svik mot menneskerettighetene.

Når det gjelder handel – her går det i ulike retninger – vil jeg bare si at det er interessant at i disse dager snakker alle om hvordan vi skal temme den globaliserte økonomien, sånn at vi ikke får en berg-og-dal-bane-økonomi, som vi har vært vitne til i den seinere tida, og som først og fremst går ut over dem som har minst. Men det er veldig få som har svarene på hva vi skal gjøre (presidenten klubber) for å temme denne økonomien. Da må vi se på alle forhold. Vi må også se på handelssystemet – det skulle bare mangle.

Presidenten: Tiden er ute.

Finn Martin Vallersnes (H) [13:58:58]: Jeg har to kommentarer.

Den ene gjelder Åslaug Hagas påpeking av at høyresiden, med partiet Høyre, ikke har oppnådd noe med sin debatt om menneskerettigheter her i dag. Av det får hun trekke de slutninger hun vil. Men jeg registrerer at gjennom denne debatten – som nå har pågått i fire timer – har de fleste opposisjonspartiene gitt uttrykk for en bekymring over manglende klarhet fra norsk side når det gjelder en rekke forhold knyttet til menneskerettigheter. Så får man ta med seg den erfaringen, hvis man ønsker det.

Så har Åslaug Haga ved flere anledninger etter replikkordskiftet tidligere i dag sådd tvil om Høyres syn på internasjonal intervensjon i Kongo.

I mitt ettminuttsinnlegg i replikkordskiftet forsøkte jeg å peke på at hvis man skal oppnå noe i det store landet, med den store konflikten og den betydelige humanitære katastrofen som foreligger, kreves det ganske betydelige virkemidler. Jeg ser for meg at det internasjonale samfunnet i tilfellet må sette sammen en atskillig større intervensjon enn det vi har sett til nå. Jeg gav også uttrykk for at det kanskje vil være meningsløst hvis ikke det går hånd i hånd med en politisk aksjon, hvor en fra det internasjonale samfunn – med stormaktene om bord – legger et koordinert omforent press på Kongo og på nabolandene.

Denne koblingen mellom en militær og en politisk aksjon vil være en forutsetning. Og hvis man lykkes med det, må man også på forhånd være forberedt på at det må et-

terfølges av en storstilt humanitær aksjon for å rydde opp i den katastrofen som foreligger i sivilbefolkningen.

Hvordan Åslaug Haga klarer å utlegge det som at Høyre ikke er interessert i et internasjonalt engasjement i Kongo, er for meg en gåte. Jeg har bare stilt Åslaug Haga og Senterpartiet spørsmålet om de mener at de internasjonale forutsetningene er til stede for å oppnå dette samordnede politiske og militære inngrepet.

Noe helt annet er hvilke forutsetninger Norge har for å delta – enten under den nåværende dimensjonerte intervensjonen eller i en større intervensjon senere. Det er opp til våre kapasiteter. Vi står fast ved at vår primære prioritering er å opprettholde det vi gjør i Afghanistan. Så får vi eventuelt komme tilbake til hva Norge skal bidra med dersom det skulle bli en større internasjonal aksjon i Kongo.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, sjå side 2005)

Sak nr. 2 [14:02:08]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 125 av 28. september 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for Fellesskapets vannpolitikk (vanndirektivet) (Innst. S. nr. 131 (2008–2009), jf. St.prp. nr. 75 (2007–2008))

Presidenten: Etter ønske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje blir gjeve anledning til replikkar etter dei enkelte innlegga, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er å sjå på som vedteke.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [14:03:26] (ordfører for saken): 28. september 2007 besluttet EØS-komiteen å innlemme vanndirektivet i EØS-avtalen. Et enstemmig storting gir i dag sitt samtykke i samsvar med Grunnloven.

Vanndirektivet omfatter vassdrag, grunnvann og kystvann ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen. For bestemte miljøgifter, såkalte prioriterte stoffer, gjelder direktivet ut til tolv nautiske mil utenfor grunnlinjen. Direktivet vil bidra til en mer helhetlig forvaltning av vannforekomstene, og det vil ha betydelige nyttevirkninger for beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene.

Norge har siden 2001 deltatt i EU-landenes arbeid med å gjennomføre vanndirektivet. Det forberedende arbeidet til den første planperioden har hatt stor betydning

for å sikre at gjennomføringen også tar hensyn til norske forhold.

Et viktig resultat av Norges deltakelse i EU-landenes arbeid med å gjennomføre vanddirektivet er at vannforekomster med større fysiske inngrep kan kategoriseres som sterkt modifiserte. Her gjelder tilpassede miljømål, gitt betegnelsen «godt økologisk potensial». Vannforekomster som er utbygd til vannkraftformål, vil typisk kunne falle inn under denne kategorien.

Tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, vil bli et viktig prosessverktøy i forbindelse med revisjon av vannkraftkonsesjonene. Dette understrekes i merknadene fra komiteen. Der det i dag ikke er krav om minstevannføring, er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer. Generelt sett er det et stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp. For ordens skyld vil jeg som saksordfører understreke at dagens forvaltningskompetanse og vassdragslovgivning ligger fast.

Til tross for at mye arbeid allerede er gjort, vil gjennomføringen av direktivet være krevende for Norge. Det forutsetter en betydelig innsats på flere områder. Direktivet medfører økte krav til vannovervåking, forskning og utvikling og skjerpet forvaltningsinnsats.

Det vil bli behov for å styrke basisovervåkingen for å fastslå miljøtilstanden for ulike vann typer og for å følge langsiktige endringer i vassdragene våre. Også tiltaks-overvåking må gjennomføres for å fastslå kjemiske og økologiske tilstander der det er fare for at miljømålene ikke nås og for å følge utviklingen og effekten av miljøtiltakene. Tilstrekkelig overvåking må være på plass i 2014 hvis vi skal klare å nå målene i direktivet.

For å oppfylle miljømålene skal det i hver av de ni vannregionene utarbeides en sektorovergripende forvaltningsplan med et tilhørende tiltaksprogram. Disse skal rulleres og oppdateres hvert sjette år. Det er nå viktig at vi bruker den kompetansen som vi allerede har i de forskjellige vannregionene, og at dette blir tillagt vekt når man skal bestemme hvem som skal ha vannregionsansvaret.

Skal vi lykkes med gjennomføringen av vanddirektivet, forutsetter det utstrakt samarbeid mellom en rekke berørte myndigheter på alle nivåer i forvaltningen. Kommunene vil være sterkt involvert og i mange tilfeller prosessdrivende for arbeidet. Dette forutsetter at det legges praktisk og ressursmessig til rette for en bred involvering av sivilsamfunnet – slik direktivet forutsetter.

Avslutningsvis vil jeg understreke at vanddirektivet også vil innebære økte kostnader for kommunene, spesielt knyttet til tiltaksgjennomføringen. De samlede og direkte økonomiske konsekvensene er det foreløpig svært vanskelig å anslå. Kommunene må i årene framover bli tilført tilstrekkelige midler for å sikre at nødvendige tiltak i tråd med vanddirektivet kan bli gjennomført.

Ann-Kristin Engstad (A) [14:08:16]: Tilgang på rent vann er i økende grad en kime til konflikt internasjonalt. Vi ser også at det å begrense tilgangen på rent vann til dels brukes i krigføring, f.eks. på Gazastripen. I det perspekti-

vet kan det føles som om vi i Norge tar litt for lett på den selvfølgende det er å få rent vann når vi skrur på springen.

Direktivet pålegger oss å kartlegge og ta vare på vannressursene våre. Det er et omfattende kartleggingsarbeid som nå skal gjennomføres, og jeg vil understreke viktigheten av at man her involverer fylker og kommuner, slik også saksordføreren redegjorde for.

Regjeringen har lagt opp til at vi i Norge så langt det er mulig skal følge EU-landenes tidsplan, og det støtter komiteen ettertrykkelig.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke saksordføreren for at vi har hatt en god og ryddig behandling av denne saken i komiteen.

Peter Skovholt Gitmark (H) [14:09:39]: Jeg tror det er altfor få som har innsett viktigheten av det direktivet vi er med på å vedta. Sammen med et enstemmig storting gleder jeg meg over at vi gjør nettopp det, og jeg ønsker å rette en stor takk til saksordføreren for at det er en samlet komité som står bak alle merknadene. Dette er et svært viktig direktiv, men det har tatt for lang tid å innarbeide det. Vanddirektivets intensjon er jo nettopp å samordne de ulike sektorens ansvar for å oppnå målsettingen om å forebygge og forbedre tilstanden i vannmiljøene og å fremme en bærekraftig bruk av vann.

Vi er usedvanlig privilegert når det gjelder vannressurser, men altfor mange andre er det ikke. Vi har også et særskilt ansvar for å ivareta våre vann. Dette direktivet skal altså samordne og koordinere alle aktiviteter innenfor alle sektorer, noe som betyr at tilstandsbeskrivelser og tiltak skal dekke samtlige negative påvirkninger på vannmiljøene.

Dette ansvaret er jeg overbevist om at vi vil ta, og det bygger selvfølgelig et enstemmig storting opp under. Men implementeringen og gjennomføringen av vanddirektivet betyr at vannforvaltningen får et kompetansebehov. For at det skal ivaretas, må det følges opp med ressurser.

La meg avslutningsvis bare rette en særlig takk til SABIMA for det strålende arbeidet de gjør innenfor hele feltet generelt, men innenfor biologisk mangfold spesielt. De har i behandlingen av denne saken vært svært beredt til å bidra med nødvendig kunnskap.

Gunnar Kvasheim (V) [14:11:56] (komiteens leder): Vanddirektivet har bl.a. som hovedformål å forebygge ytterligere forringelse og å beskytte og forbedre tilstanden i ferskvann, grunnvann og kystnære områder i Europa. Direktivet skal også fremme bærekraftig bruk av vann basert på langsiktig beskyttelse av tilgjengelige vannressurser, og det er basert på ambisiøse miljømål. Direktivet har bl.a. som mål at man i alle naturlige vannforekomster minst skal opprettholde eller oppnå god kjemisk og økologisk tilstand i tråd med nærmere angitte kriterier.

Det er gledelig at innstillingen fra komiteen er enstemmig i en viktig miljøsak som den vi behandler i dag.

Gjennomføringen av direktivet vil være krevende for Norge, og Venstre har derfor forventninger til at Regjeringen følger dette opp med en betydelig innsats på bred

front. Direktivet medfører økte krav til vannovervåking, til forskning og utvikling og til skjerpet forvaltningsinnsats.

Tilstrekkelig overvåking av vannressurser må være på plass senest i 2014, og direktivets krav til vannovervåking vil innebære at de samlede ressursene må trappes opp til et nivå som utgjør 75–90 mill. kr utover dagens ressursbruk. Og det er, som sagt, nødvendig at ressursene er på plass innen 2014.

Gjennom de siste års budsjettbehandling i Stortinget har dette området vært prioritert av Venstre. Vi har bl.a. fremmet forslag om en opptrapping av innsatsen innen opprydding og overvåking av vann og vassdrag.

I det videre arbeidet med oppfølgingen av direktivet skal det gjennomføres revisjoner av vannkraftkonsesjonene. Det er i særdeleshet viktig at en gjennomgår disse konsesjonene med et miljøperspektiv for øye, og at en hensyntar de spørsmål som i dag berøres i innstillingen. En kan se et stort forbedringspotensial på mange plan når en skal gjennomgå konsesjonene for gamle vannkraftverk. En har også eksempler på hvordan en kan få bedre miljøtilpasning og også legge til rette for økt kraftproduksjon.

Det er én viktig problemstilling som ikke er berørt i innstillingen i dag, og som ikke tas med inn i det opplegget som det er bred enighet om, nemlig miljøproblemene i kystvann knyttet til rømt oppdrettsfisk, lakselus, kongekrabbe og taretråling. Det kunne være interessant å høre statsrådets vurdering av hvordan man skal arbeide videre med disse store miljøutfordringene, som altså ikke er berørt og inkludert i innstillingen, slik at vi også får en forbedring på disse områdene.

Erling Sande (Sp) [14:14:49]: Vatn er viktig, svært viktig. Det er derfor gledeleg at komiteen har samla seg i innstillinga. Eg tek ordet berre for å understreke det som òg saksordføraren var inne på, kommunane si rolle og kommunane sitt behov for å bli styrkte, slik at dei kan utøve den rolla dei har fått gjennom det direktivet som vi i dag vedtek og implementerer.

Vatn er ved sida av mat vår mest grunnleggjande ressurs. Tilgangen på reint vatn er avgjerande for helse og utvikling, det er avgjerande for matproduksjon, og det er avgjerande for biologisk mangfald. Sjølv om vi i vårt land har god tilgang på vatn – i nokre delar av landet synest vi av og til at vi har vel god tilgang på vatn frå ovan – er det avgjerande viktig at vi på ein god måte klarar å ta vare på dei vassressursane vi har, òg for framtidige generasjonar.

Statsråd Erik Solheim [14:16:13]: Det er ikke mye å legge til de gode innleggene som er holdt fra de fleste partier her nå. Jeg vil egentlig bare bruke anledningen til å gratulere Stortinget med dagen. Dette er ikke et direktiv som kommer til å foranledige opphetede debatter og stor strid, og dermed heller ikke noen stor medieoppmærksomhet. Men det er et veldig viktig direktiv som påvirker folks liv over tid på en positiv måte.

Vanndirektivet er også EU på sitt beste, slik jeg ser det. Det å kunne få til felles standarder i Europa på et så viktig område som dette, er helt avgjørende – for vann

går jo over landegrensener, og vi er avhengige av andre og de er avhengige av oss hvis vi skal løse problemene. Det å få satt felles europeiske standarder på dette området er kjempefint.

I Norge er vi vant til at vi har plenty av vann. De fleste nordmenn oppfatter det sånn at vi har rent vann rundt oss overalt, og at det egentlig ikke er noe problem her. Fullt så enkelt er det ikke, selv om andre land selvfølgelig har vesentlig større problemer. I Nederland er det 98 pst. av vannet som har forbedringspotensial, og i Storbritannia er det 75 pst. I Norge er det 25 pst. av vannet som vi mener trenger forbedring, og i en god del tilfeller kjenner vi ikke vanntilstanden godt nok til å kunne slå fast situasjonen. Så ja, vi er et av verdens heldigste land når det gjelder vann, vi har blant de reneeste vann i verden, og vi har blant den beste tilgangen på vann i verden. Men også hos oss er det mulig å gjøre tingene bedre, og det vil dette direktivet presse oss til å gjøre.

Temaer som kom fram, var bl.a. de som saksordføreren tok opp: Vi vil få spørsmål om avrenning fra landbruk, minstevannføring i tørre vassdrag og opprydding i havner og fjorder. De temaene som komiteens leder tok opp, vil også komme, f.eks. problemer knyttet til rømt oppdrettsfisk. Hvert og ett av disse problemene vil vi nå få anledning til å ta tak i. Vi trenger mer forskning, bedre forvaltning, og vi trenger å legge til grunn – som i alt annet miljøarbeid – at forurenser betaler. Det skal ikke være samfunnet og allmennheten som skal ha ansvaret for å rydde opp, men de som påfører en miljøkostnad for samfunnet, skal også ha ansvaret for å betale.

Til slutt vil jeg si at vi allerede i år, i 2009, vil komme tilbake med de første forvaltningsplanene med tiltaksprogrammer for ca. 20 pst. av Norges vannområder. De vil bli vedtatt som en frivillig ordning og i takt med EUs første planperiode. Vi vil sette i gang med én gang. Men dette er et direktiv som først og fremst vil ha en langsiktig betydning, og som vil bedre vannkvaliteten i Europa drastisk, hvis man ikke ser det fra dag til dag, men fra år til år, og fra tiår til tiår. Dette vil føre til at Europa om 20–30 år er i en vesentlig bedre situasjon enn i dag.

Igjen: Vi kan gratulere oss selv med et viktig vedtak, selv om det ikke er maksimal oppmerksomhet rundt det.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, sjå side 2006)

Eirin Faldet gjeninntok her presidentplassen

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten foreslår at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte 10. februar 2009 vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 125 av 28. september 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for Fellesskapets vannpolitikk (vanndirektivet).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 3 [14:28:56]

Referat

1. (121) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Christian Tybring-Gjedde og Gjermund Hagesæter om at staten tilbyr skattelette som bidrag til et moderat lønnsoppgjør (Dokument nr. 8:40 (2008–2009))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
2. (122) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Vigdis Giltun, Jan-Henrik Fredriksen, Kari Kjønås Kjos og Ib Thomsen om etablering av hospice (Dokument nr. 8:37 (2008–2009))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
3. (123) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne, Thore A. Nistad og Karin S. Woldseth om endring av norske myndigheters håndtering av saker om barne bortføring (Dokument nr. 8:38 (2008–2009))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
4. (124) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og Per-Willy Amundsen om å forby hijab og andre religiøse eller politiske symboler som del av politiuniformen (Dokument nr. 8:39 (2008–2009))

Presidenten: Til referatets siste punkt, (124): Presidenten vil for ordens skyld her gjøre oppmerksom på at Presidentskapets forslag om at representantforslaget legges ut til gjennomsyn for Stortingets medlemmer i minst én dag og deretter føres opp på kartet til behandling, ble vedtatt med tre mot to stemmer, og det var med visepresidentens dobbeltstemme.

Mindretallet innstilte på å sende forslaget til komitébehandling.

Presidenten gir da ordet til Inge Ryan.

Inge Ryan (SV) [14:30:14]: Jeg er litt forundret over at flertallet i Presidentskapet har sånn hast med dette representantforslaget fra Ellingsen og Amundsen. Vi kan ikke se – fra regjeringspartienes side i hvert fall – at det har sånn hast at det må behandles så hurtig som flertallet i Presidentskapet har lagt opp til.

Derfor vil jeg på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremme følgende forslag: «Saken foreslås sendt til komitébehandling.»

Carl I. Hagen (FrP) [14:31:06]: For ordens skyld: Det ligger jo an til alternativ votering. Da må det vel presiseres hvilken komité det gjelder – jeg kan ikke erindre at det noen gang har skjedd at man sender en sak til komitébehandling uten å navngi komiteen, så det bør kanskje komme frem senere.

Da dette forslaget ble fremsatt i går, bad forslagsstilleren Jan Arild Ellingsen om å få det behandlet ved at det legges ut til Stortingets medlemmer i minst én dag og deretter føres opp på kartet til behandling. Flertallet i Presidentskapet – Inge Lønning og meg selv – har valgt å ta det til følge og få en raskest mulig behandling.

Før jeg går videre, la meg også si at det er en liten inkurie i referatsaken. Der står det forslag «om å forby hijab og andre religiøse eller politiske symboler som del av politiuniformen». Forslagets ordlyd – slik at representantene er klar over hva Stortinget er invitert til å ta stilling til enten i neste uke eller etter komitébehandling – er følgende:

«Stortinget ber Regjeringen opprettholde dagens uniformsreglement og ikke tillate bruk av hijab og andre religiøse eller politiske symboler som del av politiuniformen.»

Altså: «ikke tillate bruk» er noe annet enn å innføre et forbud, som det ligger an til i ordlyden i det referatet som ligger på representantenes plasser.

Når vi er kommet til at vi vil etterkomme anmodningen fra forslagsstillerne, er det først og fremst fordi det har vært en løpende debatt i Stortinget.

Stortingspresident Thorbjørn Jagland – han er på utenlandsreise, og Arbeiderpartiets medlem i Presidentskapet er sykmeldt, derfor er det bare fire stemmer pluss dobbeltstemmen – har flere ganger uttrykt ønske om at aktuelle politiske debatter i større grad også bør føres i stortingssalen, ikke bare i alle andre fora i vårt land. Hvis man først åpner for å endre politiets uniformsreglement og tillate bruk av politiske og religiøse symboler – for det er det det prinsipielt dreier seg om, som Ola Borten Moe utmerket har påpekt – må det også åpnes for at man kan ha politiske buttons og andre politiske symboler på uniformene. Den debatten har allerede vært i Redaksjon EN i NRK, den har vært i Tabloid i TV 2, og det flommer over i avisene av leserrinnlegg og delvis lederartikler – dobbeltside i VG i dag.

Det eneste stedet hvor regjeringspartiene ikke ønsker at det skal være debatt, er i stortingssalen – først etter veldig mange uker. Det synes vi er uklokt. Derfor mener vi at forslaget bør legges ut i minst én dag og føres opp på et kart til behandling i løpet av neste uke.

Det er også slik at dette forslaget er et prinsippforslag som veldig mange stortingsrepresentanter allerede har tatt stilling til, og de har offentlig gitt uttrykk for hva de mener om det. Jeg har spurt ganske mange: Er det noen som vil endre sin oppfatning hvis det i noen høringer, som visstnok Regjeringen skal sette i verk i ettertid, kommer frem andre synspunkter? Da sier alle de jeg har snakket med, at

nei, de har bestemt seg. Å sende ut noe på formell høring, utelukkende som en formalitet, synes i hvert fall ikke jeg er klokt. Jeg tillater meg å sitere – det byr meg litt imot – fra dagens Verdens Gang:

«Samtidig sier flere kilder i de rødgrønne partiene at den videre prosessen rundt en egen politihijab, kun er en formalitet som kommer til å ende med å bli forkastet.»

Hvis dette skulle være riktig, er jo høringen egentlig en falsk høring. Man sender forslaget rundt, samtidig som man kanskje gir et signal om at hva andre måtte mene, spiller ingen rolle, for vi har bestemt oss. Det synes jeg heller ikke er særlig klokt.

I tillegg vil det i en viktig sak skape usikkerhet for enkelte personer som er veldig opptatt av om de skal søke Politihøgskolen eller ikke, som vi er kjent med. Det å få en avklaring av det prinsipielle så raskt som mulig vil også være fornuftig av hensyn til dem.

Til slutt kan jeg ikke dy meg for å si at noen av oss har vel i realiteten også prøvd å komme regjeringspartiene til litt hjelp ved å få denne saken ut av verden så fort som mulig. Men hvis regjeringspartiene ønsker å ha saken gnagende i mange uker til og liggende til komitébehandling, er det også enkelte som egentlig ikke har noe imot det.

Jeg vet ikke om presidenten tok opp flertallsforslaget, men hvis ikke det ble gjort, tar jeg opp flertallsforslaget om å legge det ut én dag og deretter få det til behandling i neste uke.

Presidenten: Representanten Carl I. Hagen har vist til forslaget fra Presidentskapet.

Erna Solberg (H) [14:36:36]: Jeg vil få lov til å grunnngi Høyres stemmegivning.

Vi støtter flertallet i Presidentskapet. Vårt utgangspunkt er at Stortinget bør kunne ta enkle prinsippaker raskere opp til debatt i stedet for å sende alt til behandling i komiteene. Vi har fremmet forslag om ulike måter å jobbe med dette på. Blant annet har Stortinget nå til behandling mindretallsrettigheter og annet, på bakgrunn av at vi føler at Stortinget i stor grad ikke oppleves å være den mest sentrale debattinstansen i det norske samfunn. Under en flertallsregjering har den situasjonen blitt forverret.

Vi mener at innholdet i dette forslaget er såpass enkelt, såpass prinsipielt og såpass konkret at det ikke er behov for å ha langvarige, større høringer i komiteen. Dette har ingen budsjettvirkninger. Dette er vel neppe et forslag som ikke alle partiene i løpet av ca. 24 timer kunne si ja eller nei til. Da kan det kanskje være en god prøvestein at vi faktisk voterer over det, uten at vi får et saksframlegg og en saksbehandling i komité. Jeg har lyst til å understreke at vi ikke er for at Stortinget skal bli en resolusjonsmaskin for ulike forslag, men av og til kan det være at Stortinget også skal ta mot til seg og være aktuelle i det vi behandler, og ikke være akterutseilt: at sakene er avgjort når denne salen begynner debatten.

Olav Gunnar Ballo (SV) [14:38:31]: Carl I. Hagen har gitt uttrykk for hva flertallet, bestående av ham selv og Inge Lønning, mener i Presidentskapet – avgjort med Carl I. Hagens dobbeltstemme. Jeg vil bare tydeliggjøre hva mindretallet, som består av undertegnede og Ola T. Lånke, har gitt uttrykk for.

Den ordinære måten man behandler representantforslag på, og som er den absolutte hovedregel – det er veldig få unntak – er at det sendes til den aktuelle fagkomité og behandles der. Den aktuelle fagkomité i dette tilfellet er justiskomiteen. Hvis man skulle brukt Carl I. Hagens resonnerement, at man skal fatte et vedtak direkte i salen fordi det er en offentlig debatt omkring et spørsmål, vil jo det være helt lammende for den offentlige debatten. Jeg kan ikke skjønne logikken i det i det hele tatt.

I tillegg er det slik at Politiets Fellesforbund, som er imot dette forbudet – helt uavhengig av hva man måtte mene om det – har bedt om at det blir en høring. Konsekvensen av det Carl I. Hagen her foreslår, er at man fratrar organisasjonene muligheten til å komme med innspill i forbindelse med høring. Man bryter altså inn i forhold til det de som selv har uttrykt skepsis, har sagt at de ønsker. Derfor er det for mindretallet helt logisk at man følger helt ordinær prosedyre her. Dette går til justiskomiteen til behandling, man får opp den debatten som Carl I. Hagen etterlyser, på helt ordinært vis, og man får også Regjeringens syn i behandlingen i komiteen. Det er ingen grunn til at det skal gjøres annerledes her.

Dagfinn Høybråten (KrF) [14:40:09]: Det er etter Kristelig Folkepartis syn gode grunner til å stille seg kritisk både til Regjeringens forslag og til Regjeringens behandlingsmåte. Men forslaget om hastebehandling her i Stortinget savner etter vårt syn saklig grunnlag. Det er ikke saklig grunnlag at en sak har vært debattert på Tabloid eller i Redaksjon EN. Vi synes i motsetning til representanten Hagen at det ikke er noen grunn til å komme Regjeringen til unnsetning i denne saken.

La meg også si at vi støtter mindretallets syn i Presidentskapet. Den eneste grunnen til at man eventuelt skulle hastebehandle denne saken, var at Regjeringen åpenbart har forhastet seg.

Lars Sponheim (V) [14:41:12]: La meg først få gi uttrykk for at jeg er tilhenger av at vi i Stortinget, oftere enn det som skjer i dag, er i stand til å ta raske debatter når saken er tjent med det og debatten er tjent med det. Det vil gjøre Stortinget mer dagsaktuell. Det er slik at det av og til kan være et ønske om å ha en hasteknapp. Da jeg lette etter landskampen på tv-en min i går, skulle jeg gjerne hatt en hasteknapp, men den var ikke der. Av og til er det behov for å bruke tid på saksbehandling. Venstres syn er at denne saken bør få gå om komité, med litt av den samme begrunnelse som representanten Høybråten brukte: Jeg har ikke noe ønske om i en situasjon hvor Regjeringen sender så forvirrende signaler om hva de står for, å hjelpe den ut av den knipa. Jeg vil ha dette om en komité,

for å få et klart syn på hva Regjeringen vil måtte mene i den saken før Stortinget tar debatten.

Carl I. Hagen (FrP) [14:42:32]: Enkelte berørte mine synspunkter, som jeg gjerne vil kommentere.

Jeg forstod det slik at Lars Sponheim gjerne ville hatt en hasteknapp under en tv-sending i går. Jeg skjønner at han gjerne trenger litt tid, i og med at det vel også i Venstre er ulike synspunkter som må koordineres på et eller annet vis i denne saken. Det skal bli interessant å se hvilken konklusjon man kommer frem til, om det blir det samme syn som Venstres toppolitiker Abid Raja har, eller om det blir et annet.

Så ble det nevnt at Politiets Fellesforbund gjerne vil ha dette på høring. Ja, det var hvis det var vedtatt at uniformsreglementet skulle endres. Det er vel ingen som er i tvil om hva Politiets Fellesforbund og Arne Johannessen mener om denne saken? Det var fordi han ønsket å få mulighet til å stoppe en endring av uniformsreglementet, en ny sjanse, han ville ha høring. Jeg er helt overbevist om at Arne Johannessen og Politiets Fellesforbund vil ha denne saken raskest mulig ut av verden ved å få det forslaget som er fremsatt, vedtatt i Stortinget så fort som mulig, slik at saken blir lagt død. Jeg synes det var en noe merkelig begrunnelse fra Olav Gunnar Ballo.

Det ble også nevnt at det var viktig å la Regjeringen få tid til å komme til et klart standpunkt. Ifølge avisene er det jo full kamp innad i Regjeringen, med klare fronter fra ulike sider. Jeg tror faktisk også at Regjeringen ville

satt pris på å bli tvunget til å treffe en avgjørelse som den kunne meddele i debatten om dette forslaget i neste uke, istedenfor å risikere åpne høringer i justiskomiteen, hvor diverse statsråder som offentlig har gitt uttrykk for sine synspunkter, kanskje blir invitert til høring for å gjenta sine synspunkter. Også der ville det vært fornuftig.

Men det er Stortingets flertall som avgjør dette, og uansett resultat tror jeg i hvert fall at undertegnede vil bli meget godt fornøyd.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom Presidentskapets forslag og forslaget fra Inge Ryan, som går ut på at det skal oversendes justiskomiteen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom Presidentskapets forslag – behandling etter forretningsordenens § 28 c – og forslaget fra Inge Ryan ble Inge Ryans forslag bifalt med 69 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.45.02)

Presidenten: Nr. 4 sendes da justiskomiteen. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.46.
